

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 2. AVGUSTA 1984

ŠTEVILKA: 30 • XXXIII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KJB, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstodnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik: Joža Vanič. Naslov: Uredništvo Železarja, SZ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometa davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

AKTUALNA VPRAŠANJA PRI URESNIČEVANJU GOSPODARSKE STABILIZACIJE

Zaradi izredne aktualnosti v celoti objavljamo uvodno izvajanje Sergeja Kraigherja na razgovoru z delegati družbenopolitičnega zbora Skupščine SR Slovenije, delegacijo v Zboru republik in pokrajin Skupščine SFR Jugoslavije in delavci Skupščine SR Slovenije, 11. julija letos v Ljubljani.

ODLOČNO IN POGUMNO MORAMO ZAMENJATI SEDANJO LAGODNOST Z UČINKOVITO AKCIJO VSEH DRUŽBENIH SIL

Če bi aktivisti Osvobodilne fronte na terenu in politični delavci v partizanskih enotah med narodnoosvobodilno borbo čakali na navodila višjih organov, kako ravnati v posameznih situacijah oziroma ob nastalih problemih, ki so bili včasih na pogled nepremostljivi, kar je bilo največkrat v okupacijskih pogojih bojevanja in delovanja oziroma komuniciranja tudi nemogoče, bi bil boj zelo otežkočen in zmaga vprašljiva, vsekakor pa povezana z mnogo večjimi človeškimi in materialnimi žrtvami. Toda aktivisti, ki so delovali med borci v partizanskih enotah ali med ljudmi na terenu, niso čakali na navodila ali celo referate vodilnih ljudi, temveč so v posameznih situacijah delovali z močjo besede in akcije na osnovi temeljnih točk programa Osvobodilne fronte slovenskega naroda, sprejetih leta 1941.

To je bila tudi ena od faz naše socialistične revolucije, ki jo danes nadaljujemo v bitki za uresničevanje političnega sistema socialističnega samoupravljanja, kakor smo ga opredelili v ustavi, zakonu o združenem delu in drugih sistemskih zakonih, kar so danes tudi temeljna izhodišča za delovanje in akcijo socialističnih in demokratičnih ustvarjalnih sil družbe, oziroma njihovih aktivistov, kakor je bil program Osvobodilne fronte izhodišče za delovanje aktivistov med narodnoosvobodilno borbo, vendar pa danes čakamo na nekoga, ki nam bo dal »ukaz« za delovanje...

Sedanje izredno težke razvojne težave nekateri posamezniki kaj radi povezujejo s krizo našega političnega sistema, oziroma z našim demokratičnim razvojem, za katerega smo se opredelili v programu Osvobodilne fronte že leta 1941, in sicer, da bo po narodni osvoboditvi Osvobodilna fronta uvedla dosledno ljudsko demokracijo, ki jo po naši ustavi uresničujemo z delegatskim sistemom kot obliko organiziranosti delavskega razreda in vseh delovnih ljudi oziroma občanov tako za izvajanje oblasti kakor tudi za opravljanje družbenih zadev na temeljih samoupravljanja. Z ustavo, zakonom o združenem delu in drugimi sistemskimi zakoni smo ustvarili možnosti za uresničevanje zgodovinskega delavsko-razrednega interesa v vseh sferah družbenega življenja in dela, za katerega se delavski razred bori v svojem dolgotrajnem in nepretrganem revolucionarnem procesu.

Drugi posamezniki za sedanje težave iščejo vzroke v samoupravnosti organiziranosti delovnih organizacij, oziroma v preveliki razdrobljenosti na temeljne organizacije združenega dela, pri čemer pa pozabljajo, čeprav nihče ne izključuje možnosti dograjevanja obstoječe organiziranosti, da so bile organizirane zato, da se delavcem zagotovi samoupravljanje oziroma odločanje o njihovih neodtujljivih pravicah, o sredstvih, rezultatih in pogojih njihovega dela.

Vzrokov za takšno in podobna razmišljanja pa ne bi smeli iskati v nenaklonjenosti socialistični demokraciji, temveč v naši neučinkovitosti ali vsaj premajhni učinkovitosti pri uveljavljanju ustavnega položaja delavcev in sploh pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Kljub jasnim ustavnim opredelitvam, kongresnim in programskim usmeritvam namreč, vsaj na našem območju, še vedno čakamo, čeprav nas in vso državo pestijo hudi in veliki gospodarski problemi, zaradi česar postaja tudi političen položaj čedalje bolj zapleten, na neka dodatna navodila ali direktive, kaj početi. Najbrž ni potrebna posebna bistroumnost, da bi ugotovili, da se srečujemo na našem območju z očitno lagodnostjo oziroma neodgovornostjo in inertnostjo, ki si podajajo roko z birokratsko-tehnokratskimi pojavi, odločanjem v ozkih krogih, forumskim delom in podobno, predvsem tistih, ki so najbolj, celo ustavno odgovorni za varstvo pridobitve narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije.

Pri tem mislimo na organizirano vodilno idejno in politično silo delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, zvezo komunistov, katere vloga in naloge so v slovenski ustavi opredeljene takole:

»Zveza komunistov je s svojim usmerjevalnim idejnim in političnim delom v sistemu socialistične demokracije in družbenega samoupravljanja glavni pobudnik in nosilec politične dejavnosti za varstvo in nadaljnji razvoj socialistične revolucije in socialističnih samoupravnih družbenih odnosov, posebno pa za krepitev socialistične družbe in demokratične zavesti, in je za to odgovorna.«

Vloga in naloge članov, organizacij in organov zveze komunistov so zelo konkretno opredeljene v statutu in kongresnih ter drugih dokumentih in programih, vendar se konkretne akcije ne uresničujejo dosledno, učinkovito in vestno. To je bil tudi razlog za izredno kritično razpravo na 13. seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije v juniju letos o uresničevanju vodilne vloge Zveze komunistov Jugoslavije v družbi in krepitev njene idejne in akcijske enotnosti. Na osnovi te razprave je predsedstvo centralnega komiteja ZKJ oblikovalo predlog sklepov, ki je bil objavljen v prilogi Komunistična 13. julija letos. O tem gradivu bi morala biti takoj organizirana široka, temeljita in kritična razprava v vseh osnovnih organizacijah in organih zveze komunistov. Na osnovi tega bi morali oceniti svoje delo, sprejeti akcijske programe in neposredne naloge ter pritegniti članstvo in vse družbene sile k ofenzivni akciji. Toda izgleda, da v naši občini oziroma v posameznih organizacijah in organih zveze komunistov spet izgubljam bitko že s tem, ko čakamo na ne vemo koga, da bo dal dodatna navodila ali direktivo za začetek razprave, čeprav centralni komite ZKJ obvezuje organe in organizacije zveze komunistov, da takoj začnejo z razpravo.

Ob tem, da nas pestijo hudi in veliki gospodarski problemi, da naše napore duši tudi splošno poslabšanje mednarodnega gospodarskega, političnega in varnostnega položaja, moramo z učinkovito akcijo vseh družbenih sil z zvezo komunistov na čelu okrepiti aktivnosti in odgovornost pri uresničevanju ustavnega položaja delavcev in uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Pri tem pa bo zveza komunistov morala biti konkretna in odločna in iz svojih vrst odstraniti neaktivne, omahljive in korumpirane člane, različne oportuniste in karieriste ter vse, ki s svojim vedenjem in kršitvami moralnih norm spodkopavajo njen ugled in zaupanje delovnih ljudi. Vse to pa terja predvsem večjo odgovornost vodstev zveze komunistov, da začno najprej pri sebi, kar zadeva enotnost, odgovornost in doslednost. To terja resnost družbenega in gospodarskega položaja, za kar pa bo potrebno veliko poguma, kritičnosti in samokritičnosti.

NE RESTRIKCIJE, TEMVEČ USTVARJANJE POGOJEV ZA PORAST PROIZVODNJE

Gotovo se vsi strinjate z oceno, da osnovna značilnost dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije niso restrikcije. Obratno, njegova osnovna značilnost in usmeritev je ustvarjanje pogojev za porast proizvodnje in s tem oživljanje celotne gospodarske in družbene aktivnosti, seveda na liniji uresničevanja osnovnih neposrednih ciljev in nalog, ki jih postavlja dolgoročni program ekonomske stabilizacije. Predvsem je taka naloga povečevanje proizvodnje iz izvoz in izvoza z vsemi komponentami, ki so vezane na izvoz blaga in storitev.

(Nadaljevanje na 6. strani)

Priprava livnega polja na plavžu (foto I. Kučina)

VPLIV ZNIŽANJA OZIROMA ZVIŠANJA PLANIRANIH STROŠKOV NA POSLOVNI REZULTAT V PRVEM POLLETJU

V prvem polletju smo prodali 182.517 ton izdelkov osnovne dejavnosti in opravili 16.146 ton storitev prevajanja. V tem času so pozitivno vplivali na poslovni rezultat ostali stroški, ki se preračunavajo iz skupnega prihodka in proizvodni stroški temeljnih organizacij, ki so bili nižji od načrtovanih. Negativni vpliv pa so imele razlike med prodajno in lastno ceno prodanih izdelkov skupaj s storitvami prevajanja, višje cene nabavljenega materiala od planskih, razlika med domačo in izvozno ceno, stroški izvoza, stroški delovnih skupnosti skupnih služb (ki v cenah izdelkov oziroma storitev niso vkalkulirani) ter fiksni stroški v povečanih zalogah nedovršene proizvodnje, polizdelkov in gotovih izdelkov.

Poleg teh stroškov pa so morale temeljne organizacije pokriti še obveznosti do skupne in splošne porabe (v ceni izdelkov niso vkalkulirane), pogodbene in ostale zakonske obveznosti, izredne materialne stro-

ške ter razliko med vkalkuliranimi in izplačanimi osebnimi dohodki. Končni rezultat poslovanja Železarne Jesenice v prvem polletju je izguba v višini 1.577 milijonov dinarjev. Ob upoštevanju čistega dohodka, ki

so ga temeljne organizacije razporedile na sklade, pa znaša konsolidirana izguba 1.478 milijonov dinarjev.

Temeljne organizacije so v prvem polletju zaostale za načrtovanimi proizvodnimi stroški za 653,5 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili nižji od načrtovanih za 790,7 milijono.

(Nadaljevanje na 12. strani)

PROJEKT JEKLARNE 2 NA SEJI SKUPŠČINE SR SLOVENIJE

Skupščina SR Slovenije je na svoji seji 25. julija obravnavala tudi smerne dolgoročne razvoja in gospodarske politike v letu 1984 in 1985. V okviru tega so bili med drugim predstavljeni tudi večji projekti, ki naj bi se pričeli in dokončali v omenjenem obdobju, med njimi tudi izgradnja jeklarne 2 v naši železarni.

V pripravi na sejo skupščine so gradivo o tem obravnavali organi Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije in Gospodarske zbornice Slovenije.

V razpravi v vseh treh zborih Skupščine SR Slovenije so bili sprejeti zaključki, na osnovi katerih je možno sklepati, da so potrebe po su-

rovinah, predvsem kovinah, za razvoj predelovalne industrije v Sloveniji tolikšne, da je potrebno realizirati projekta za proizvodnjo jekla in aluminija.

V zvezi z realizacijo posameznega projekta so bile dane nekatere pobude, predvsem s strani Gospodarske

(Nadaljevanje na 3. strani)

RAZPRAVE O PREDLOGU SKLEPOV 13. SEJE CENTRALNEGA KOMITEJA ZKJ

Operativni načrt aktivnosti in razprav po 13. seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, objavljen v zadnji številki Komunistična, 27. julija, opredeljuje predvsem vsebinski vidik pristopa k obravnavi predloga sklepov, ki jih bo centralni komite ZKJ sprejemal ob koncu leta.

Kljub dopustniškemu času ta čas tečejo priprave za razprave v medobčinskem in občinskih vodstvih zveze komunistov in delovnih skupinah, ki naj bi se v osnovnih organizacijah nadaljevale v septembru in oktobru.

Priprave so predvsem potrebne zato, da bi se izognili formalističnemu obravnavanju predloga sklepov. V teh razpravah morajo osnovne organizacije in občinska vodstva zveze

(Nadaljevanje na 2. strani)

ZA VELIKE REMONTE IMAMO PREMAJHNE ZMOGLJIVOSTI

V začetku junija se je pričel zelo obsežen in zahteven remont motorjev generatorjske grupe na blumingu. Pri remontu so poleg naših delavcev sodelovali tudi zunanji izvajalci, med njimi delavci Severja iz Subotice. Po remontu so se v Železarni pojavila mnenja, da za tak remont ne potrebujemo zunanjih izvajalcev, ker imamo v Železarni dovolj potrebnih delavcev. O tem, ali je to res in zakaj izvajajo remonte tudi zunanje firme, smo se pogovarjali z Božom Bartljem, članom poslovodnega odbora, Vinkom Retarjem, vodjo TOZD Remontne delavnice in Miho Šlibarjem, namestnikom vodje tehničnih služb.

V naši železarni imamo planirane in intervencijske remonte. Pri njihovem izvajanju pa se pojavlja vrsta problemov, saj za določena dela ni-

mamo ustreznih profilov delavcev, zato moramo poiskati pomoč druge. Eno od takih del je vzdrževanje

(Nadaljevanje na 2. strani)

ZELENA LUČ ZA PRIČETEK GRADNJE JEKLARNE 2

Včeraj, 1. avgusta, je bila nalozba v jeklaro 2 prijavljena pri Službi družbenega knjigovodstva z zaprto finančno konstrukcijo, kar pomeni, da je bil izvršen zadnji korak za pričetek gradnje. S pridobitvijo gradbenega dovoljenja, kar je le še formalnost, bodo na gradbišču začeli stroji.

To je prav gotovo najlepša čestitka železarjem in vsem občanom ob letošnjem občinskem prazniku.

JEKLARJI PRESEGLI MESEČNI PLAN, VENDAR JE SKUPNA PROIZVODNJA POD PLANOM

Do konca meseca manjka le še en dan, tako da se proizvodni rezultati ne bodo več bistveno spremenili. Po podatkih statistične službe smo izdelali za 3 % več skupne proizvodnje kot v lanskem juliju, vendar pa smo s 114.759,6 tonami zaostali za julijskim družbenim planom za 5,2 % in za operativnim programom za 4,6 %.

V TOZD Plavž so izdelali 15.434,4 tone grodlja, kar je 99,6 % družbenega in operativnega programa. V TOZD Jeklarne so vili 38.734 ton jekla in s tem presegli družbeni plan za 1,3 %, nekoliko višji operativni program pa za 0,7 %.

Prodaja gotovih izdelkov in storitev do 30. julija ni dosegla plana, saj je s 31.315,5 tonami za 5,8 % pod družbenim planom in za 2,5 % pod nekoliko znižanim operativnim programom. Najuspešnejši pri odpremi so bili v TOZD: Valjarna debele pločevine, Valjarna žice, HV Bela; HV Jesenice, Žičarna, Vratni podboji, Jeklovlek, Elektrode in Žebčljarna. Plana odpreme niso dosegli v TOZD Valjarna blumingstebel zaradi znanih težav, v TOZD Livarna in Profilarna.

IZ VALJARNE BLUMING-ŠTEKEL PO REMONTU

V prejšnji številki Železarja je bila objavljena kratka informacija o rekordni proizvodnji v TOZD Valjarna bluming-štekel, ko so 30. junija na nočni izmeni izvaljali rekordno količino tople valjanih trakov. O tem uspehu, o ovirah, da podobnih rezultatov ne morejo stalno dosegati in o drugem, smo se pogovarjali z vodjo izmene VALENTINOM RABIČEM v začetku tega tedna prav tako na nočni izmeni.

Tisto noč je dnina Rabič izvaljala 125 blokov, od tega prek potisne peči 52 kolobarjev oziroma 400 ton TVT, ostalo pa za valjarno debele pločevine.

»Na začetku dne nismo vedeli, da bomo dosegli rekordno proizvodnjo, to se je pokazalo šele čez čas. Podoben, le nekoliko slabši rezultat smo dosegli pred štirimi ali petimi leti. Žal dosežemo take pogoje dela enkrat na več let.«

In kaj je pripomoglo k temu uspehu?

»Predvsem dobro pripravljen in usklajen program valjanja in brezhibno delovanje vseh naprav.

Poleg valjanja za štekel preko potisne peči, kar je najbolj ugodno, smo imeli na programu tudi valjanje za valjarno debele pločevine. Vse komore na globinskih pečeh so delovale in so bile popolnoma izkoriščene. Zalagane so bile z vročim vložkom. Track time (čas od vliivanja v jeklarjo do zalaganja v globinsko peč) je bil kar najkrajši. Tako je bila hitro dosežena zaželena temperatura slabov za valjanje. Tudi potisna peč in vse ostale naprave z žerjavi vred so dobro delovale, posadka pa je bila neokrnjena.«

V juliju so v TOZD Valjarna bluming-štekel prešli na nov sistem valjanja z namenom, da kar najbolj izkoristijo obratovalni čas naprav, pa tudi da zmanjšajo porabo energije. Po tem sistemu valjanja je predvideno najprej valjanje za štekel preko potisne peči ter vmesno valjanje za valjarno debele pločevine, kar naj bi trajalo nekaj dni. V drugi fazi pa planirajo valjanje materiala za žično valjarno in valjarno debele pločevine. Ta čas štekel ogrodi miruje in na njem lahko opravijo potrebna popravila. Vse to je zajeto v sanacijskem programu vključeno s track time. Sanacijske ukrepe izvajajo dosledno in jih tako dnevno kot tedensko kontrolirajo.

»O uspešnosti dela po tem sistemu še ne moremo povedati nič določene, ker niso zbrani vsi podatki za julij, vendar že površen pregled kaže, da dosegamo bolj enakomerne rezultate na posameznih dneh.«

Od glavnega remonta smo veliko pričakovali. Pričrtani smo bili, da bo potem veliko bolje, da bodo naprave delovale brez večjih okvar. V začetku, takoj po remontu, je vse kazalo, da tako tudi bo, vendar je bilo iz dneva v dan slabše. Zastojev je bilo vedno več. To pomeni, da naprave niso bile obnovljene tako, kot bi morale biti. Hidravlika na škarjah ne deluje, kot bi morala. Težave imamo z valjnicami mizami in še kup drugih problemov je, ki niso bili odpravljeni med remontom. Ne vem, ali niso bili odpravljeni zaradi malomarnosti ali pa je vmes nastrokovnost? Torej remont kljub obsežnosti le ni bil dovolj kvalitetno izveden. Res je bil to prvi remont takega obsega na ogrodju bluming-štekel in se zato morda ni dalo odpraviti vseh okvar naenkrat, ker so bile naprave preveč zanemarjene. Prav zato ne bi bilo odveč, če bi take remonte izvajali vsako leto.«

Če torej povemo na kratko: Z generalnim remontom se je stanje naprav izboljšalo, vendar ne toliko, da bi izpolnilo pričakovanja valjalcev, saj se še pojavljajo iste okvare kot pred remontom. Število zastojev se je sicer zmanjšalo, toda tiste meje 35 % od skupnega obratovalnega časa, ki so jo načrtovali, še niso dosegli. Zastoji namreč presegajo 40 % obratovalnega časa. Nekaj krivde za to je po besedah Valentina Rabiča najbrž tudi v tem, da je sedaj ravno čas dopustov in manjka vzdrževalcev. Težko namreč dosežemo, da se kakšen zastoj hitro in kvalitetno odpravi.

»Prav pogosti mali zastoji večkrat tekom dneva nam največkrat razbi-

jejo ritem valjanja, kar potem zelo vpliva na rezultate dela. Ti zastoji se dajo hitro odpraviti, toda velikokrat se zavlečejo, ker je treba čakati na električarja, strojnika ali koga drugega. Sploh se porabi veliko preveč časa za odpravljanje manjših zastojev.«

Skupina je po njegovih besedah kadrovsko dobro zasledena in vsi so pripravljeni delati, tako da ni težko dosegati izjemnih rezultatov, če so le dani pogoji za to. Ni težav, ko je treba koga premestiti na drugo delovno mesto, ali ko je treba nekoliko bolje poprijeti namesto odsotnega delavca. Sami pravijo, da je lahko dobro delati, če je le program valjanja dober in so naprave v redu.

»Tudi sanacijske ukrepe so delavci tukaj sprejeli z razumevanjem in kot nujnost, saj se vsi zavedamo, da je treba sedanje stanje hitro spremeniti. Tega pa ni mogoče doseči čez noč, za to je potreben čas. Prvi rezultati se že kažejo, saj se sanacijski ukrepi redno izvajajo, pa tudi redno kontrolirajo.«

Precej je tudi drugih dejavnikov, od katerih so odvisni rezultati njihovega dela, pa na njih sami ne morejo vplivati. Predvsem je pomembna kvaliteta vložka. Še vedno je veliko število zgrešenih sarž, zgodi se, da izvaljajo tudi do 50 % več slabov, kot je planirano za določeno količino proizvodnje. Namesto da bi izvaljali trak, morajo bloke zaradi slabe kvalitete po prvi fazi valjanja izločiti, jih zbrusiti in ponovno uporabiti kot vložek za potisno peč. Tako pride do dvakratnega valjanja. S tem, zapravljajo čas, mnogo višji pa so tudi stroški za porabljen energijo.

ZA VELIKE REMONTE IMAMO PREMAJHNE ZMOGLJIVOSTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

ognjevdžrni oblog v pečeh, zato je Vatrostalna Zenica največji izvajalec teh del v Železarni.

Vsaka storitvena temeljna organizacija mora zagotoviti redno izvajanje svojih nalog; če za to nima dovolj svojih kapacitet, mora poiskati zunanega kooperanta. V TOZD Remontne delavnice je manj zaposlenih, kot so načrtovali, njihove zmogljivosti pa so manjše tudi zaradi stalnega pomanjkanja poklicnih delavcev strojno-mehanskega profila. Poleg tega je letni plan remontov narejen tako, da so remontni deli ob sobotah, nedeljah in praznikih, da bi bili zastoji v proizvodnji čim manjši. S stališča proizvodnje je to sicer razumljivo, za delavce, ki izvajajo remonte, pa malo manj. Nadurno delo je omejeno in visoko obdavčeno, delavcev pa stalno primanjkuje, zato je zelo težko od vsakogar zahtevati, da bo vedno pripravljen delati. Toliko bolj, ker za nadpovprečne rezultate naši delavci niso primerno oziroma ustrezno nagradjeni. Nagrajevanje izjemnih dosežkov ob remontih poskušamo urediti s pogodbenim delom in nagradami, vendar je vsota za ta dela zelo majhna.

Predvsem zaradi pomanjkanja določenih profilov poklicnih delavcev smo prisiljeni posamezna vzdrževalna dela in popravila prepustiti tujim izvajalcem. Omenili smo že, da nimamo delavcev za vzdrževanje ognjevdžrni oblog in da nam primanjkuje delavcev strojno-mehanskega profila (ključavničarsko montažerska in instalcijska dela).

V prvem polletju letos so bili največji tuji izvajalci v Železarni: Vatrostalna Zenica, Gradbinez, Hidromontaža Maribor, Didier Werke AG (enkratna pogodba za remont plavža) in Metalna.

Najobsežnejši remont je bil na blumingu, kjer je bil poleg ostalih zunanjih izvajalcev tudi Sever iz Subotice. Analiza stanja je pokazala, da je remont elektro motorjev nujno potreben, saj so bili motorji generatorske grupe v zelo slabem stanju, ob njihovi okvari pa bi izpadla proizvodnja cele železarne, ker ne bi bilo ustreznega vložka za predelavo.

V sodelovanju z nabavno službo smo se za izvajanje remonta dogovarjali z večimi ponudniki, ki so bili pripravljeni to delo opraviti v enem do dveh mesecih. Ker si tolikšnega zastoja ne moremo privoščiti, smo se obrnili na Sever iz Subotice, saj imamo z njimi zelo dobre izkušnje, ko je

lani prišlo do okvare pogonskega motorja na ogrodju štekel. Poleg tega imajo v Severju za takšna dela dovolj kadra in orodja.

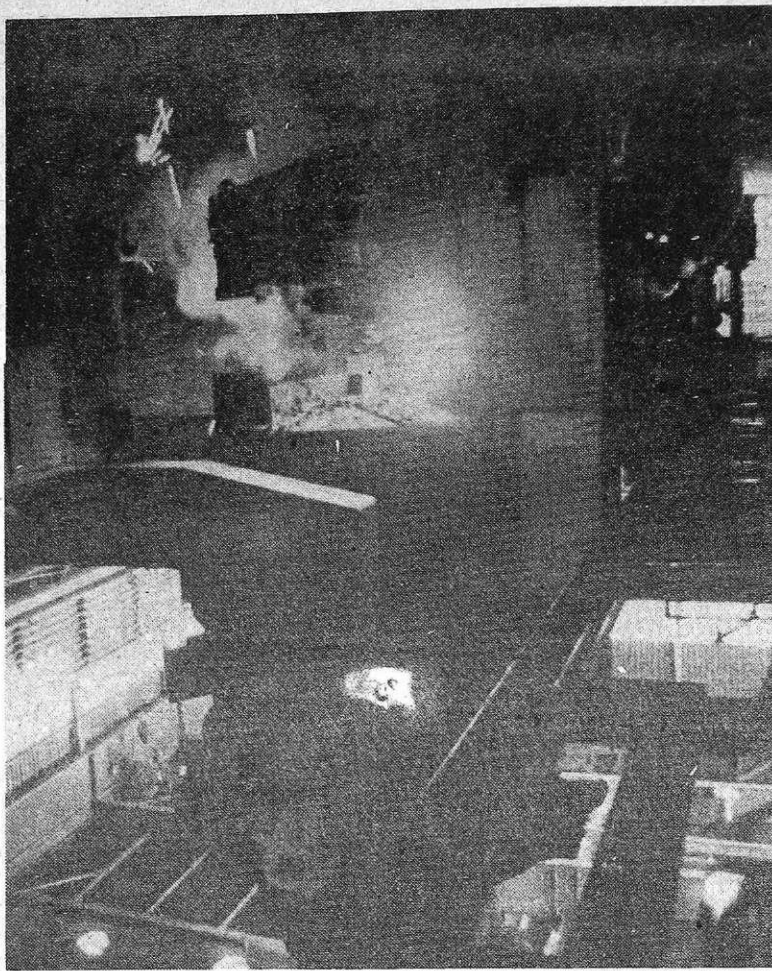
Delavci Severja iz Subotice so se obvezali, da bodo remont naredili v dvanajstih dneh, kar je bil najkrajši in za nas najbolj ugoden rok. Delavci Severja so bili zelo dobro organizirani in pripravljeni na remont, saj so s seboj pripeljali tudi ustrezno orodje in stroje. Lahko rečemo, da je bil Sever doslej najboljše pripravljen zunanji izvajalec remontov v Železarni. Poleg 44 delavcev iz Subotice, ki so delali v sistemu 12:12, so na remontu sodelovali tudi vsi delavci temeljnih organizacij Remontne delavnice in Vzdrževanje, saj smo v času, ko je proga stala, obnovili njeno celotno postrojenje.

V okviru pogodbe o izvajanju remonta na blumingu smo se s Severjem dogovorili, da bomo odkupili stroje za obdelavo kolektorja, da bi morebitno okvaro v prihodnje lahko odstranili sami. Tako smo od njih odkupili dva stroja za rezkanje kolektorskih utorov, suporte za stružne kolektorje s pomožno opremo in nosilno ramo za balansirano dvigovanje do petsto kN (petdeset ton) težkih bremen.

Učinki remonta bluminga so delno že vidni, čeprav niso taki, kot smo jih pričakovali. Zaradi posameznih okvar so še vedno manjši zastoji, zato nismo mogli pohvaliti tudi naših delavcev, čeprav so zavzeto delali. Vendar so problemi na ogrodju in mehanskem delu bluminga in štekle rešeni. Sanacijski ukrepi na proizvodno-tehnološkem področju se izvajajo, skupni rezultat remonta in ukrepov pa je izboljšanje selektivnega programa odlivanja in valjanja tople valjanih trakov.

Oglejmo si še mnenje Boža Bartlja o tem, ali se Železarni splača plačati zunanje izvajalce popravil in raznih vzdrževalnih del. Meni, da se moramo pri vseh večjih popravilih odločiti, kaj hočemo: ali z veliko delavci skrajšati remont in s tem zastoj proizvodnje ali z manj delavci podaljšati remont in povečati zastoj. Pri tem je treba upoštevati tudi, da za tako velike remonte, kot sta bila remont plavža in bluminga, v Železarni nimamo dovolj ljudi, saj je treba v izredno kratkem času zbrati največje število delavcev. Naloga naših delavcev vzdrževalcev pa ni toliko »zdravljenje« okvar, temveč njihovo preprečevanje.

Lilijana Kos

Vlivanje na kontilivu (foto I. Kučina)

RAZPRAVE O PREDLOGU SKLEPOV 13. SEJE CENTRALNEGA KOMITEJA ZKJ

(Nadaljevanje s 1. strani)

komunistov namreč dobiti čim bolj objektivni pregled nad tem, kakšna sta dejanski vpliv in ugled komunistov ter organizacij in organov med delavci in občani, kjer delujejo. V te razprave se morajo vključiti vsi komunisti, s svojimi mnenji pa naj bi sodelovali tudi drugi delavci in občani-nečlani.

Potrebne bodo konkretne ocene, ali je osnovna organizacija zveze komunistov sposobna v svojem okolju mobilizirati delavce in občane, kar je pogojeno z oceno, ali ljudje zaupajo članom in organizaciji, v katero so vključeni. Analizirati bo treba vsebinsko svojega dela oziroma vprašanja, s katerimi se organizacija ukvarja in kako jih rešuje ter oceniti, ali je osnovna organizacija zveze komunistov sposobna samostojno oblikovati resnično politično oceno razmer v temeljni organizaciji, krajevni skupnosti oziroma v okolju, kjer deluje. Odgovoriti bo potrebno, kakšna merila uporablja organizacija ali organ pri ocenjevanju učinkovitosti zveze komunistov, oziroma konkretnih članov in organizacij. Oceniti bo potrebno kadrovska vprašanja in politiko sprejemanja novih članov, zakaj se nekateri sklepi in stališča ne uresničujejo v praksi in podobno.

Ob teh analizah in ocenah se bodo organizacije in organi morali soočiti tudi s tem, kako se v praksi uresničujejo usmeritve, ki so bile sprejete na šesti in sedmi seji centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije o delovanju organov in organizacij zveze komunistov in kadrovske politiki. O teh vprašanjih so v osnovnih organizacijah zveze komunistov sicer že razpravljali, sedaj pa morajo ugotoviti, kakšne premike so na teh področjih dosegli.

Sedanje razprave o osnovnih organizacijah so predvsem orientirane na izvajanje stabilizacijskih prizadevanj, kar je seveda prav, vendar pa pri tem ne bi smeli zanemariti idejne bitke za uresničitev stabilizacije, to je dosledno uresničevanje ustavnega položaja delavcev in socialistične demokracije. V zvezi s tem bo izredno pomembna tudi ocena o aktivno-ustvarjalni povezanosti komunistov s sredino, v kateri delujejo, kajti praksa nas opozarja na primere izključne povezanosti le s političnimi in poslovnimi strukturami. Oceno o tem bi najlaže dobili na odprtih partijskih sestankih.

Osnovni namen teh razprav je, da v demokratičnem dialogu dosežemo idejno-politično enotnost oziroma soglasnost vseh članov in organizacij o vprašanjih, ki jih vsebuje predlog sklepov in na osnovi tega opredelimo akcijske programe za svoje lastno delovanje in premagovanje vzrokov, ki so oslabil vodilno idejnopolitično vlogo zveze komunistov.

V tem času potekajo tudi že razprave o polletnih poslovnih poročilih oziroma doseženih delovnih rezultatih v letošnjem letu, o družbenih planih za prihodnje leto in o smernicah

za oblikovanje dolgoročnih in srednjeročnih programov razvoja. V Železarni Jesenice poleg tega tekoče potekajo razprave o uresničevanju sanacijskega programa za odpravljanje izgube in sklepne razprave o največji slovenski naložbi — izgradnji jeklarne 2. Vse to bo potrebno povezovali z razpravo o predlogu sklepov 13. seje centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Le na ta način se bomo izognili formalnim razpravam in jih racionalizirali ter konkretizirali.

V zvezi z obravnavo predloga sklepov je na sestanku medobčinskih sekretarjev zveze komunistov Andrej Marinc poudaril, da se bomo morali zelo potruditi in jih prevesti v naloge, ki jih bomo morali opraviti. Med njimi so namreč tudi take, ki bi jih morali že izvršiti, vendar se ponovno vračamo k njim.

Na našem območju smo že slišali nekatere pripombe, da so sklepi preveč posplošeni in da se nekatere stvari ponavljajo. Tako mnenje je bilo slišati tudi na sestanku aktivna komunistov v krajevni skupnosti Javornik-Koroška Bela. V nadaljevanju razprave pa smo ugotovili, da so stvari kar dovolj konkretno postavljene, če jih prenesemo v okolje, kjer delamo ali živimo. Seveda pa bi bilo napačno pričakovati, da bomo s sejo centralnega komiteja ZKJ odpravili vse probleme, ki se nanašajo na idejno, akcijsko, kadrovske in organizacijsko krepitev zveze komunistov, če ne bomo takoj začeli spreminjati stanja in obnašanja članov, organizacij in organov zveze komunistov v svojih okoljih, organih in organizacijah, kjer delujemo, tako kot nam veljavajo statut, stališča in programi zveze komunistov.

Nekatera vprašanja, ki so že dali časa v obravnavi, bodo še nekaj časa aktualna, kajti v mnogih primerih gre tudi za proces, ki ga ni mogoče uveljaviti brez daljšega in upornega idejnopolitičnega delovanja. Predvsem gre za ustavno krepitev vloge delavcev v združenem delu in dolgoročne naloge gospodarske stabilizacije.

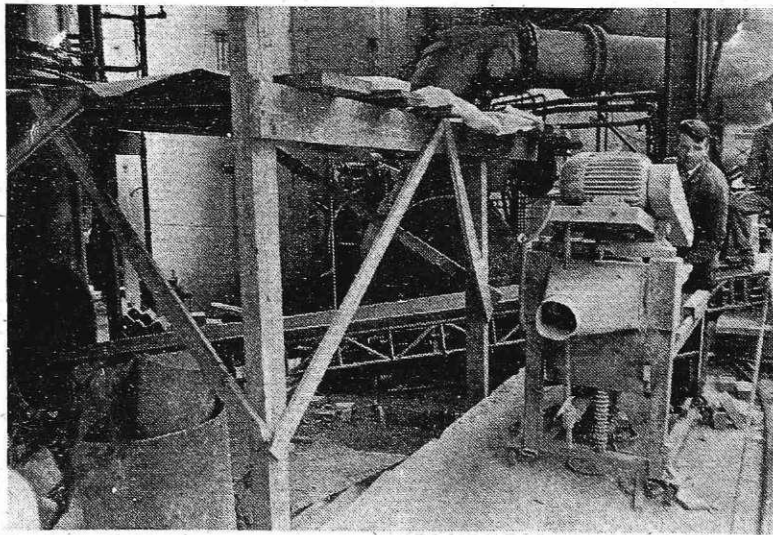
V razpravah, o katerih je govora, pa bodo oblikovane ocene, stališča in predlogi morali tudi povratno vplivati na dokončno oblikovanje sklepov in seveda tudi na delovanje organov zveze komunistov do centralnih komitejev.

V tem času, ko se v največjem obsegu koristijo dopusti, morajo sekretariati osnovnih organizacij in organi zveze komunistov pripraviti ustrezne analize in ocene, o katerih je nekaj pobud v tem sestavku, da bi v septembru in oktobru stekle razprave z vsem članstvom zveze komunistov. Predvideno je, da bi ob koncu oktobra na posvetu na medobčinskem nivoju strnili in uskladili ocene, stališča in mnenja in jih posredovali centralnemu komiteju Zveze komunistov Slovenije, ki bo imel sejo v mesecu novembru.

S. N.

Dopisujte

V ŽELEZARJA

Remont na delu kaverperjev (foto I. Kučina)

PROJEKT JEKLARNE 2 NA SEJI SKUPŠČINE SR SLOVENIJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

zbornice Slovenije, z namenom da se dosežejo čimboljše osnove za realizacijo projektov.

V razpravi je bilo delegatom posredovano tudi poročilo o stanju naprav in o pomembnosti tega projekta za Železarno, Jesenice in širšo družbeno skupnost z naslednjo vsebino:

Ko se odločamo o projektu za posodobitev proizvodnje jekla na Jesenicah, govorimo o enem največjih projektov ne samo v črni metalurgiji temveč v celotni industriji Slovenije in ker predviden prihodek izgradnje pada v sedanje težke pogoje, ni čudno, da je temu projektu posvečena še posebna pozornost.

Osnovni namen projekta je posodobitev proizvodnje surovega jekla, ker današnja tehnologija taljenja v Siemens Martinovih pečeh zaradi več kot dvakrat previsoke porabe energije in prek 30 % več vložnega dela kot v elektroobločnih pečeh povzroča tolikšne stroške, da jih vrednost končnega izdelka ne prenese več na domačem, še manj pa na tujem tržišču.

Če smo pred leti govorili o nujnosti ekološke sanacije in boljših delovnih pogojih, je danes prav gotovo na prvem mestu ekonomska sanacija Železarne Jesenice. Postavlja se vprašanje upravičenosti pridobivanja surovega jekla na obstoječi način, s tem pa tudi oskrbe in v končni konsekvenci obstoja Železarne Jesenice.

Preveliki stroški proizvodnje surovega jekla so tudi največji vzrok sedanje težke ekonomske situacije na Jesenicah. Razlika v stroških za proizvodnjo 315.000 ton surovega jekla letno znaša kar 2,3 milijarde dinarjev. Ob predvideni letni vrednosti prodaje 36 milijard din te razlike v stroških enostavno ne prenesemo več. V sedanjem kriznem obdobju črne metalurgije v svetu so se proizvajalci jekla tako kot doslej v podobnih situacijah reševali s tehnološkimi posodobitvami.

Poznamo načine reševanja iz podobnih težav v svoji zgodovini, kakor tudi pri drugih razvitejših proizvajalcih jekla — Francija, Nemčija, ZDA, Japonska itd. Tudi za ceno odpuščanja večjega števila delavcev so šli v tehnološka posodabljanja. (Pri nas želimo zmanjšati število zaposlenih v proizvodnji jekla.) V večini primerov so znani posegi državnih institucij v obliki olajšav pri izgradnji in zagotovitvi kontinuitete v smotni proizvodnji jekla.

Ob takih ugotovitvah je logično vprašanje, zakaj tega projekta nismo realizirali že prej. Do sedemdesetih let stroški energije, transporta in živega dela niso tako močno vplivali na rezultate železarn. Kapacitete peči, četudi zgrajene pred in kmalu po drugi svetovni vojni, so zadoščale za takratne valjavnike kapacitete. Kvalitetne zahteve predelovalne industrije so terjale naložbe v metalurško finalizacijo. Ko smo uspeli posodobiti vroče in hladne valjarne, pa so se že začele zapirati finančne možnosti za nove investicije, čeprav so hitro rastoči osnovni stroški že kazali na nujnost posodobitve osnovne metalurške proizvodnje.

Prve namere za izgradnjo jeklarne 2 so prijavljene v obdobju 1970—1975. V naslednjem srednjeročnem obdobju je bil že oblikovan končni predlog prehoda na elektroobločne peči. V tem obdobju smo intenzivno usklajevali tudi celotni razvoj jeklarstva. Do odločitve o pričetku posodabljanja proizvodnje jekla na Jesenicah v tem obdobju ni prišlo, pač pa v dokumentu o kontinuiteti izgradnje črne metalurgije Jugoslavije ugotavljamo, da je povsod tam, kjer gre za proizvodnjo kvalitetnih in plemenitih jekel po zastarelem SM postopku, tega potrebno zamenjati s postopkom izdelave v konvertorjih ali elektroobločnih pečeh.

V letu 1979 je bil izdelan investicijski program za proizvodnjo 350.000 ton jekla letno po sodobni tehnologiji, vključujoč izvenpečno obdelavo jekla in kontinuirno vlivanje v slabe kot osnovne pogoje za cenejšo proizvodnjo.

Tak investicijski program je bil posredovan domačim in tujim strokovnim institucijam v kontrolo in oceno.

Vslej smo spoštovali nasvete, ki so vodili v izboljšanje predloga. Sprejeli smo sugestije za uvedbo nekaterih tehničnih novosti in kar najširšemu krogu predstavili projekt po tehnični in ekonomski plati. Vodili smo široke razprave predvsem v zvezi z izbrano tehnologijo in lokacijo. Objavili smo domače in mednarodne razpise za dobavo tehnološke opreme in izvajanje del.

Predvsem pa smo ves čas sodelovali s potrošniki jekla, pri čemer smo se zavedali, da je smotno izdelovati le tisto jeklo in v tistih količinah, ki ga za predelavo rabijo in zahtevajo predelovalci. Najširšo potrditev nujnosti te proizvodnje daje podpis 142 samoupravnih sporazumov o skupnem vlaganju na osnovi skupnega dohodka v posodobitev osnovne metalurške proizvodnje.

V času intenzivnih priprav smo na osnovi celotnih potreb razvoja industrije skrhili program le na prvo fazo, ki predvideva proizvodnjo 215 tisoč ton surovega jekla letno. Ta investicijski program ima vrednost brez upoštevanja eskalacije nekaj nad 12 milijard dinarjev.

Ob ugotovitvi, da je to eden največjih projektov v SR Sloveniji, velja poudariti, da pomeni le šestletno amortizacijo Železarne Jesenice, ki jo v zadnjih letih že združujemo v ta namen.

Po eskalirani vrednosti marca 1984 znaša investicijska vrednost 18,2 milijarde dinarjev. V tej vrednosti je 12 milijard din osnovnih sredstev, ostalo so stroški kapitala in prispevki za povečano priključno moč, carina in podobno.

Finančna konstrukcija je že zaprta in zajema 28,5 % lastnih sredstev delovne organizacije in SOZD Slovenske železarne, 25 % združenih sredstev porabnikov jekla, 15,5 % tujih kreditov, 30 % kreditov domačih bank in 1 % kreditov sovlagateljev.

Lastna sredstva so zagotovljena, vendar bo njihovo angažiranje vplivalo na likvidnost Železarne Jesenice.

Združena sredstva sovlagateljev so pokrita že več kot 50 %, obstaja pa problem pri podpisnikih, ki niso sposobni dati garancij in tudi ne združiti

ti sredstev zaradi nezadostnih lastnih obratnih sredstev.

Pogodbe za tuje kredite so podpisane in zavarovane.

Zagotovljeno je vračanje anuitet z izvozom izdelkov kovinske predelave in v manjši količini jekla.

Ustanovljen je konzorcij za zagotavljanje domačih kreditov in razen v bankah, ki so se odločile sredstva namenjati prek porabnikov jekla, so ustrezni kreditni dokumenti že pripravljeni.

Kredit izvajalcev je že ponujen v celotni višini. Tako lahko trdimo, da je naložbo v najkrajšem času možno prijaviti, kajti ostala dokumentacija je pripravljena v celoti in pričakuje mo prijavo v začetku avgusta.

Zavedamo pa se, da brez široke podpore naložbe skorajda ne moremo realizirati, saj bi bilo breme v času izgradnje in takoj po pričetku obratovanja samo za jeseniške železarje pretežno.

Prav tako se moramo zavedati, da Železarna predstavlja skoraj 60 % družbenega proizvoda na Jesenicah in da v njej trenutno združuje delo okrog 6.300 delavcev. Opustitev sedanje proizvodnje, brez nadomestitve, bi poleg težav pri porabnikih zaključila naložbo ob vseh znanih posledicah. Odgovornost za pravilnost odločitve smo ob široki podpori pripravljeni prevzeti nase vodstveni in strokovni delavci Železarne Jesenice.

Zato moramo upoštevati planske, dogovorjene načrte in sugestije strokovnih institucij o nujnosti takojšnjega pričetka in pravočasnega zaključka naložbe ob vseh znanih posledicah. Odgovornost za pravilnost odločitve smo ob široki podpori pripravljeni prevzeti nase vodstveni in strokovni delavci Železarne Jesenice.

LETOŠNJA KRVODAJALSKA AKCIJA OD 28. AVGUSTA DO 5. SEPTEMBRA

Kot vsako leto tudi letos občinski odbor Rdečega križa Jesenice v sodelovanju z Zavodom za transfuzijo krvi SR Slovenije organizira v občini prostovoljno krvodajalsko akcijo, in sicer v dneh od 28. do 31. avgusta in 4. ter 5. septembra v Delavskem domu na Jesenicah. Odvzem krvi bo vsak dan od 7. do 14. ure.

Prostovoljno krvodajalstvo je družbeno zelo pomembna dejavnost in vrednota ter odraz visoke osveščenosti ljudi v socialistični samoupravni družbi. Poleg neprecenljive humane vrednosti — pomagati sočloveku v boleznih ali nesreči — je pomembna tudi v sedanjih prizadevanjih za gospodarsko stabilizacijo, kajti mnogi bolniki se lahko veliko prej vrnejo na delo, še zlasti taki z obolenji, ki jim je kri nenadomestljivo zdravilo.

Vsega tega se v naši občini delavci in občani še kako zavedajo, saj se vsako leto vabilu na odvzem krvi odzove več kot 1.500 prostovoljnih krvodajalcev. Glede na stalno rast števila nesreč in napredek medicine pa je naš skupni družbeni interes, da se število prostovoljnih krvodajalcev vsako leto povečuje. Naš skupni cilj bi zato moral biti, da vsak zdrav in polnoleten občan daruje kri — delček samega sebe in s tem najbolj neposredno dokaže svojo visoko solidarnostno zavest in humanizem.

Mnogim bolnikom je kri, ki so jo darovali prostovoljni krvodajalci, rešila življenje. Zato se prostovoljno krvodajalstvo v organizaciji občinskih odborov Rdečega križa vedno bolj razvija in razširja, saj je iz leta v leto registriranih več novih krvodajalcev.

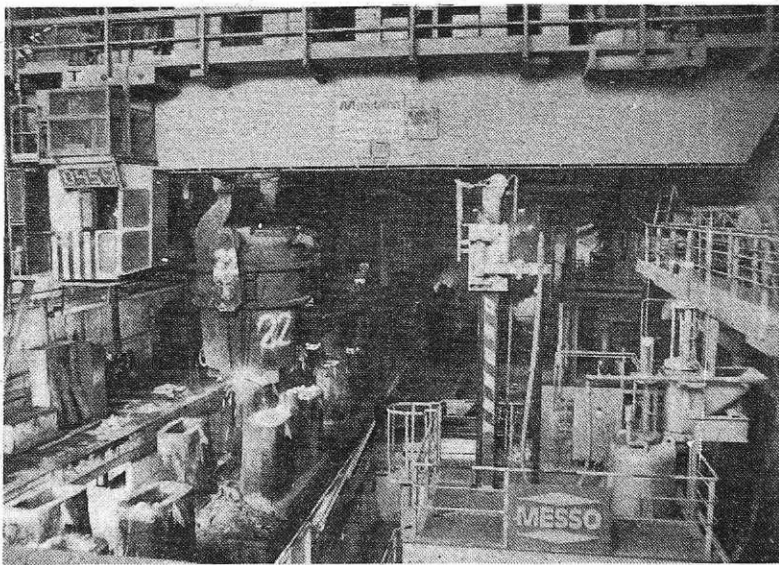
Med prostovoljnimi krvodajalci v jeseniški občini je več kot polovica delavcev in delavk temeljnih organi-

zacij združenega dela in delovnih skupnosti Železarne Jesenice, vsako leto pa se to število še povečuje. Prav gotovo bodo tudi letos prednjačili, še posebno, ker se je zadnja leta kolektiv Železarne v poprečju pomladil.

Namen in cilj vsakoletne prostovoljne krvodajalske akcije je zbrati vsaj toliko krvi, kot je potrebuje naša regionalna, to je Splošna bolnica Jesenice. Po znanih podatkih o letni porabi krvi bi se vsak dan odvzema moralo odzvati čez 300 prostovoljnih krvodajalcev.

Po pravilniku o delovnih razmerjih imajo delavci TOZD in delovnih skupnosti Železarne na dan odvzema prost dan v preventivne namene. Tako kot je že običaj, bodo tudi letos prijave v Železarni sprejemale tajnice temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti.

Dopisujte

Vlivanje jekla, desno vakuumška naprava (foto I. Kučina)

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 6. DO 12. AVGUSTA

6. avgusta, EMIL AŽMAN, vodja sektorja novogradenj, Jesenice, Titova 3, tel. št. 82-262;
7. avgusta, JANEZ POLJŠAK, vodja splošnega sektorja, Hrušica 12;
8. avgusta, JOŽE ŠLIBAR, vodja TOZD Transport, Jesenice, Cesta 1. maja 58;
9. avgusta, JANEZ TUŠAR, vodja kadrovskega sektorja, Blejska Dobra-va 16b, tel. št. 83-082;
10. avgusta, TOMAŽ KAVČIČ, vodja TOZD Vratni podboji, Radovljica, Langusova 39;
11. avgusta, BOŽIDAR BARTELJ, podpredsednik PO, Jesenice, Titova 3, tel. št. 81-453;
12. avgusta, JANEZ BIČEK, vodja TOZD Jeklarne, Jesenice, Udarne 9, tel. št. 83-193.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. ure do 6. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.

V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja opažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 6. 8.	MARJAN ENDLIHER	IVAN MEŽIK
TOREK — 7. 8.	VANDA ENIKO	FRANC NEČIMER
SREDA — 8. 8.	VOJKO MENCINGER	ANTON BURJA
ČETRTEK — 9. 8.	BOŽIDAR INTIHAR	BRANE CEPIČ
PETEK — 10. 8.	BERTI KRAPEŽ	FRANC ARNEŽ
SOBOTA — 11. 8.	DUŠAN POLAJNAR	MARJAN PINTAR
NEDELJA — 12. 8.	MARJAN ERMAN	JANEZ KOVAČ

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 6. do 11. avgusta bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

Dispanzer za borce: dr. Ivica Vreš.
POPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel.
V soboto, 11. avgusta, samo dopoldne: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel.

ZOBNE AMBULANTE:
DOPOLDNE: II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej. Za borce vsak dan od 11. do 12. ure.
POPOLDNE: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.
V soboto, 11. avgusta, samo dopoldne: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.

DEŽURSTVO V VATROSTALNI ZENICA TOZD JESENICE

4. in 5. avgusta, IVAN KLOKOČOVNIK, Kurirska 1 a, št. tel. 83-830.
Dežurni Vatrostalne je v soboto od 6. do 12. ure dosegljiv v Vatrostalni, telefon 81-743, oziroma telefon Železarna 3465. V preostalem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj je dežurni dosegljiv na domu.

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Energetika z dne 19. julija 1984 in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

OBJAVLJAMO PROSTA DELA IN NALOGE

- Vodja procesa vodikarne Jesenice, šifra 3335, D-4, 9. ktg., 1 oseba;
- Vodja procesa vodikarne Bela, šifra 3351, D-4, 9. ktg., 1 oseba;
- I. električar za VN naprave, šifra 3143, D-4, 9. ktg., 2 osebi;
- Strojnik stikalničar HE Vintgar, šifra 3122, D-3, 8. ktg., 1 oseba.

POGOJI: Ad. 1. in 2. — poklicna šola kovinarske stroke; izpit za strojni-ka kompresorjev in črpalk ter polnilca tlačnih posod;
Ad. 3. — poklicna šola elektro stroke in pet let delovnih izkušenj;
Ad. 4. — poklicna šola kovinarske ali elektro stroke in pet let delovnih izkušenj

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh na kadrovske sektor z oznako »za TOZD Energetika«.

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Družbena prehrana z dne 26. julija 1984

ponovno objavljamo

prosta dela in naloge za nedoločen čas:

- I. kuharica šifra 9518 D-3 8.kat. 1 oseba
- sobarica v samskem domu šifra 9206 D-2 4.kat. 1 oseba

prosta dela in naloge za določen čas šestih mesecev:

- II. kuharica šifra 9519 D-2 6.kat. 1 oseba
- kuhinska pomočnica šifra 9520 D-2 3.kat. 2 osebi
- sobarica v samskem domu šifra 9206 D-2 4.kat. 2 osebi

Pogoji:

- ad 1 — poklicna gostinska šola smer kuhar in dve leti delovnih izkušenj; poskusno delo dva meseca;
- ad 2 — šest razredov osnovne šole;
- ad 3 — poklicna gostinska šola smer kuhar; poskusno delo dva meseca;
- ad 4 — dokončana osnovna šola.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh po objavi na kadrovske sektor Železarne Jesenice z oznako »za TOZD DRUŽBENO PREHRANO«.

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Transport z dne 25. julija 1984

OBJAVLJAMO PROSTA DELA IN NALOGE

DELOVODJA VOZOVNE DELAVNICE šifra 9861 D-5 14. kat.

Pogoji:

- dokončana TŠŠ ali delovodska šola strojne smeri in pet let delovnih izkušenj na področju vzdrževanja.

Pisne prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v osmih dneh na kadrovske sektor z oznako »za TOZD Transport«.

SAMOUUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

8. SEJA ODBORA ZA KADRE IN DRUŽBENI STANDARD PRI DS ŽELEZARNE

V ponedeljek, 16. julija, se je na 8. redni seji sestel odbor za kadre in družbeni standard Železarne Jesenice. Obpravnavali so pregled sklepov prejšnje seje in predlog kadrovskih štipendij za šolsko leto 1984/85.

Odbor je ugotovil, da so sklepi prejšnje seje izvršeni oz. da se še izvajajo.

Odbor za kadre in družbeni standard je obravnaval predlog kadrovskega sektorja o podelitvi štipendij za šolsko leto 1984/85 in sprejel naslednje sklepe:

— Za študij na METALURŠKI USMERITVI — štiriletni program, je odbor odobril štipendije: Mirku KLOBUČARJU, Ludviku BREGANTU, Alešu POLJANSKU, Gregorju PREZLJU, Zvonimirju SEVERJU, Mateji KLINAR, Jožetu KONČU, Bernardi HVALA, Etbinu KAČARJU, Željku KOLOMARJU, Romani VARL, Urošu POGAČNIKU, Janezu SMOLEJU, Siniši MIHAJLOVIČU in Robiju MURU.

— Štipendij ni odobril: Tanji Ališič, Anki Čop, Zoranu Davidoviču, Emiliji Dereani, Doris Jeklič, Stanu Jeklič, Matjažu Kopitarju, Tatjani Ključević, Mateji Krznarič, Lučki Rihtaršič, Violeti Stojkoviči, Valeriji Sušnik, Jožetu Tomažinu in Borutu Krejčiču.

— Za študij na KEMIJSKI USMERITVI — štiriletni program, je odbor odobril štipendije: Kladivji FLERIN, Renati REPE, Jožici ZORAN in Sabini ZUPAN pod pogojem, da bodo predložile manjkajočo dokumentacijo in izpolnile pogoje po že sprejetih kriterijih.

— Za študij kemijski laborant — triletni program, je odbor odobril štipendije: Jerneji DEČMAN, ker bi po zaključnem šolanju, ki bo trajalo samo še eno leto, lahko našli ustrezne delovne naloge za njeno strokovno usposobljenost.

— Za študij na KOVINSKO PREDELOVALNI USMERITVI — triletni program, bodo prejemale štipendije: Mihael ARH, Robert BEDENE, Armin BEŠIČ, Enisa BEŠIČ, Jasmina ČABRIČ, Gorazd ČRV, Aljoša DEREANI, Edvard EGART, Marko FRELIH, Robert GARTNER, Gregor GOSAR, Saša JOKOPIN, Bojan JAN, Tomaž JEKLER, Saša JOVANOVIČ, Vilko KELBEL, Matej KELLER, Robert KLINAR, Primož KOGOVŠEK, Joško KRALJ, Klemen KRISTAN, Blaž LUKAN, Miro MALEŠEVIČ, Boštjan MLEKUŽ, Anton MERKELJ, Vojko MILOSAVLJEVIČ, Primož OGRIS, Miran OZBEK, Anton PAHOR, Vukašin PANIČ, Branko PAPLER, Damjan PAZLAR, Goce PETROV, Mirjana RALIČ, Boštjan REKAR, Aleš SMOLEJ, Igor STARE, Andrej ŠIMNIC, Robert ŠKRINJAR, Anton ŠTULER, Valentin ŠTULAR, Tonček TOMAZIN, Branko TROJER, Primož VERDNIK, Beno ZUPANČIČ, Matjaž ŽBREK, Robert URH, Nedžad DAUTOVIČ, Emir FAJKOVIČ, Bojan KUNŠEK, Rok PANCUR, Vesna PERIŠIČ, Blaž ŠKRJANC in Jugoslav GRBIČ.

— Za študij na KOVINSKO PREDELOVALNI IN METALURŠKI USMERITVI — skrajšani program, je odbor odobril štipendije: Mateju MATOŠIČU, Cvetki MRAK, Zdravku SOKLIČU, Davorinu VENGARJU, Metki ZALOKAR, Danilu ZAVELJČINU in Suvalu ČIZMIČU.

— Odbor je tudi sklenil, naj kadrovski sektor še pridobiva štipendiste za triletni in skrajšani program ter z njimi sklepa pogodbe. O končnem številu štipendistov naj obvesti odbor na oktobrski seji. Štipendije za štiriletni program bo odbor na osnovi predloga kadrovskega sektorja odobril učencem, ki bodo v prvem oziroma višjih letnikih dosegli prav dober ali odličen uspeh. Vloge za preusmeritve in obnovitve štipendij bo odbor obravnaval na naslednji seji, ko bo kadrovski sektor izdelal dokončen pregled štipendistov na vseh stopnjah in usmeritvah.

— Za študij na NARAVOSLOVNO MATEMATIČNI USMERITVI — štiriletni program, je odbor odobril štipendije: Karli BERTALANIČ, Simoni BERTALANIČ, Mojci NOČ in Romani PAVLIČ.

— Štipendij pa ni odobril: Sabini Crnkčič, Niku Jaklju, Almi Ključanin, Moniki Komic, Romani Kučina, Tanji Ravnihar, Ireni Ravnik, Tončku Kosu, Marku Avseniku, Marjeti Berus, Branku Čušinu, Petri Dobravec, Mojci Mulej, Roku Petermanu, Tatjani Rekar, Metki Serajnik, Renati Šimnic in Irini Vauhnik.

— Za študij na ELEKTRO TEHNIČNI USMERITVI — štiriletni program, je odbor odobril štipendije: Gregu VAVPOTIČU, Lastu NOUMOVSKEMU in Robertu MARKOVIČU.

— Odbor ni odobril štipendij: Ladku Brišarju, Elviru Hadžiču, Tomažu Kalanu, Primožu Kapusu, Romanu Novaku, Sandiju Potočniku, Niku Rozmanu, Alešu Guzelju, Klemenu Strgarju in Gabru Staretu.

— Za študij na ELEKTRO TEHNIČNI USMERITVI — triletni program, je odbor odobril štipendije: Frideriku BACKU, Romanu BRANCU, Silvu LAVTIČARJU, Branku PUŠARJU in Boštjanu TRAMPUŠU pod pogojem, da bodo predložili manjkajočo dokumentacijo in izpolnili pogoje po že sprejetih kriterijih.

— Vloge za štipendije za elektro energetik — 2. in 3. letnik, ki so jih vložili Mitja GRABNAR, Jekla JAKOPIN, Darko KOROŠEC, Rok MARČIČ, Darja PAZLAR, Roman ŠMID in Nevenka URH, bo odbor obravnaval na prihodnji seji. Te štipendije niso bile razpisane. Odbor pa je sklenil, da se podeli nekaj štipendij tudi učencem drugih in tretjih letnikov, vendar naj kadrovski sektor predloži predlog štipendistov na osnovi določenih kriterijev po pričetku šolskega leta 1984/85, tako da bodo imeli možnost pridobiti štipendijo vsi učenci in ne le navedeni, ki so prošnje vložili bolj ali manj slučajno.

— Za študij na GOSTINSKO TURISTIČNI USMERITVI — triletni program, je odbor odobril štipendije: Bogdanu KLINARJU, Ivanu MITROVIČU in Aleksandru ŠTEBLAJU pod pogojem, da bodo predložili manjkajočo dokumentacijo in izpolnili pogoje po že sprejetih kriterijih.

— Za študij na DRUŽBOSLOVNI USMERITVI — štiriletni program administrativne dejavnosti, je odbor odobril štipendijo Katarini ZUPANČIČ.

— Štipendije pa ni odobril Safeti Sinanović, Tanji Avbar in Nataši Vardunec.

— Za študij na FNT METALURGIJA je odbor odobril štipendije: Tomažu BEGU, Janezu FRELIHU, Janezu KATNIKU, Tomažu NOVAKU in Danilu TOMŠIČU. Tomažu Begu se štipendija odobri pod pogojem, da

bo uspešno opravil psihološki test in predložil manjkajočo dokumentacijo.

— Vloge za štipendije se zaradi odhoda v JLA odloži Andrežu Čopu, Evgenu Moriču, Boštjanu Neumanu, Pavlu Žuberju in Juriju Žvanu na šolsko leto 1985/86.

— Za študij na FNT MATEMATIKA je odbor odobril štipendijo Alenki BURNIK.

— Reševanje vloge Darka Muleja (odhod v JLA) so odložili na šolsko leto 1985/86.

— Štipendije odbor ni odobril Sonji Rihtaršič.

— Za študij na FAKULTETI ZA STROJNIŠTVO je odbor odobril štipendije: Marcelu FEDERLU, Andreju SRNA, Jožetu KRAMARJU.

— Reševanje vloge za štipendije se odloži Metodu Smoleju in Zdravku Stanojeviču zaradi odhoda v JLA na šolsko leto 1985/86.

— Za študij na FAKULTETI ZA ELEKTROTEHNIKO je odbor odobril štipendijo Janezu SRANCU.

— Za študij na RAČUNALNIŠTVA (Fakulteta za elektrotehniko in VŠOD Kranj) je odbor odobril štipendijo Stanki GRAH.

— Štipendij pa ni odobril: Petri Thaler, Miroslavu Benkoviču, Nastji Bertoncely, Romanu Brancu, Iztoku Klančniku in Romani Sodja.

— Reševanje vloge za štipendije se odloži Blažu Kokalju in Matjažu Prezlju (odhod v JLA) na šolsko leto 1985/86.

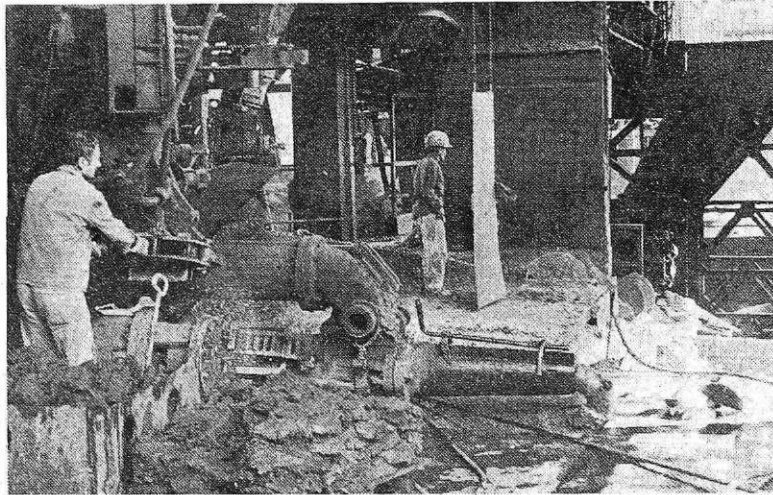
— Za študij na FAKULTETI ZA GRADBENIŠTVO je odbor odobril štipendijo Teji LIKOVIČ.

— Za študij na EKONOMSKI FAKULTETI je odbor odobril štipendije: Darji KLINAR, Nataši REPE, Davorinu ŠTEFANČIČU in Matjažu VAVPOTIČU.

— Štipendij pa ni odobril Ivici Zalar in Barbari Zupan.

— Odbor je obravnaval tudi vloge kandidatov za štipendije, ki niso bile razpisane, ket TOZD oz. delovne skupnosti nimaj potrebe po tem kadru. Zato odbor tem kandidatom ni odobril štipendije.

Na koncu seje je odbor obravnaval še vlogo za podaljšanje študijske ugodnosti, vlogo za zaključek študija na prvi stopnji VŠOD — računalništvo, vlogo za povrnitev štipendije in vlogo za finančno pomoč pri tiskanju brošure. Prvi vlogi je odbor ugodno rešil, drugi pa zavrnil.

Polnjenje mašilnega stroja z ognjevarno maso na plavžu (foto I. Kučina)

DS za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje

15. SEJA ODBORA ZA KADRE

Predsednik Cveto Rolc je sklical 15. sejo odbora za delovna razmerja delovne skupnosti za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje 23. julija. Pri pregledu sklepov prejšnje seje so ugotovili, da so vsi izvršeni. Člani so bili tudi obveščeni, da je delavka, ki se je pritožila na razporeditev, pritožbo umaknila.

Odbor je soglašal z začasnimi razporeditvami delavke iz TOZD HVB za nadomeščanje odsotnih delavk.

V nadaljevanju seje so:

— potrdili sprejem štirih delavk na počitniško delo v oddelku za zdravstveno in socialno varstvo na delovne naloge medicinskih tehnikov in ene delavke v oddelku splošne administracije na delovne naloge tekač,

— dve delavki, ki sta bili sprejeti za določen čas na delovne naloge tekač, sprejeli za nedoločen čas,

— na delovne naloge maketar-restavrador so razporedili pripravnikin, ki je uspešno opravil pripravniški izpit,

— odobrili so prestop čistilke iz delovne skupnosti KSI v TOZD Valjarna debele pločevine in delavcu iz SVS v TOZD Strojne delavnice ter prenehanje delovnega razmerja dveh delavk iz kadrovskega sektorja,

— podaljšali so delovno razmerje za določen čas (šest mesecev) delav

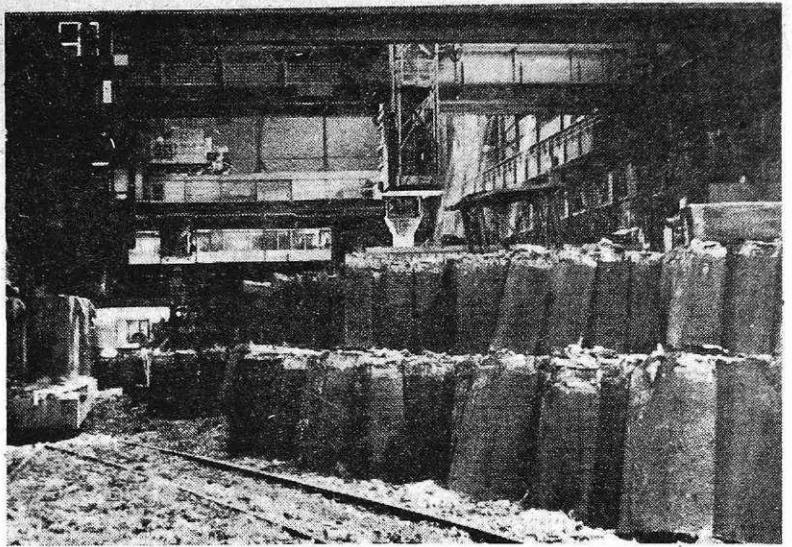
cu v oddelku splošne administracije pod pogojem, da v tem času dokonča šolo,

— strinjali so se, da se objavi razpis za delovne naloge kuharica kave, ker te delovne naloge niso ustrezno zasedene,

— za šest delavcev so potrdili nadomeščanje v času letnih dopustov, — delavki so odobrili študijske ugodnosti za šolanje na drugi stopnji pravne fakultete.

Na prošnjo GRS Jesenice so odobrili dva dni izredno plačane odsotnosti delavcu, ki se je udeležil vaj v tehniki reševanja v gorah, delavcu kadrovskega sektorja pa so v skladu s 140. čl. pravilnika o delovnih razmerjih odobrili tri dni neplačane odsotnosti.

Od vodje splošnega sektorja zahtevajo odgovor, kdo nadomešča vodjo oddelka splošne administracije in kako je ta delavec v času nadomeščanja nagrajen.

V »striper« ali po naše »slačilni« hali na Beli (foto I. Kučina)

»PLAMEN«

BOLTMAKER-AVTOMAT ZA VIJAKE

V julijski številki Plamena, glasila delavcev Plamen Kropa, je objavljen zapis Daneta Lazarja o novem stroju za izdelavo vijakov, ki so ga kupili v Kropi.

Z nakupom stroja Boltmaker Nacional 5/16-S2 so delavci Plamena dobili možnost za osvojitve najsoodnejše tehnologije za izdelavo vijakov — vse operacije za oblikovanje potekajo na enem mestu.

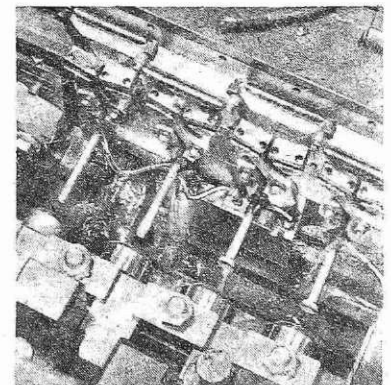
Največji napredek v tehniki hladnega preoblikovanja je bil dosežen s konstrukcijo stroja z več matricami in mehanskim prenosom (transporterjem) polizdelka od matrice do matrice. Za te vrste strojev je značilna možnost kombinirane uporabe tehničnih postopkov hladnega preoblikovanja, kot so: nakrčevanje, reduciranje, izstiskanje (istosmerno ali protismerno), obrezovanje in bodeenje.

Boltmakerji pa so stroji, ki združujejo preoblikovanje v več matricah, pristrževanju stebra in valjanje navoja. Vse faze se izdelujejo istočasno, tako da izdela stroj en izdelek pri vsakem obratu. Ker je preoblikovanje možno v več matricah, se lahko poleg šestoglatih vijakov izdelujejo še inbus in specialni vijaki različnih oblik.

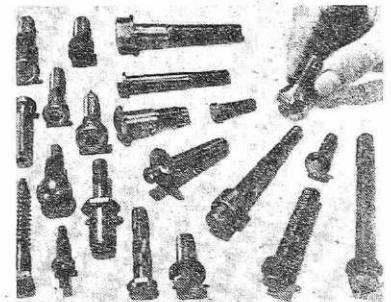
Prvi tak boltmaker je izdelala ameriška firma Nacional Machinery že leta 1930. Danes ta firma izdeluje več tipov boltmakerjev, ki se delijo na standardne, hitrotekoče in boltmakerje za dolge vijake, vse v varianti s tremi ali štirimi matricami.

Kroparski prvi boltmaker ima štiri matrice in je opremljen za izdelavo vijakov M 8 JUS M.B1.120 (inbus) — tak je bil predstavljen na razstavi obdelovalnih strojev BIAM v Zagrebu. V Kropi ga bodo montirali Američani in ga pripravili za izdelovanje vijakov M 8 JUS M.B1.053. Na minuto lahko stroj izdela 110 vijakov z največjo dolžino navoja 38 mm. Stroj ima tudi dodatno opremo: cen-

tralno in viličasto izbijanje iz pekatnikov (dolgo in kratko), možnost preoblikovanja v zadnji operaciji, zrak v zadnji operaciji in elemente za vodenje in transport do pristrževanja in valjanja za dimenzije M 6 in M 8.

Rezanje, prenos in preoblikovanje v štirih matricah

Vijaki, izdelani na novem stroju

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD ENERGETIKA

Na četrti seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Energetika, ki je bila v petek, 8. junija, so razpravljali o poslovnih rezultatih v prvih petih mesecih. Člani izvršnega odbora se niso strinjali, da bi se osebni dohodki železarjev zmanjšali za 10 % zaradi slabih poslovnih rezultatov, ker so že tako zelo nizki. Rešitve za izhod iz težav se bodo morale poiskati drugje — v njihovi temeljni organizaciji bodo delavci skrbeli za racionalnejšo porabo energije.

Gorski reševalni službi Jesenice so odobrili 1.000 din pomoči, obravnavali pa so tudi prošnje za denarno pomoč, nakup darila sodelavcu ob 50-letnici, nakup venca za umrlega sodelavca, povrnitev stroškov za obisk bolnega sodelavca in podobno.

Oddelek za družbeni standard bodo obvestili, da delavski avtobus na relaciji Kropa—Jesenice vozi zelo neredno. Strinjajo se tudi z nakupom bungalova v Ptujskih toplicah.

Razmisliti bodo morali tudi o boljši organizaciji izleta, saj za izlet v neznano ni bilo dovolj prijav.

TOZD PLAVŽ

Šesta seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Plavž je bila v četrtek, 28. junija.

Obravnavali so osnutek zakona o javnem obveščanju in ga brez pripomb sprejeli.

Dvema sodelavcema so odobrili denarno pomoč in za brezplačno le-

tovanje predlagali delavca iz aglomeracije, ker je delavka zaradi zdravstvenih razlogov odklonila letovanje. Brezplačno letovanje so odobrili tako trem delavcem in ne osmim, kot je bilo pomotoma objavljeno v 23. številki Železarja 14. junija.

Člani izvršnega odbora menijo, da podatke o nadpovprečnem dohodku delavcev njihove temeljne, ki se pojavlja v sredstvih javnega obveščanja, ni najbolj natančen. Pozablja se na izredno težke pogoje dela in glede nanje je njihov osebni dohodek zelo nizek in ne nad poprečjem občine.

Seznanili so se tudi s poslovanjem temeljne organizacije v mesecu maju in z družbenim planom za mesec julij, ki ga je sprejel odbor za gospodarstvo.

Predlagali so tudi program ukrepov za odpravo izgub v letu 1984. Dnevna količina izdelanega grodlja bi morala biti 530 ton pri porabi 640 kg koka na tono grodlja. Da bi to dosegli, je potrebna zadostna količina rude, več delavcev zaradi normalnega obratovanja v času dopustov, izboljšanje tehnološke discipline in vzdrževanja naprav.

TOZD VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL

Tretja redna seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Valjarna bluming-štekla, ki bi morali biti v petek, 6. julija, je bila zaradi premajhne udeležbe članov preložena.

DELO KOMERCIALNEGA IN FINANČNO-RAČUNOVODSKEGA SEKTORJA V PRVEM POLLETJU

Glavna dejavnost komercialnega sektorja je v prvem polletju potekala na področju nabave in prodaje na domačem trgu ter na zunanjetrgovinskem področju.

Na področju **tržnih raziskav** je bilo opravljenih več analiz: obnovljena je bila tržna analiza za nerjavno žico, izdelana dodatna dokumentacija za tržno analizo izdelkov jeklarne 2, informacija o potrebah kupcev po HVT, anketa in tržna analiza za vlečeno, luščeno in brušeno jeklo, anketa za profilno žico in jeklene ulitke, anketa prometnih organizacij o možnosti prodaje elektrod za potrebe individualnih porabnikov, obdelava ankete nerjavne žice za dodatni material za varjenje.

Na področju **cen** je bila izdelana dokumentacija za revizijo cen izdelkov črne metalurgije. V Splošnem združenju črne metalurgije Jugoslavije so izdelali uradne cenike za plemenita jekla in azirurali interne cenike. Za revizijo cen elektrod, žičnikov in vrtnih podbojev so izdelali cenike z dokumentacijo za evidentiranje v republiški skupnosti za cene. Skupaj z BUSP je bil izdelan tudi cenik za toplo vodo in paro, v veljavi je tudi nov cenik za nerjavno pločevino. Za DO Vodovod Jesenice je bila izdelana analiza poslovanja. Z Železarno Ravne in Store so analizirali fakturiranje glavnih vrst jekel in izdelali primerjavo lastnih in prodajnih cen za reprezentativne izdelke. Izračunali so efekte prodaje na domačem tržišču po novem povečanju cen izdelkov črne metalurgije. Sodelovali so s finančno-računovodskim sektorjem pri razvrščanju proizvodnje po uspešnosti in z ERC pri izdelavi novega šifranta izdelkov. Mesečno so izdelali pregled nabavnih surovin in repromateriala po planskih in dejanskih cenah ter primerjave domačih in tujih cen. Za razne nabavne surovine so občasno pregledali samoupravni sporazum o povečanju cen.

Na področju **kooperacije in metalurške menjave** je bila podaljšana kooperacijska pogodba z Oerlikonom za naslednjih pet let. Ekonomičnost poslovanja po tej pogodbi je zaradi depresiranih izvoznih cen naših izdelkov upadla. Metalurška menjava z državami SEV je zaradi spremenjenih pogojev (tečaj dolarja, carine, stimulacije, transport) postala manj zanimiva. To pa zahteva podrobnejše analize menjalnih razmerij in usmeritev na nove vrste izdelkov. Dodatna možnost dolgoročnega sodelovanja z državami SEV se kaže s predelavo nerjavnih in dinamo trakov.

Na novih osnovah so bili podaljšani samoupravni sporazumi z Elektrodo Zagreb, Tehnoiztok Negotin, za kooperacijo z LIKO Liboje pa pripravljajo samoupravni sporazum, ki bo nadomestil pogodbo.

V letošnjem letu se pojavlja tudi vse več samoupravnih sporazumov za združevanje dinarskih in deviznih sredstev.

FINANČNO- RAČUNOVODSKI SEKTOR

V finančno računovodskem sektorju so v prvem polletju po posameznih področjih opravljali vsa operativna dela v zvezi z zaključnim računom 1983 in z obema periodičnima obračunoma 1984, poleg tega pa je bilo v zvezi s tekočimi gospodarskimi dogodki nekaj sprememb in novosti tako v računovodstvu, finančah in v oddelku analiz.

V oddelku **glavna knjiga** so bila izvršena vsa redna dela v zvezi z zaključnim računom 1983 in mesečnimi obračuni celotnega prihodka in njegovo razporeditvijo po plačani realizaciji tako za prvo tromesečje in polletni periodični obračun za leto 1984. V zvezi s periodičnim obračunom so izdelali vse predpisane obrazce po temeljnih organizacijah, izračunali prispevke SIS, davke družbenopolitični skupnosti ter obveznosti, sprejete s samoupravnimi sporazumi SIS materialne proizvodnje.

Oddelku **računovodstva prihodkov in dohodka** je bil poleg rednega dela angažiran še pri ugotavljanju vzrokov izgub in obveščanju vodstvenih organov ter pri sestavljanju sanacijskih programov. Oddelku je sodeloval tudi pri projektu izdelave računalniškega sistema realnih planskih kalkulacij, ki naj bi omogočil izdelavo kalkulacij lastnih cen izdelkov, ki bi bile primerljive s prodajnimi cenami. Vključili so se tudi v izračun dejanskih lastnih cen za določene reprezentante po posameznih TOZD.

Največ aktivnosti od delavcev v oddelku **računovodstva osnovnih sredstev** je v tem obračunskem obdobju zahtevala inventicijska dejavnost namenske proizvodnje. Izdelane so bile potrebne specifikacije ter sklenjene kreditne in garancijske pogodbe za realizacijo investicije. Investicijsko poslovanje je pregledal tudi inšpektor SDK in pri tem ni odkril nobenih nepravilnosti.

Izdelani so bili tromesečni pregledi vlaganj v osnovna sredstva po virih in tehnični strukturi, pregledi angažiranja sredstev za investicijsko vzdrževanje ter druga statistična poročila. Oddelku se je v veliki meri angažiral pri financiranju stanovanjske izgradnje tako glede nakupa novih družinskih stanovanj, kot kreditiranja individualne stanovanjske izgradnje ter sofinanciranja drugih OZD.

Poleg rednih del v zvezi z obračunom osebnih dohodkov so v oddelku **računovodstva osebnih dohodkov** precej dela posvetili novostim, ki jih je bilo na področju davkov in prispevkov v tem polletju dosti.

Na področju obračuna osebnega dohodka so sami dokaj poenostavili sistem, posebno pa so izpopolnili kontrole, da bi se izključilo čim več napak pri obračunu in pri zajemanju podatkov. Uspešno so opravili prehod na še višjo stopnjo avtomatske obdelave podatkov.

KRATKOROČNE FINANCE

Praksa pogostega spreminjanja finančne zakonodaje se še vedno nadaljuje. Posledica takih predpisov, ki so očitno premalo izdelani, se kaže v nezmožnosti izvajanja ustreznih sankcij za kršitelje, ali pa prinašajo nepredvidene posledice za gospodarstvo. Kasneje prihaja zaradi tega do razveljavitve ali do odložitve roka izvajanja. Namesto da bi poenostavljali poslovanje, le-to zahteva dodatna dela in višje stroške.

Pri likvidaciji računov se še vedno srečujejo s težavami organizacijske narave. Prevzem materialov v skladišče, težave s šifriranjem, reševanje reklamacij, dostavljanje dokumentacije, nabava brez sklenjenih pogodb in nabava materialov mimo nabavne službe so najpogostejše težave pri končni likvidaciji teh poslov. Poleg tega prihaja tudi do pomanjkljivega in nepravilnega obveščanja pri posameznih specifičnih poslih.

Izterjava in poravnava obveznosti poteka zadovoljivo kljub splošno neugodnim razmeram v gospodarstvu. Zaradi stalnega pomanjkanja denarja večina plačilnega prometa poteka z vrednostnimi papirji, kar zahteva ogromno administrativnega dela. Prav na tem področju se srečujejo z zelo resnimi problemi, ki pa se kljub opozorilom sploh ne rešujejo, oziroma se jim ne pripisuje večjega pomena. Očitno se sploh ne zavedamo posledic, ki jih bomo nosili vsi delavci Železarne, če ne bomo več mogli poravnati svojih obveznosti. Zaradi močno povečanega obsega dela, raznih novih zahtev, spoštovanja rokov ter istovrstnega pomanjkanja ustreznih delavcev, prihaja do preobremenjenosti posameznikov in s tem do možnih napak. Zaradi angažiranja pri investiciji v jeklarne 2 trpi tekoče poslovanje, saj za finančno področje v ta namen ni nobene kadrovske okrepitve. Reševanje kadrovske problematike bi moralo imeti zaradi vedno slabšega ekonomskega in likvidnostnega položaja nesporno prioriteto, srečujejo pa se nasprotno z zahtevami po zmanjšanju števila zaposlenih na teh delih.

V letošnjem letu je začel z delom oddelku **bančno-deviznega poslovanja**. Nedorečenost ustreznih zakonodaj povzroča veliko stopnjo negotovosti, saj tudi v poslovnih bankah nimajo praktičnih navodil za opravljanje plačilnega prometa. Posebno problematično je združevanje sredstev oziroma izvajanje tehnike prenosa deviz med poslovnimi bankami. Tako z veliko težavo poravnava zapadle obveznosti iz naslova odprtih akreditivov, terminskih nakupov in deviznih obresti.

V tem obdobju so dobili dve prijavi zveznega deviznega inšpektorata, v enem primeru je bil postopek ustavljen, drugi primer pa še ni zaključen. Na vse prijave s strani SDK zaradi nepravčasno poravnanih obveznosti do dobaviteljev so predložili ustrezna dokazila in so bile zato umaknjene.

Na področju **analiziranja bilancnih podatkov** so izdelali poslovno poročilo Železarne za leto 1983, redne mesečne informacije o doseženem finančnem rezultatu Železarne kot celote. Izdelali so tudi finančni plan Železarne za leto 1984, ki vsebuje tako planirane investicije, planirano porabo lastne akumulacije (za naložbe in obveznosti do družbe). Pripravili so tudi vse potrebne podatke in analize za poročila na delavskem svetu delovne organizacije, odboru za gospodarstvo in drugih samoupravnih organih.

Izdelali so vse preglede finančnih podatkov, to je dolgoročnih naložb in njihovoga financiranja, družbenih obveznosti, skrajšanih bilancnih sredstev. Naredili so tudi prikaze finančnih tokov Železarne, izračune prostih sredstev za investicije po temeljnih organizacijah ipd. Poleg tega pa so pripravili vsa poročila za zunanje uporabnike in finančno poročilo za TOZD Hladna valjarna Bela (v skladu s pogodbo s tujimi sovlagatelji).

V zvezi s težavami, s katerimi se sooča naše gospodarstvo pri poravnavanju obveznosti do tujine, smo pričeli v Železarni tekoče spremljati devizne prilive in odlive. To pomeni, da morajo enkrat ali dvakrat mesečno na sektorju izdelati kompletno konvertibilno devizno bilanco z vsemi prilivi (od fizičnega izvoza, združevanja sredstev in ostalih prilivov) in odlivi ter tako ugotavljati devizno stanje.

Uspešno je bilo rešeno usklajevanje vrednotenja nalog novega bančno-deviznega oddelka, tako da je lahko prišel z delom.

Zaradi sprememb v zakonodaji je bil tudi popravljen pravilnik o organizaciji in načinu vodenja knjigovodstva v Železarni.

(Iz polletnega poslovnega poročila)

Železarski globus

FRANCIJA

Po francoskih podatkih se je svetovna proizvodnja nerjavnega jekla v letu 1983 v primerjavi s prejšnjimi leti močno popravila. V deželah zahodnega sveta so lani surovega jekla (bloki in litina) izdelali 7,4 milijona ton in za letos pričakujejo 7,8 milijona ton. Močno povečanje proizvodnje v Zahodni Evropi so dosegli v ZR Nemčiji, Španiji, Belgiji in Franciji. V ZDA pričakujejo letos proizvodnjo 1,9 milijona ton in na Japonskem rekordno prek 2,3 milijona ton. Prav tako se je v Zahodni Evropi močno povečalo popraševanje po niklju, ki bo letos naraslo z lanskim 180.500 ton na 195.000 ton ali za 8 %.

GABON—KONGO (Brazzaville)

Na mejnem področju med tema zahodnoafriškima državama so odkrili nahajališče železove rude z 52—60 % železa in zalogo 870 milijonov ton. Za odpiranje tega rudnika so skušali finančno zainteresirati nekatere zahodnoevropske države, vendar zaenkrat ni pravega zanimanja, ker pričakujejo pričetek obratovanja rudnika železove rude Mifergu-Nimba v Gvineji, v katerega je vloženih že precej sredstev iz teh držav. To nahajališče bodo pričeli izkoriščati šele po letu 1990 s predvideno letno proizvodnjo deset milijonov ton.

INDIJA

Druga in tretja stopnja izgradnje indijske integralne železarne v državni lasti Bokaro se približujeta zaključku. Kmalu bo pričel obratovati plavž št. 5, medtem ko sta dva nova 300-tonska kisikova konvertorja že pričela s poskusnim obratovanjem. Toplo valjarno trakov modernizirajo in bo pričela ob koncu letošnjega leta valjati trake s končno dimenzijo 1,8 mm, namesto dosedanjih 2,1 mm. Nova proga za hladno valjanje trakov s petimi valjavskimi ogrodji, letno proizvodnjo 800.000 ton in najmanjšo debelino traku 0,15 mm bo pričela obratovati v začetku leta 1986. Do sedaj so porabili za izgradnjo te železarne 2,6 milijarde dolarjev. Z izgradnjo druge in tretje faze bo povečana proizvodna zmogljivost za surovo jeklo z 2,5 na štiri milijone ton letno. V teku je izdelava projekta za njeno nadaljnjo izgradnjo in končno proizvodnjo 5,5 milijona ton surovega jekla. Železarne je grajena s finančno in tehnično pomočjo Sovjetske zveze.

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

EPIDEMIOLOGIJA V VOJNI IN MIRU

Zdravljenje je za zdaj neuspešno. Med tistimi, ki so v ZDA oboleli do leta 1980, ni nobeden več živ. Nič čudnega torej, če je dr. JOHANNA STECHER z ministrstva za zdravstvo v Berlinu izjavila, da nas ne more pomiriti niti dejstvo, da je bilo do maja 1983 v ZR Nemčiji odkritih samo 23 primerov te bolezni v tretjem stadiju. To je samo vrh ledene gore, pod gladino pa je skritih veliko okuženih in do zdaj še neodkritih bolnikov.

Registrirani primeri A I D S v Evropi (stanje 1. oktobra 1983)

država	leto diagnoze					
	1978	1979	1980	1981	1982	skupaj
Avstrija	—	—	—	—	7	7
Belgija	—	—	2	4	8	23
Češkoslovaška	—	—	—	—	1	1
Danska	—	—	1	2	4	6
Finska	—	—	—	—	—	2
Francija	6	1	5	5	30	47
ZR-Nemčija	1	1	—	—	7	33
DR-Nemčija	—	—	—	—	—	0
Grčija	—	—	—	—	—	0
Irsko	—	—	—	—	2	2
Italija	—	—	—	—	2	2
Luxemburg	—	—	—	—	—	0
Nizozemska	—	—	—	—	3	9
Norveška	—	—	—	—	—	2
Poljska	—	—	—	—	—	0
Španija	—	—	—	1	1	4
Švedska	—	—	—	—	1	3
Švica	—	—	2	3	5	7
Velika Britanija	—	—	—	2	5	17
Sovjetska zveza	—	—	—	—	—	0
Jugoslavija	—	—	—	—	—	0
SKUPAJ	7	2	10	17	67	164

Vsa zdravstvena služba v Evropi je pripravljena. V Jugoslaviji se je v okviru epidemiološke komisije zveznega zavoda za zdravstvo, vodi jo primarij dr. STEVAN LITVINJENKO, pred nedavnim sestala skupina strokovnjakov iz vrst hematologov, onkologov, dermatologov, imunologov in epidemiologov. Sprejeli so vrsto navodil, tako da lahko rečemo, da jugoslovanski zdravniki ne stojijo prekrizanih rok, čeprav do zdaj pri nas še niso odkrili niti enega primera.

Toda ni še dolgo tega, ko je tudi v Ljubljani dvignila val strahu novica, da se v Kliničnem centru zdravijo trije bolniki z AIDS (konec meseca februarja 1984). Novica se je izkazala za polresnico ali kar laž. Res pa je, da so se na onkološkem inštitutu zdravili trije bolniki s KASPOSHJEVIM sarkomom, dva iz Angole in eden iz Bosne. Po temeljitih in natančnih preiskavah se je izkazalo, da sum ni bil upravičen in da AIDS za zdaj še ni prišla k nam.

Koliko nas je torej lahko strah te bolezni? Je nova kuga res na pohodu? Grozi kar vsem po vrsti ali le posameznikom, ki živijo nekoliko drugače od večine?

Čeprav je bila bolezen AIDS šele pred nedavnim odkrita, lahko rečemo, da ne more pomeniti nevarnosti za široke množice prebivalstva. Naključni stiki z bolniki, na primer v podzemnih železnicah, restavracijah, javnih straniščih in kopališčih, ne morejo biti nevarni za okužbo.

Toliko za pomiritev — in v opozorilo.

KOŽNE IN VENERIČNE BOLEZNI

Kožno-venerične bolezni so zelo razširjene in masovne. Ta množičnost je ena od značilnosti epidemioloških oblik.

Pri kožnih boleznih razlikujemo glivična, parazitska in gnojna obolenja. Venerične bolezni v miru ne predstavljajo resnega problema, v vojnem obdobju pa direktno vplivajo na zmanjšanje borbene sposobnosti enot.

V vojnem času prihaja do porasta kožno-veneričnih obolenj in predstavljajo resen problem za vojaške kolektive.

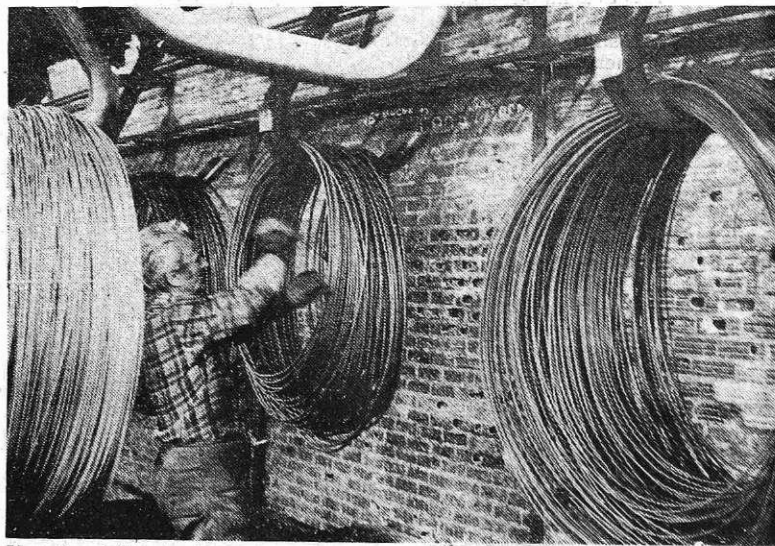
V drugi svetovni vojni je bil višji odstotek obolenosti za gonorejo, sifilisom, srbečico in različnimi gnojnimi kožnimi boleznimi kot pa obolenosti zaradi črevesnih in dihalnih infekcij.

SKABIES (SRBEČICA) je nalezljiva kožna bolezen, ki jo povzroča parazit ACARUS SCABEI VAR. HOMINIS, redkeje živalske različice. Klinično se izraža z intenzivnim srbenjem, vnetjem kože in s pojavom srbečičnih kanalčičev.

Srbečica je stalni spremljevalec vojnih enot v surovih vojnih razmerah. Vpliva na borbeno in delovno moralo vojakov. Navadna obolenja zahtevajo zdravljenje 3—4 dni, komplicirana obolenja pa zahtevajo nekaj tedensko zdravljenje.

Iz preteklosti je znano, da so za to boleznijo obolevali cele enote, kar je v znatni meri vplivalo na borbenost.

Ogromna obolenost za srbečico je bila tudi med civilnim prebivalstvom ob koncu druge svetovne vojne.

V valjarni žice na Beli (foto I. Kučina)

AKTUALNA VPRAŠANJA PRI URESNIČEVANJU DOLGOROČNEGA PROGRAMA GOSPODARSKE STABILIZACIJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

Drugič, razvoj domače proizvodnje, ki prispeva k reševanju najbolj kritičnih problemov oskrbe, se zlasti preskrbe prebivalstva z osnovnimi življenjskimi potrebščinami in preskrbe proizvodnje z ustreznimi surovinami in repromateriali, pa tudi k reševanju drugih bistvenih gospodarskih in bilančnih problemov. S tem je tesno povezano uresničevanje zahteve iz dolgoročnega programa, da moramo že sedaj povečevanje proizvodnje v večji meri opreti na angažiranje domače znanosti in znanja v tem smislu, da bo povečanje proizvodnje za izvoz in za domače potrebe zahtevalo čim manjšo uporabo reprodukcijskih materialov in čim manjšo, zlasti pa racionalnejšo uporabo energije. Razumljivo je, da je treba ustvarjati pogoje, da bosta tudi uvožena oprema in znanje vse bolj v tej funkciji. Skratka, v pogojih za povečevanje proizvodnje mora biti vse bolj v ospredju njeno bistvo, to je, da se zmanjšujejo proizvodni stroški, s tem pa ustvarjajo tudi pogoji za večji dohodek in večjo akumulacijo.

Kot tretji cilj in naloga je povečevanje proizvodnje v vseh tistih gospodarskih dejavnostih, ki ne zahtevajo večje uvozne substance. Seveda se je treba izvajanja te naloge lotiti sistematično in preračunano, treba pa se je tega lotiti, da začnemo končno resnično premagovati dosedanje rutinsko prakso povečevanja proizvodnje. Prav povečevanje tovrstne proizvodnje je namreč ena od bistvenih komponent za povečanje proizvodnje in oživljanje celotnega gospodarskega življenja, ki hkrati ustvarja širše možnosti za reševanje mnogih problemov tako v ekonomskih odnosih s tujino, kakor tudi, ko gre za zadovoljevanje domačih potreb.

V obravnavani okvir temeljne usmeritve dolgoročnega programa spada tudi vprašanje zaposlenosti in ustvarjanje pogojev za zaustavitev padanja realnih osebnih dohodkov. Sem spadajo tudi take dejavnosti kot je npr. razvoj stanovanjskega gospodarstva. Problematika razvoja stanovanjskega gospodarstva se včasih zelo poenostavljeno omejuje zgolj na vprašanje ekonomske stanarine, čeprav je to samo ena komponenta. Ko gre za ustvarjanje pogojev za razvoj stanovanjskega gospodarstva, pa so zelo pomembni še mnogi drugi vidiki, ki jih je treba na tem področju upoštevati in reševati, kar se tudi neposredno postavlja kot ena od najpomembnejših zahtev naših delovnih ljudi, predvsem mladih družin za to, da se kljub gospodarski stiski in ob padanju življenjskega standarda, rešuje vsaj ta element v življenjskem standardu našega prebivalstva.

V ta okvir prav tako spada razvoj malega gospodarstva, ki je po eni strani tudi velika rezerva za zaposlovanje. Po drugi strani pa njegov razvoj odpira številne možnosti za racionalnejšo uporabo zmogljivosti, zlasti obstoječe opreme, s katero razpolagajo organizacije združenega dela, pa tudi neizkoriščenih zalog repromateriala, ki je za redno proizvodnjo zastarel ali je iz drugih razlogov neuporaben, ki pa se lahko za posamezne vrste proizvodnje in storitve v malem gospodarstvu racionalno in gospodarsko upravičeno uporabi.

To so nekateri elementi dolgoročnega programa, ki so vgrajeni v osnove naše ekonomske politike, in ki se vsaj v manjši meri tudi že uresničujejo v zadnjih dveh, treh letih, od kar smo se lotili priprave dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije. Tudi v zadnjem letu smo v tem pogledu brez dvoma dosegli precejšnje uspehe, katerih gospodarski pa tudi politični pomen ne bi smeli podcenjevati. V mnogih analizah, razpravah in v sredstvih javnega obveščanja je temu namenjeno razmeroma malo pozornosti.

Svoje izvajanje sem začel s temi vprašanji prav zaradi tega, ker so tudi danes še vedno v ospredju — to je razvidno tudi iz postavljenih vprašanj — predvsem problemi in vzroki zastojev pri uresničevanju sprejete dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije. V današnjih razmerah pa bi morala biti v ospredju vprašanja in iskanja, kako z boljšim izkoriščanjem možnosti, ki jih imamo ob naši strukturi gospodarstva, v njegovi opremljenosti in v kadrih s katerimi razpolagamo, povečati proizvodnjo na osnovah, o katerih sem pravkar govoril. V naših zdajšnjih gospodarskih razmerah v sami državi

in v mednarodnih ekonomskih odnosih bomo samo na podlagi povečane proizvodnje resnično lažje reševali mnoge probleme osebnega standarda, ki pa je seveda neposredno povezan tudi z delovanjem in razvojem družbenih dejavnosti, od katerih je v veliki meri odvisem družbeni standard delovnih ljudi. To vprašanje se postavlja vedno bolj v ospredje. Pri ocenjevanju razmer, zlasti problemov in vzrokov zastojev pri uresničevanju dolgoročnega programa so ocene sicer različne. Kolikor se srečujemo z različnimi ocenami, gre po mojem mnenju bolj za nedorečenost v razpravah o teh problemih, v posameznih okoliščinah pa tudi za različna stališča, pogojena z materialnimi interesi, pa včasih tudi za različne ideje in ideološke opredelitve. Ob vseh teh razlikah mislim, da vendarle vse bolj prevladujejo nekatere skupne ugotovitve in stališča.

EDEN GLAVNIH RAZLOGOV ZA SEDANJI TEŽEK POLOŽAJ JE V NEURESNIČEVANJU USTAVNEGA POLOŽAJA DELAVCEV

Lahko rečem, da se vsi strinjamo v oceni, da doseženi uspehi, ki jih cel svet vidi — in jih tudi bolj cenijo kot pa jih cenimo mi sami — vendarle niso zadosti čvrsto utemeljeni v spremembah osnov naših družbenoekonomskih odnosov v sami bazi. Drugače povedano, z reševanjem problemov še nismo prodrli do korenin ali vsaj do ene od glavnih korenin nestabilnosti oziroma njenih virov in sedanjega položaja, v katerem se danes nahajamo, to pa pomeni, da še nismo začeli odpravljati enega od glavnih vzrokov za sedanji položaj. V dolgoročni program ekonomske stabilizacije smo na samem začetku sklepnega dela programa napisali, da je eden od glavnih razlogov za položaj v katerem smo prišli v tem, da se ne uresničuje temeljni proizvodni odnos tako kot je postavljen v ustavi in v zakonu o združenem delu, to se pravi, da delavec v združenem delu ne odloča o dohodku in o problemih razširjene reprodukcije. To velja tako za odnose v sami bazi, v temeljnih organizacijah združenega dela, predvsem pa v delovnih organizacijah v združenem delu, in prav tako tudi v celotnem družbenem merilu države kot celote in posameznih republik in avtonomnih pokrajin. Z drugimi besedami, doslej še nismo uspeli odpraviti monopola različnih skupin odločanja, izven združenega dela in neodvisno od delavcev v združenem delu, pri razpolaganju in odločanju o dohodku in o razširjeni reprodukciji.

Eno leto po tem, ko smo sprejeli Dolgoročni program ekonomske stabilizacije se to sliši kot splošna politična parola. Žal pa je to bistvena resnica. Postavili smo jo tudi na XII. kongresu ZKJ in še pred njim, ko smo ocenjevali gospodarsko situacijo in tendence v našem družbenopolitičnem življenju. Danes lahko v javnosti pa tudi v teoriji in raznih komentarjih našega družbenoekonomskega in političnega položaja velikokrat slišimo, da imamo paralelni sistem. S tem hočejo povedati, da imamo poleg sistema samoupravljanja tudi še poseben drug sistem, ki odloča o bistvenih vprašanjih, mimo z ustavo, zakonom o združenem delu in drugimi zakoni postavljenih organov, ki so odgovorni in pooblašeni za odločanje v pogojih družbene lastnine in njenega uresničevanja v procesu družbene reprodukcije. Mislim, da je v takih formulacijah samo del resnice. Vsaj po mojem mnenju, in mnogi se strinjajo s tem, je bistvo problemov vendarle v tem, da v naših družbenoekonomskih odnosih, v položaju delavca v temeljnih organizacijah združenega dela in v delovnih organizacijah in v celotnem sistemu, še nismo izkoreninili vseh elementov, ki delavca še vedno držijo v položaju meznega delavca. Seveda se na podlagi takih elementov in z njihovim delovanjem nenehno reproducira tudi temu ustrezno ponašanje delavcev in tako v samih temeljnih organizacijah združenega dela in v delovnih organizacijah — zlasti kar zadeva odnose med delavci temeljne organizacije združenega dela in delavce delovnih skupnosti skupnih služb — še vedno odnose, ki so, vsaj kar zadeva razširjeno reprodukcijo, značilni za meznega položaj delavca.

Lahko rečemo, da ima danes delavec v Jugoslaviji, kar zadeva odločanje o osebnih dohodkih, in tudi kar zadeva odločanje o dobrišem delu družbenega standarda, drugačen položaj kot ga imajo delavci v drugih sistemih, tako na zahodu kot na vzhodu.

Če gledamo čisto ekonomsko, ne da bi upoštevali politične vidike — ki so pri tem tudi pomembni — ima vendarle pri odločanju o teh vprašanjih delavec odločujočo vlogo. In ni tiste družbene sile, ki bi bila sposobna in ki bi se lahko odločila v tem pogledu za direkten konflikt z delavcem. Tak svoj položaj delavec tudi čuti kot pridobitev in se tega tudi zaveda. Kar pa zadeva odločanje o razširjeni reprodukciji, o investicijskih odločitvah, pa so odnosi drugačni. Pri tem je bistven in odločilen dejavnik v organizacijah združenega dela še vedno poslovodna struktura, skupaj z delavci ustreznih strokovnih služb. Ker pa te strukture same po

sebi niso realna politična sila — realna politična sila povsod je zveza komunistov — se povezujejo s političnimi faktorji v glavnem z organi in posamezniki v zvezi komunistov — kar je predvsem odvisno od stopnje demokratizacije odnosov v sami zvezi komunistov — tako v občinah kot v republikah in v avtonomnih pokrajinah. Ves ta splet povezav interesov se potem v celoti v našem sistemu odrazi tudi v delovanju organov federacije od Skupščine SFRJ in nje-nega Zbora republik in pokrajin in Zveznega zbora do zveznega izvršnega sveta in zveznih upravnih organov. Odrazi se tudi v vseh organih našega družbenopolitičnega sistema, v centralnih komitejih ZK republik in pokrajin, v centralnem komiteju Zveze komunistov Jugoslavije, in tudi v predsedstvih kot izvršnih organih teh komitejev.

Dejstvo je, da v dosednji praksi, kljub velikim besedam, zahtevam in sklepom, da moramo sedanje stanje spremeniti, tega nismo izpeljali. Obratno. Tudi uspehi, ki so sicer nesporni, so v svojem bistvu bili vendarle doseženi še na starih družbenoekonomskih osnovah, ki imajo zelo malo ali nič skupnega s samoupravnimi družbenoekonomskimi odnosi, v nekaterih vidikih pa so celo v navzkrižju z zahtevami in določili ustave in zakona o združenem delu. Tako, da element edministriranja, ki je s tem neposredno povezan v resnici prevladuje. V teh odnosih se potem poslovodni organi in politične strukture povezujejo tudi z državo in državnimi organi — ne samo z upravnimi organi, ampak tudi z izvršnimi sveti — kar se razumljivo odraža tudi v odločitvah skupščin družbenopolitičnih skupnosti. Ves ta splet odnosov se tako nujno pojavlja kot faktor, ki sam po sebi zahteva še večje administriranje oziroma poglablja proces krepitev moči države in državnih organov, ki pa ne raste iz samouprave in njenih interesov. Temeljna značilnost tega procesa je, da država in državni organi krepijo svojo pozicijo in moč ravno v tem, da se osamosvajajo v odnosu na samoupravni položaj delavca, kot ga zahteva ustava in zakon o združenem delu in kot si ga je delavec v določenem delu družbene reprodukcije tudi že pridobil. Tako da teorije o dvojnem, paralelnem sistemu, dejansko ta osnovni element, ki pa je bistven, do neke mere zamegljujejo, čeprav se opazovano iz posameznih vidikov lahko tudi smatra, da vsebujejo ustrezne ocene.

Če govorimo o vprašanju, kateri so temeljni problemi in vzroki zastojev pri uresničevanju ciljev in nalog dolgoročnega programa, potem je treba reči, da je temeljni problem zastojev prav v tem, da prepočasi v praksi dela in življenja samoupravnih organizacij in skupnosti in družbe kot celote, uveljavljamo ustavni položaj delavca in s tem njegovo odgovornost za reševanje tekočih problemov in problemov bodočega razvoja. To je tisto bistveno vprašanje — o katerem se še vedno nismo do kraja dogovorili — namreč, razredni moment, ki ga vsebuje naš celoten samoupravni razvoj, odkar smo sprejeli zakon o upravljanju podjetij in višjih gospodarskih združenj po delovnih kolektivih in še pred tem. Ta vidik, ki je bil ves čas prisoten in se je z njegovim uveljavljanjem ves čas tudi utrjeval položaj delavca v organizacijah združenega dela v združenem delu in tudi v celotnem družbenem merilu, je dobil v pravnem pogledu svoj vrh — ne na podlagi političnih konstrukcij, ampak na podlagi naših izkušenj, potrebe in zahtev našega družbenoekonomskega razvoja — v ustavnih amandmajih 1971. leta, nato v ustavi 1974. leta in kasneje v zakonu o združenem delu. Prav ta razredni element pa se v naši praksi v vsej svoji doslednosti še ni do kraja uresničil v našem dosedanjem razvoju. Zaradi tega smo tudi zašli v krizo, oziroma je kriza v kateri smo — pa ne šele zdaj, ampak smo v takem položaju že dolga leta — še en dokaz več da je nadaljnji razvoj sistema socialističnega samoupravljanja in z njim naš položaj doma in položaj Jugoslavije v svetu, neposredno odvisen od tega, koliko bomo vztrajni in uspešni, da izpeljemo tudi ta zadnji preskok: da delavec v združenem delu dejansko postane odločilen faktor pri odločanju o razširjeni reprodukciji, to se pravi da začneja tudi na tem bistvenem elementu družbene reprodukcije premagovati in presegati vse elemente meznega položaja delavca.

Ta cilj in naloga pa je, družbenoekonomsko gledano, neposredno povezana z urejanjem odnosov v naši družbi in v našem sistemu na podlagi minulega dela. Ena od bistvenih značilnosti, sistema socialističnega

samoupravljanja je ravno v tem, da delavec obvlada — komandira — kot je rekel Marks — sredstva družbene reprodukcije kot svoje minulo delo. Kolikor namreč delavec obvlada sredstva družbene reprodukcije, toliko imamo stvarnih zagotovil, da se sredstva družbene reprodukcije v odnosu do delavca ne bodo osamosvajala kot kapital. Samo kolikor se resnično na teh osnovah spreminjajo stvarni odnosi, toliko se ustvarjajo tudi pogoji, da se preseže tako imenovani kapital-odnos (ne kapital-odnos v narekovajih, ampak tudi dejanski kapital-odnos) to se pravi odnos do delavca kot meznega delavca, pa tudi v odnosih znotraj združenega dela ter elementi takega odnosa v odnosih med republikami in pokrajinama.

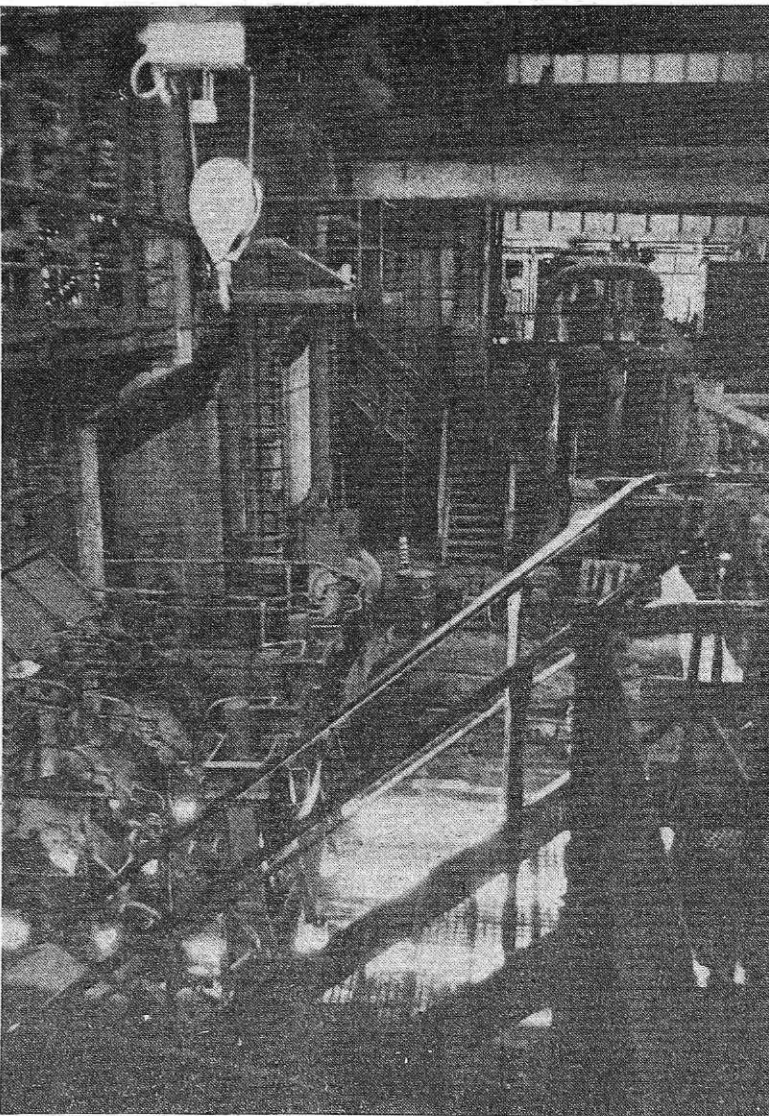
Očitno je, da v mnogih okoliščinah, tudi odgovorni ljudje še niso v celoti dojel ključnega pomena urejanja odnosov na podlagi minulega dela za nadaljnji razvoj socialističnega samoupravljanja in s tem tudi za učinkovitejšo reševanje sedanjih težav na teh osnovah. Ravno zato se tako v teoretičnem kot v praktičnem pogledu vprašanja odnosa do minulega dela delavcev in do rezultatov upravljanja delavcev z minulim delom vedno znova pojavljajo kot predmet diskusije, dejansko pa se to problematiko potiska v kot.

ZAKON O RAZŠIRJENI REPRODUKCIJI IN MINULEM DELU BISTVENEGA POMENA ZA NADALJNI RAZVOJ SOCIALISTIČNEGA SAMOUPRAVLJANJA

Že več kot dve leti imamo zakon o razširjeni reprodukciji in minulem delu, ki bi ga morali z začetkom letošnjega leta začeti v celoti uporabljati. Danes pa so še zmeraj v ospredju razprave, ki terjajo da je treba zakon spremeniti, ali ga celo postaviti v kot. V našem političnem in strokovnem delovanju pa se zelo malo čutijo napor, da bi se v praksi ustvarjalno uporabile tiste rešitve iz zakona, ki so po splošni sodbi dobre in se z njimi strinjajo tudi najhujši kritiki tega zakona. Se več, ti kritiki celo sami postavljajo zahteve v tem smislu in opozarjajo, da se reševanje problemov v praksi ne izvaja na takih osnovah. Kar pa zadeva druge rešitve, ki so iz takih ali drugačnih razlogov problematične, pa se je treba otresti apriornih predsodkov in poiskati v praksi konkretne rešitve, ki bodo spodbujale celoten proces v duhu intencij zakona. Drugače povedano, naj praksa pokaže, kaj je od tega, kar ureja zakon stvarno in napredno, ampak vendarle praksa. Zdaj pa je naša praksa v odnosu do zakonov, med njimi tudi do zakona o razširjeni reprodukciji in minulem delu taka, da se zakon, ki bi lahko pomenil bistvene premike v položaju delavca kot blagovnega proizvajalca in samoupravljalca ravno na področju razširjene reprodukcije, obstoja in celo zahteva, da se jih ukine še predno smo jih v praksi začeli izvajati. Ponavljam, šele dejanska praksa pri izvajanju teh zakonov bo lahko meritorni razsodnik pri presoji kaj je koristno in kaj je v tej kritiki treba upoštevati.

Zakon o razširjeni reprodukciji in minulem delu je eden od teh zakonov, ki je pa vendarle bistvenega pomena za nadaljnji razvoj socialističnega samoupravljanja. To je bil eden od zadnjih zakonov, ki smo ga sprejeli na podlagi zakona o združenem delu. Vsi smo namreč smatrali — tudi tovariš Kardelj si je pri tem zelo prizadeval — kar pa potrjuje tudi vsa teorija in praksa, da dokler ne bo delavec v temeljni organizaciji združenega dela čutil na dohodku temeljne organizacije združenega dela in na svojih osebnih dohodkih, da je od njegovega upravljanja, od njegovih odločitev o sredstvih družbene reprodukcije, to je o minulem delu, odvisen tudi njegov standard, in tudi pogoji razvoja temeljne in delovne organizacije, v kateri dela, da vsaj tako dolgo tudi naš sistem ne bo mogel konsistentno delovati brez velikih intervencij države in državnih organov.

Ko govorimo o intervencijah države in državnih organov seveda mislim na zdajšnje razmere, to je v pogojih prehoda iz starega administrativnega sistema in izživljanja njegovih elementov, v sistem kot ga zahteva socialistično samoupravljanje. To pa nujno zmeraj pomeni dvojno vlogo, v kateri se pojavljajo danes država in državni organi od skupščin — ki pri tem niso izvzete — do njihovih izvršnih svetov in upravnih organov. Ta dvojnost se kaže v tem, da ti organi v nekaterih svojih odločitvah

Naš kontiliv (foto I. Kučina)

vah uveljavljajo kot organi izven osnovnih interesov delavcev v združenem delu, v drugih svojih odločitvah pa delujejo v skladu z interesi samoupravne baze, ki jih je izvolila v organe našega samoupravnega družbenopolitičnega sistema. To je bistvo sedanjega protislovnega položaja države in državnih organov, in tega dejstva se premalo zavedamo. Zato tudi iz tega vidika premalo konkretno presoja in ocenjujemo posamezne ukrepe državnih organov. S tem mislim na vsak konkreten problem in kako se sprejete rešitve odražajo in kakšen je njegov pomen za utrjevanje položaja delavca v združenem delu, še zlasti z vidika obvladanja razširjene reprodukcije, za krepitev njegovega odločujočega položaja v celotnem našem družbenopolitičnem sistemu.

To je eden od osnovnih elementov, ki ga seveda tisti naši kritiki, ki enačijo sedanje stanje s sistemom in sedanje stanje predočajo že kot posledico samoupravnih družbenih ekonomskih odnosov, namenoma ne upoštevajo. Namenoma pravim zato, ker po drugi strani tudi sami govorijo, da je proklamiran sistem eno, praksa pa drugo. Hkrati pa vse slabosti in težave, s katerimi se danes srečujemo, pripisujejo temu proklamiranemu sistemu, stalno terjajo spremembe tega tkim. proklamirana sistema in pravne ureditve na kateri temelji. Skratka, kritizirajo naš normativizem in se borijo zoper njega, istočasno pa nenehno terjajo nov normativizem, prav zato, da se ne bi videlo, da je osnovni vir slabosti in težav, s katerimi se spopadamo — to smo zapisali tudi v dolgoročnem programu ekonomske stabilizacije — dejstvo, da položaja delavcev nismo v bistvu spremenili oziroma uveljavili samoupravnega položaja delavcev tako kot je opredeljen v ustavi in v zakonu o združenem delu, v naših konkretnih družbenoekonomskih odnosih v samoupravni bazi, še zlasti ne na tako odločilnem elementu družbenoekonomskih odnosov, kot je področje razširjene reprodukcije in odločanje o presežnem delu.

Ne rečem, da če gledamo iz vidika družbe v celoti in če ocenjujemo položaj iz političnih vidikov, je očitno, da se uveljavlja usmeritev na razvoj samoupravljanja in iz političnih vidikov ohranimo skupaj z njimi razmere v naši družbi izglejajo drugače. Ampak danes ne bi govoril o političnih vidikih dosedanjega razvoja in sedanjega stanja, osredotočil bi se na družbenoekonomske vidike. To so namreč tisti problemi, na katere moramo usmeriti glavno pozornost in v glavnem tudi znanje in sposobnosti naših kadrov usmeriti na konkretno aktivnost, da se odnosi v konkretni praksi uskladijo z zahtevami ustave.

ODPRAVITI MONOPOL PRI RAZPOLAGANJU Z DOHODKOM

To je revolucionaren prelom, ki ga je treba narediti, ki mora odpraviti monopol pri razpolaganju z dohodkom na vseh ravneh. Če začnem pri organizaciji združenega dela se nanaša to predvsem na monopolen položaj poslovnih struktur, predvsem so to direktorji oziroma poslovni organi skupaj s svojimi štabi in kolegiji. Toda, še enkrat ponovljam, niso poslovne strukture same po sebi realna sila in glavni izvor problemov. Bistvena je opora, ki jo imajo poslovne strukture v organizacijah združenega dela v političnih strukturah, lahko rečemo predvsem izven organizacij združenega dela. Gre zlasti za oporo v organizacijah zveze komunistov in njihovih organih, povezanih seveda z izvršnimi sveti in upravnimi organi v občinah, republikah in avtonomnih pokrajinah kot v federaciji. Ta monopol je treba premagati, in to je bistvo revolucionarnega skoka, o katerem govorim in ki ga moramo narediti.

Moč tega monopola je eden bistvenih razlogov, da ne moremo v organizacijah združenega dela doseči bistvenega napredka v urejanju odnosov med delavci temeljnih organizacij združenega dela in delavci delovnih skupnosti skupnih služb v delovnih organizacijah in v sestavljenih organizacijah združenega dela na podlagi svobodne menjave dela. Drugače povedano, prepočasni napredujemo pri praktičnem uveljavljanju odnosov, v katerih se ustvarjeni dohodek TOZD deli na podlagi skupno določenih programov in skupaj s kriteriji in merili za delitev dohodka oziroma udeležbe v dohodku na podlagi prispevka delavcev tako v skupnih službah kot temeljni organizaciji k ustvarjanju nove vrednosti in pridobivanja dohodka. To je del dohodka, s katerim potem svobodno upravljajo — tako kot predvideva tudi zakon o združenem delu — enakopravni z vsemi drugimi delavci, delavci skupnih služb. Čimbolj se z uvajanjem nove tehnike zmanjšujejo razlike med umskim in ročnim delom, in se uveljavljajo novi načini upra-

vljanja v celotnem združenem delu na podlagi mikroelektronike in procesne industrije, tem bolj postaja prav ta element pomemben za urejanje odnosov znotraj organizacij združenega dela.

Ravno z razvijanjem medsebojnih odnosov na podlagi svobodne menjave dela dobivajo namreč delavci v temeljni organizaciji združenega dela vse možnosti, da se pojavljajo prek delegatov svoje delovne enote, v kateri so organizirani v delavskem svetu temeljne organizacije združenega dela in prek delegacij temeljne organizacije združenega dela in v delavskem svetu delovne organizacije, dejansko kot odločujoč in enakopraven dejavnik pri odločanju o dohodku. Gre torej za vzpostavljanje takih odnosov, v katerih delavci ne bo samo na delavskih svetih formalno sprejemal predloge svojih strokovnih služb, ampak bo dejansko tudi v celoti stal za temi predlogi in sprejemi odločitvami. Zdaj se namreč pogosto dogaja, da se potem, ko se izpelje vsa formalna procedura priprave samoupravnega akta, ki je predpisana z zakonom, še pogosteje pa, ko se sprejeti akti začnejo izvajati v praksi, ali pa ko pride do neugodnih ali pa nepričakovanih gospodarskih rezultatov teh odločitev, izkaže, da delavci dejansko niso bili informirani, da včasih niso niti delegati delavskih svetov vedeli za kaj gre, ko so sprejemali odločitve.

Zato je borba za afirmacijo delavskih svetov v temeljnih organizacijah združenega dela in pa delavskih svetov v delovnih organizacijah, bistveni sestavni element borbe za odpravljanje monopola pri razpolaganju in odločanju o dohodku v združenem delu. Vzporedno s tem pa bo treba spremeniti tudi metode in načine dela delavskih svetov in v celoti samoupravni organiziranosti, ki danes omogočajo, da delavski sveti odločajo formalno, ki vodijo v bistvu k birokratizaciji delavskih svetov, kot nekateri to imenujejo, in da dejansko v konkretni praksi delovanja delavskih svetov uveljavimo pravo samoupravno vsebino. Kamorkoli gre danes človek na obisk po tovarnah ga povsod sprejmejo direktorji, obkroženi z ljudmi iz poslovne strukture, delavski sveti pa so pri tem povsem v ozadju. Pred kratkim sem ob takem obisku doživel, da je predsednik delavskega sveta na praznični dan odšel na počitnice in sta me sprejela direktor in predsednik izvršnega odbora delavskega sveta; ne vem zakaj je delavskemu svetu potreben še tak odbor. Skratka, vse to so oblike, ki kažejo na to, da mora biti sprememba sedanjih odnosov v samoupravni bazi osnovno področje našega delovanja.

POGOJI GOSPODARJENJA

Druga, prav tako pomembna naloga, katere izvajanje mora potekati vzporedno s spreminjanjem odnosov v samoupravni bazi — ker se obe nalogi med seboj dopolnjujeta — pa zadeva pogoje gospodarjenja. Gre za to, da se v merilu Jugoslavije kot celote in v vsaki republici in avtonomni pokrajini, v skladu z odgovornostmi federacije oziroma zveznih organov in odgovornostmi republik in avtonomnih pokrajin in njihovih organov začnejanju odpravljati tisti elementi v pogojih gospodarjenja, ki zadržujejo stare administrativne odnose in voluntarizem. Nekateri to imenujejo tudi nasilje upravnih in političnih struktur nad družbeno reprodukcijo in nad interesi in ponašanjem delavcev v združenem delu. Če iz tega vidika poskušam odgovoriti konkretnije na vprašanje, ki je bilo postavljeno, gre po mojem mnenju predvsem za tri ali štiri elemente, pri katerih so prisotna največja kolebanja, ne v teoriji in tudi ne v političnih odločitvah, ampak v praksi, v nekaterih zadevah pa tudi v političnih odločitvah samih.

Prvo tako vprašanje so cene. Mi veliko govorimo o delovanju ekonomskih zakonitosti. Toda, ni treba biti velik ekonomist, saj je vsakemu popolnoma jasno, da o delovanju, bolj rečeno o upoštevanju ekonomskih zakonitosti v sodobnih razmerah ne more biti govora, dokler o cenah odločajo skoraj v celoti — od maja dalje smo to nekoliko omejili — oziroma pretežno bodisi državni organi ali organi izven organizacij združenega dela, konkretnije temeljnih organizacij združenega dela in njihovih delavcev oziroma organov, ki so tem delavcem neposredno odgovorni. Ustavne opredelitve, ravno tako kot zakon o združenem delu zahtevajo, da so delavci tisti, ki nosijo odgovornost tako za določanje cen kot za politiko cen, in s tem v zvezi prevzemajo tudi ekonomske posledice, ki se kažejo v primarni delitvi in s tem tudi v gospodarskem položaju vsake temeljne in delovne organizacije v celoti. Prav od uresničevanja takega položaja delavcev na področju cen je bistveno odvisen položaj delavca v temeljni organizaciji združenega dela, v združenem delu in v družbi kot celoti in uveljavljanje

njegove dejanske odločilne vloge pri odločanju o dohodku.

Cena je vedno eden od bistvenih elementov, od katerih je odvisna tako primarna delitev kot dohodek temeljne organizacije združenega dela, s tem pa seveda v veliki meri tudi pogoji gospodarjenja z dohodkom oziroma odločanje o razporejanju dohodka, in na tej podlagi uresničevanje interesov delavcev za izboljševanje družbenega in življenjskega standarda oziroma razširjanje materialne osnove dela, v vsej medsebojni povezanosti in odvisnosti teh odločitev. Na tam področju smo že dolga leta priča kolebanjem, v paksi pa se odnos do reševanja tega problema ni veliko spremenil. Tudi zadnji odlok zveznega Izvršnega sveta je v tem pogledu zelo kompromisen in je v bistvu ostal na liniji starega voluntarističnega administrativnega sistema, če se protagonisti teh stališč tega zavedajo ali ne. Odlok namreč v bistvu ne odpravlja zavor, da bi neposredne prihode do izraza zakonitosti blagovne proizvodnje. Naj samo spomnim, da smo v programu Zveze komunistov Jugoslavije 1985. leta zapisali, da je blagovna proizvodnja eden od pogojev za to, da se uveljavlja in razvijajo socialistični samoupravni odnosi in sistem socialistične samoupravne demokracije.

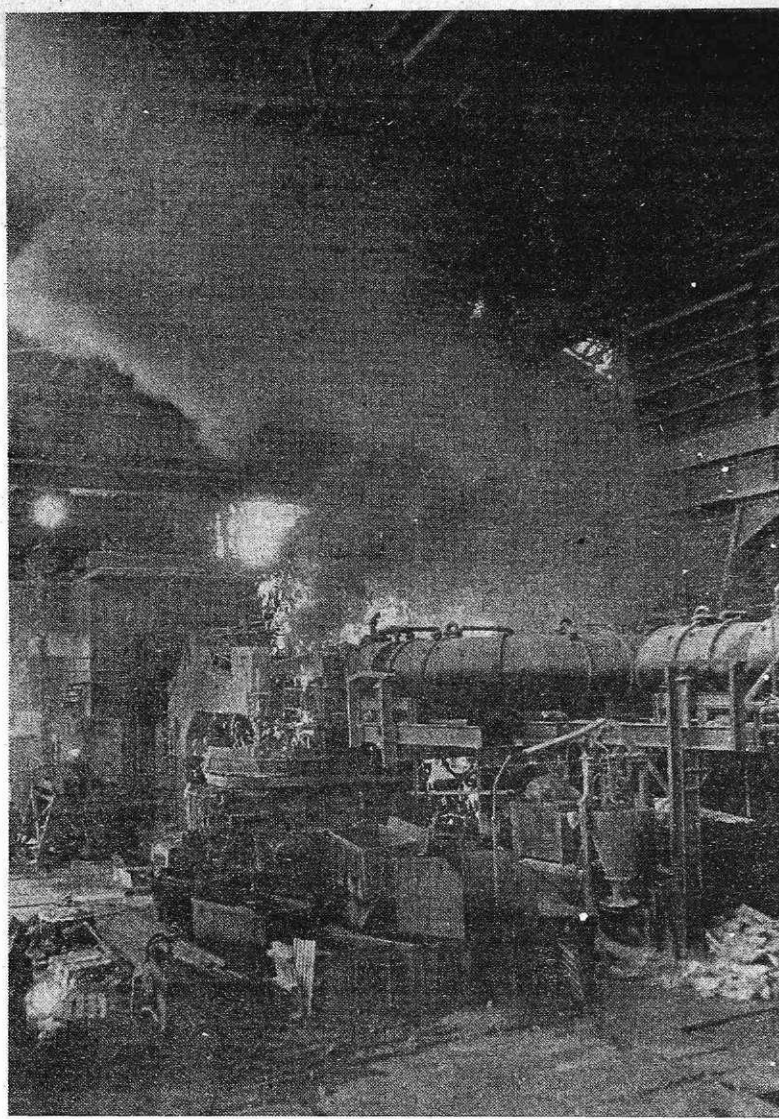
Prav v počasnem uresničevanju te opredelitve je eden bistvenih konfliktov v naši družbi in ena glavnih ovir pri uresničevanju dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije. Glede tega smo se popolnoma jasno opredelili že v izhodiščih dolgoročnega programa, ki jih je sprejel XII. kongres ZKJ. Še bolj jaseen glede tega je Protinflacijski program, ki smo ga publicirali že nekaj tednov pred kongresom prav z ambicijo, da nazorno opozorimo na ekonomske zakonitosti kot dejstvo, ki mora biti prisoten v razpravah, in da bi se delegati XII. kongresa jasneje zavedali, kaj pomeni, ko se glasuje za izhodišča dolgoročnega programa stabilizacije.

Danes smo v nasprotju s tem, še vedno priče iluzij, a je mogoče s političnimi pritiski, s politično akcijo zveze komunistov ali od kogarkoli drugega v občinah, v republikah, ali v organizacijah združenega dela, zavreti ali zaustaviti delovanje ekonomskih zakonitosti, in s tem tudi naraščanje cen. Ta miselnost je še vedno prisotna in to se kaže tudi v praksi delovanja pristojnih zveznih organov. Odtod tudi parcialni pristop k razreševanju problemov cen. Program ukrepov za uresničevanje politike cen in urejanje odnosov med cenami, ki se izražajo v položaju posameznih gospodarskih panog oziroma vrst proizvodnje, zahteva celovit pristop v vseh gospodarskih in družbenih dejavnostih, ki s svojimi cenami na tak ali drugačen način vplivajo na gibanje cen na trgu, na odnos ponudbe in povpraševanja. Ravno necelovitost v pristopanju k reševanju problema cen in k spreminjanju odnosov v cenah je eden od dejavnikov, ki upočasnjuje strukturne spremembe v proizvodnji in tudi v strukturi investicij.

Ne bom se zadrževal pri tej problematiki, mislim, da sem bil dovolj jaseen glede osnovne usmeritve — liberalizacijo cen, ki je zdaj v teku moramo dejansko dosledno izvajati. Dosledno pa bomo to usmeritev lahko izvajali le, če bomo učinkoviteje urejali elemente, ki delujejo s strani proizvodnje in ponudbe na eni in povpraševanja na drugi strani in ustrezno vplivati nanje tako, da se s tem ustvarijo pogoji za počasnejšo rast cen, konkretnije za tako rast cen kot je predvidena v sprejeti ekonomski politiki za 1984. leto, in tudi za naprej.

POVEČANJE ČISTEGA DOHODKA

Z napor, da bistveno spremenimo sedanje odnose na področju cen je neposredno povezan naslednji element — ki smo ga prav tako poudarili v sklepnem delu dolgoročnega programa — kot drugi osnovni pogoj, da se razčisti teren, da bi začele ekonomske zakonitosti delovati, in da bi se na podlagi tega tudi delavci v združenem delu resnično uveljavili kot osnovni subjekt pri reševanju vseh problemov družbene, predvsem pa razširjene reprodukcije, to je povečanje finančne moči, z drugo besedo čistega dohodka, s katerim razpolaga delavec v združenem delu in o njem odloča. To terjajo, da se vsi ti elementi, oziroma kanali, na podlagi katerih se zdaj izsesava iz dohodka temeljne organizacije združenega dela sredstva za različne družbene potrebe — in s tem omogoča da se o teh potrebah odloča izven delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela in brez njihove neposredne kontrole oziroma možnosti, da na te odločitve neposredno vplivajo — omejijo po obsegu in nameni resnično na to, kar je stvarno družbeno potrebno.

ASEA električna peč med obratovanjem (foto I. Kučina)

V praksi smo v tem pogledu v velikem razkoraku glede na to kar govorimo. Vsi namreč govorimo, da mora biti čisti dohodek čim večji, zelo se trudimo, da bi zmanjšali investicije; v zadnjem letu so se zmanjšale za odstotek glede na realne investicije v pretelem letu. Toda kamorkoli gre človek po občinah, v katerikoli republici, povsod se sreča s strahovitimi investicijami. Na vseh koncih in krajih rastejo objekti, od cest do raznih objektov družbenega standarda. Vse te investicije, ki so sicer opredeljene v občinskih, nekaterih tudi v republiških planih ali v planih in programih krajevnih skupnosti itn. po svoje črpajo realne materialne resurse in jih vežejo. Istočasno silijo organizacije združenega dela in občinske organe in z njimi povezane bančne organe ter politične dejavnike k temu, da se iz dohodka temeljne organizacije združenega dela izvele, bolj rečeno, izpraska vse, kar je mogoče. Tako je končni rezultat teh pretiranih investicijskih ambicij, da delavec lahko na koncu praktično odloča edino le še o svojem osebnem dohodku oziroma se mu daje možnost prostora — ker si v to vendarle ne upa nihče poseči — da s povečanjem osebnega dohodka iz ustvarjenega dohodka nekako sledi porastu življenjskih stroškov.

Takšen je položaj, ki je še vedno prisoten, lahko rečemo, povsod v Jugoslaviji, in v vsaki občini. Med mnogimi občinami, v katerih sem bil — in kjer sem lahko to konkretno videl, ker so me tovariši povabili na ogled teh objektov — ni niti ene, kjer ne bi odgovornih tovarišev na sestanku njihovega političnega aktiva strahovito razočaral. Pravim jim takole — prosim lepo, če govorimo o tem, da so investicije še vedno v rokah od delavcev odtujenih in proti delavcem usmerjenih družbenopolitičnih struktur, oziroma poslovnih organov, povezanih z organi v bankah in s političnimi dejavniki v občinah in tudi v republikah, se je treba zavedati, da so to prav te in take kot so vaše investicije.

To je eden od elementov, v katerem se tudi kaže odnos do vprašanja, ali hočemo ali nečemo v resnici v praksi spremeniti sedanji položaj delavca, za katerega so še vedno značilne mnoge karakteristike meznega delavca, resnično ustvariti pogoje, da bo delavec dejansko lahko odločal o razširjeni reprodukciji. Pogoj za takšen položaj delavca pa je, da ima takšen čisti dohodek, ki mu omogoča, da lahko o čem odloča. Cene kot oblika ekonomske prisile, preko katere deluje trg in zakon vrednosti uresničuje svojo funkcijo, so eden od elementov prisile. Seveda, če delavec glede na razpoložljiv čisti dohodek nima o čem odločati, potem tudi prisile cen in trga in zakona vrednosti ne bo sprejel kot posledico svojih odločitev, ampak bo za negativne posledice, ki jih bo čutil na svojem položaju, na svojem standardu, krivdo upravičeno pripisoval

tistim, ki so mimo njega o tem odločali.

Naslednji dejavnik ekonomske prisile, ki pa mora imeti — če hočemo, da pride do veljave — ustrezno finančno osnovo v čistem dohodku, o katerem odloča delavec, pa je položaj delavca pri odločanju o pridobivanju in razporejanju dohodka in delitvi osebnih dohodkov. Skratka, gre za problematiko, ki se že leto dni in več usklajuje v pripravah dogovora o skupnih osnovah in merilih za pridobivanje dohodka, njegovo razporejanje in delitev osebnih dohodkov, za katerega je kot osnovni nosilec odgovoren sindikat. Dejstvo je, da smo v zakonu o združenem delu zelo jasno in določeno in tudi zelo podrobno opredelili indikativne norme, kako in na kakšen način naj se urejajo ti odnosi znotraj združenega dela. Temu pa ni sledilo organizirano delo za ustvarjalno uporabo teh naporil v konkretnih pogojih samoupravnih organizacij in skupnosti, tako da mi dejansko teh enotnih kriterijev in meril še vedno nimamo.

Brez skupnih kriterijev in meril — to je v zakonu in dolgoročnem programu velikokrat napisano in mi ni treba obširneje ponavljati — nimamo enotnih kriterijev niti za ugotavljanje rezultatov temeljnih organizacij združenega dela pri poslovanju in pri upravljanju s sredstvi družbene reprodukcije niti objektivnih meril za urejanje medsebojnih odnosov, to se prvi za čiste račune med organizacijami združenega dela v združenem delu v okviru posameznih panog ali pa sorodnih gospodarskih grupacij, niti v odnosih med republikami glede na združeno delo na enotnem jugoslovanskem gospodarskem področju. S tem v zvezi pa tudi ni čistih računov in možnosti za ustvarjanje čistih računov v odnosih znotraj delovnih organizacij in s tem tudi za urejanje odnosov na podlagi minulega dela — ne samo na podlagi tekočega dela — med temeljnimi organizacijami združenega dela v delovni organizaciji in med temeljnimi organizacijami in delovnimi skupnostmi skupnih služb v okviru delovnih in sestavljenih organizacij združenega dela. Brez takih osnov tudi ni ustreznih podlag in kriterijev za delitev osebnih dohodkov na podlagi dela in rezultatov dela med delavci v temeljnih organizacijah združenega dela.

Skratka, ta element prek katerega bi se tudi, poleg cen in primarne delitve dohodka, neposredno izražala ekonomska prisila v notranji delitvi dohodka v vsaki organizaciji združenega dela in v združenem delu kot celoti, nam tudi manjka. Oklevanja pri uveljavljanju tega elementa, pogojena z različnimi razlogi so eden od bistvenih dejavnikov počasnega urejanja in konsolidiranja našega gospodarskega položaja, še zlasti pa

(Nadaljevanje s 7. strani)

prepovednega aktiviranja delavcev v tem procesu kot njegovih osnovnih nosilcev. Urejanje medsebojnih odnosov na podlagi skupnih osnov in meril je po svojem značaju tudi eden od razrednih elementov, ki jih vsebuje dolgoročni program, brez katerega tudi ni mogoče uresničevati osnovne postavke našega sistema — pa ne samo našega sistema, temveč osnovne postavke vseh povsod v svetu — namreč, da mora biti delavec, ki neposredno ustvarja vrednost, v položaju, da tudi neposredno rešuje vse probleme razširjene reprodukcije.

S tem se je srečal tudi Mitterand, ko je šel na rekonstrukcijo črne metalurgije; pred tako rekonstrukcijo smo zdaj tudi pri nas. S tem problemom se je srečala tudi M. Tacher, ko so se v Veliki Britaniji lotili rekonstrukcije materialnih osnov v energetiki. Glede na značaj in posledice teh pogojev je moralo priti do konfliktov. Pred vsemi nalagami pred katerimi smo v zvezi z rekonstrukcijo našega gospodarstva in postavljanjem gospodarstva na nove tehnike in tehnološke osnove, bi bilo iluzorno pričakovati, da pri nas ne bomo prišli v enake konflikte kot do njih prihaja in se z njimi srečujejo drugi v svetu, ker imajo ti konflikti svojo razredno vsebino, če ne bomo ustvarili pogojev, da bodo delavci neposredni nosilci vseh odločitev v zvezi z rekonstrukcijami gospodarstva.

Doslej delavci pri nas pretežno niso bili nosilci teh odločitev. Mogoče so pri posameznih velikih investicijskih odločitvah v Sloveniji in tudi v Jugoslaviji odnosi drugačni, toda gledano iz vidika prevladujočih značilnosti, ki opredeljujejo današnje družbenoekonomske odnose na področju rekonstrukcije gospodarstva in odpravljanja tako imenovanih strukturnih virov inflacije — ali strukturne inflacije kot nekateri to imenujejo — za Jugoslavijo v celoti se ne moremo govoriti, da imajo delavci odločilen vpliv na te procese. Zato tudi ne moremo izključiti možnosti, da pride do podobnih konfliktov.

NEDOREČENOSTI V SOCIALNI POLITIKI

Četrti element, ki je prisoten in se tudi kaže kot razlog, ki bistveno vpliva na počasnejše uresničevanje osnovnih postavk dolgoročnega programa v prvi fazi njegovega uresničevanja, so oklevanja in nedorečenost v socialni politiki. V dolgoročnem programu ekonomske stabilizacije smo zapisali, da je socialna politika bistven sestavni del ekonomske politike in obratno, da je ekonomska politika in njene osnovne razvojne postavke sestavni element socialne politike. To sta dve strani medalje, seveda polni nasprotij, ki pa se vendarle pri svojem uresničevanju medsebojno dopolnjujeta in sta druga od druge odvisni. Zato smo v dolgoročnem programu tudi napisali, da so glavni dejavniki, od katerega je odvisno reševanje socialnih problemov, vendarle organizacije združenega dela. Za tako opredelitev smo se odločili iz dveh razlogov. Dosledno uresničevanje protinflacijskega programa in urejanje finančnih odnosov v gospodarstvu in s tem odpravljanje korenin nestabilnosti in ekonomske krize zadeva povsod po svetu ob dve objektivno dani meji, ki sta neprestano prisotni kot mejitve na dejavnika tudi v naši socialistični samoupravni družbi.

Prvi tak omejitveni dejavnik so osebni dohodki in njihovo gibanje. Na tem področju smo priča oklevanjem v Skupščini SFRJ. To ni kritika dela zvezne skupščine, to je kritika političnega dela v republikah in avtonomnih pokrajinah, ker so stališča, ki se pojavljajo v zvezni skupščini vendarle rezultanta političnega dela odnosov in stališč v republikah in avtonomnih pokrajinah. Zgodovina teh oklevanj v zvezni skupščini sega v leto 1978, ko je bil sprejet zakon, po katerem poslovanje z izgubo skoro ni imelo posledic za osebne dohodke delavcev. Oklevanje v tem smislu je bilo prisotno tudi pri sprejemanju resolucije v ekonomski politiki za leto 1984. Zvezni izvršni svet je sicer od vsega začetka zavzel stališče, da je treba reševanje problemov izgub postaviti na način, da bodo delavci neposredno na svojih osebnih dohodkih čutili posledice slabega poslovanja. Po številnih razpravah, v katerih je to kolebanje ponovno prišlo do izraza so bile sprejete nekatere omiljene rešitve, ki so deloma že stopile v veljavo, glede neizpolnjevanja finančnih obveznosti pa bodo pričele veljati s 1. avgustom. Pri vseh teh oklevanjih smo zdaj vendarle prišli v položaj, da moramo ustvariti pogoje, da se bo to dosledno izvajalo, prav zato, da se bodo delavci neposredno angažirali pri reševanju

nju teh vprašanj, da jih bo tudi situacija k temu prisiljevala.

To je ena od oblik ekonomske prisile. Seveda bo ekonomsko prisilo kot vsako prisilo delavec sprejel kot ekonomsko objektivno danost in nujnost le, v kolikor se bo zaradi lastnega materialnega položaja sam zavedal, da je to nujno, potrebno in upravičeno. To pa zahteva določeno politično delo med delavci, zlasti pa bistveno spremembo njihovega položaja glede na sedanji položaj pri odločanju o vsem, kar se na tak ali na drug način v svojih posledicah odraža bodisi na izgubah ali na pozitivnih rezultatih organizacij združenega dela, bodisi pri vstopanju v konkretne finančne odnose, sprejemanju ali dajanju posojil, medsebojnem kreditiranju itn., kar vse se sedaj opravlja mimo delavcev. V pogojih, ko si prizadevamo, da zakonitosti blagovne proizvodnje in zakona vrednosti pridejo v celoti do izraza se posledice takega od delavca odčudenega odločanja seveda pokažejo kot ekonomski pritisk na osebne dohodke delavcev in s tem na njihov standard.

To je naloga, ki jo moramo dosledno izpeljati, če hočemo v družbenih odnosih začeti spreminjati elemente, o katerih sem govoril. Drugače povedano na teh točkah moramo odnose spreminjati, če hočemo, da se bo tudi delavec resnično vključil v to aktivnost kot njen temeljni subjekt, in da bo tudi v položaju, da se bo vse bolj zaradi svojega lastnega interesa začel neposredno vključevati v reševanje problemov cen, v reševanje drugih problemov, ki vplivajo na čisti dohodek, in napore za praktično uveljavljanje delitve po delu in v urejanje mnogih drugih s tem povezanih vprašanj, tudi različnih finančnih obveznosti. To bo potem dejansko tista objektivna osnova, na kateri bo lahko politično delo dalo tudi svoj polni rezultat.

Zdaj se namreč srečujemo, zlasti pri nekaterih ekonomistih s tendenco, da se omalovažuje vsa naša politična akcija, ki jo vodi Zveza sindikatov in Zveza komunistov v Jugoslaviji, v republikah in avtonomnih pokrajinah, v občinah in tudi v organizacijah združenega dela. Nekateri to celotno akcijo takorekoč identificirajo z voluntarizmom, z aktivizmom itd. Mislim, da je taka kritika upravičena samo toliko, kolikor se smatra, da se lahko z aktivističnim delom doseže ali nadomesti učinke, ki jih lahko daje samo delovanje ekonomskih zakonitosti. V tem smislu je kritika upravičena, ker imamo v praksi še mnogo ostankov starega aktivizma iz obdobja administrativnega sistema, ki ga še nismo izživel niti v praksi, še manj pa v zavesti. Vendarle pa je aktivizem še kako potreben, če mislimo pri tem na politično aktivnost, ki ima svojo objektivno družbenoekonomsko osnovo, ravno v delovanju ekonomskih zakonitosti na ponašanje posameznih nosilcev gospodarskih odločitev, predvsem delavcev v združenem delu, kot tudi vseh drugih subjektov, ki gre za reševanje konkretnih vprašanj, ki se v taki situaciji postavljajo pred njih.

Ko gre za vprašanje socialne politike, s katerimi se zdaj srečujemo je vsakomur popolnoma jasna politična občutljivost teh problemov. Pri tem zelo hitro pride do izjav, da npr. ne smejo več padati realni osebni dohodki, in da je to nedopustno, nevezdržno in tako naprej. Zelo malo se pa potrudimo, posebno naši novinarji v sredstvih obveščanja, predvsem na televiziji in radiu, kar gleda in poslušajo sto tisoči ljudi, da bi bili pozorni na to, kaj se pa v družbi dogaja, kar ustvarja možnosti in daje zagotovila, da realni osebni dohodki ne bodo padali. Pozornost bi morali osredotočiti na vprašanje, kaj smo dejansko v dosedanjih praksi spreminili v ponašanju delovnih ljudi in občanov ali v instrumentalnih ekonomskih politikah, kar lahko prispeva k temu, in da se bo ta — sama po sebi seveda zelo pravilna politična in tudi ekonomsko gledano upravičena usmeritev, da realni dohodki ne smejo več padati, v praksi dejansko tudi izvedla. Na ta vidik smo v glavnem premalo pozorni, tako, da se vse skupaj spreminja v politično agitacijo, čeprav ni vedno jasno za koga in proti komu ali za delavca ali proti našemu sistemu, ko človek poslušajo izjave političnih delavcev na raznih zborovanjih, pa tudi naših novinarjev po televiziji in radiu.

ZAPOSLENOST IN ZAPOSLOVANJE

Drugi omejitveni dejavnik, ki je prav tako pomemben in za katerega smatramo, da je ključ za njegovo reševanje v temeljnih in delovnih organizacijah — seveda ne samo na njihovih poslovnih strukturah, ampak na delavcih, njihovih delavskih svetih, in organiziranih subjektivnih političnih silah — je vprašanje zaposlenosti in zaposlovanja. Reševanje teh problemov je neposredno povezano s problemi investi-

cij, o katerih sem v začetku govoril, to se pravi, da moramo izkoristiti vse možnosti, ki obstoje, da z ustrezno investicijsko politiko ustvarjamo potrebna nova delovna mesta. To v Sloveniji mogoče neposredno ni toliko občutljiv problem. Za Jugoslavijo kot celoto pa je to prav gotovo eden najbolj občutljivih problemov, in s tem tudi za Slovenijo nič manj. Zdi se mi — to sem že velikokrat govoril — da se teža tega problema v Sloveniji podcenjuje, s tem pa se mladim generacijam, ki končujejo šole srednjega usmerjenega izobraževanja in fakultete, ne daje perspektive za zaposlitev. Počutijo se, kot pravijo nekateri, kot generacija pred zaprtimi vrati. Seveda nikjer te generacije pred zaprtimi vrati ne bodo dolgo časa stale, ne da bi začele na ta vrata tolči. Zato je zaposlovanje eden glavnih problemov za vsako republiko in avtonomno pokrajino, za vsako okolje, tudi neposredno za Slovenijo, posredno za Slovenijo pa še toliko bolj, če vemo, da je samó v Srbiji, kjer je skoncentriranih skoraj 50 % vseh tistih, ki iščejo zaposlitev, da ne omenjam posebej teže tega problema v manj razvitih republikah in SAP Kosovo.

Mi lahko razpravljamo o problematičnosti podatkov o številu nezaposlenih in o vplivu tega na našo politično situacijo, ampak tudi če so recimo samo polovico tega res upravičeni problemi zaposlenosti, so to težki problemi, posebno pa za socialistično samoupravno družbo, ker vemo, da se enakopravnost občanov kaže tudi v tem, koliko lahko uveljavljajo svoje pravice kot samoupravljajci. To pravico pa lahko delovni človek in občan uveljavlja, če je zaposlen bodisi v organizacijah združenega dela bodisi v zadrugah oziroma temeljnih organizacijah za kooperacijo, ali v različnih obratih malega gospodarstva, ki se na tak ali drugačen način vključujejo v proces družbene reprodukcije in s svojim prispevkom k ustvarjanju nove vrednosti in pridobivanja dohodka. Na tej osnovi lahko uresničujemo tudi svoje z ustavo in zakoni določene samoupravne pravice, obveznosti in odgovornosti. Krepitev samoupravljanja pri nas in širjenje njegove materialne in družbene osnove, in s tem tudi njegova trdnost je zato, lahko rečemo, v največji meri odvisna od tega koliko in kako se rešuje problem zaposlovanja in zaposlenosti. Namenoma omenjam tudi zaposlenost, ker se vprašanje zaposlenosti že zaposlenih danes tudi že postavlja kot problem.

V takih okoliščinah kot je Slovenija se mnoga od teh vprašanj postavlja na drugačen način. Recimo vprašanja dopolnilnega dela, tudi vprašanja upokojitve. Sem spada tudi vprašanje prostega časa in zaposlenosti v prostem času, to je, da se aktivni in upokojeni delavci angažirajo v tistih dejavnostih, s katerimi zadovoljujejo občasne družbene potrebe. Ustrezno delovno angažiranje teh ljudi v prostem času, bi lahko bistveno prispevalo k oživiljanju gospodarstva in celotnega življenja, s tem pa tudi k ustvarjanju boljših pogojev za reševanje mnogih problemov našega nadaljnjega ekonomskega in družbenega razvoja v celoti, pred katerimi danes stojimo. V tem pogledu je v naši praksi še zelo veliko preživele rutine. Pred nekaj meseci sem se udeležil seje mestnega komiteja ZK v Ljubljani, na kateri je komite obravnaval vprašanja zaposlovanja in zaposlenosti v Ljubljani. Po pravici sodeč, še vedno prevladuje stališče, da mora biti to v glavnem skrb skupnosti za zaposlovanje. Zelo malo pa so v teh razpravah že prisotne razsežnosti, ki se odpirajo za zaposlovanje z uvajanjem procesne industrije, z daljinskim upravljanjem, z uvajanjem elektronike itd., ki poenostavlja mnoge probleme upravljanja, hkrati pa postavlja vsako organizacijo združenega dela in vsakega posameznika v popolnoma nove situacije. Ta proces v naših razpravah o zaposlovanju in zaposlenosti še ni dovolj prisoten, čeprav, recimo, dolgoročni projekt Slovenija 2000 k temu vprašanju že nekoliko drugače pristopa.

Ker zadeva vprašanje zavestnih odpora in njihov vpliv na počasnost pri uresničevanju dolgoročnega programa, mislim, da o teh odporih ni treba veliko govoriti, ker več ali manj prihajajo do izraza. Počasnost se pa odraža ravno v kolebanjih, o katerih sem pravkar govoril. Ta kolebanja pretežno izvirajo, kot bi temu rekli sociologi in naši kritiki, iz spoznanja ljudi, ki danes odločajo o razširjeni reprodukciji, da politično ni več upravičeno, da še vedno zadržujejo pozicije odločanja, hkrati pa se ne morejo posloviti od investicij, ki so jih začeli. Drugače povedano, ne morejo se posloviti od razvojnih programov, ki so jih zasnovali, od investicij v teku, od dosedanjega načina reševanja problemov zaposlovanja in po tej poti odpravljanja zaostajanja v razvoju različnih gospodarskih in družbenih dejavnosti itd. in smatrajo, da jih to opravičuje, da

še vedno držijo delavca v bistvu v poziciji meznega delavca. V tem je eden glavnih dejavnikov, ki vplivajo na počasno uresničevanje dolgoročnega programa.

V vsem tem je veliko dobrih želja, ki se vedno bolj kažejo kot nerealne po znanem starem pregovoru, da je pot v peklo tlakovana z dobrimi željami. V tem momentu še vedno nismo uspeli zaustaviti slabšanja situacije. Situacija se nam v tem pogledu še vedno slabša in se tudi ne bo začela izboljševati, dokler ravno pri vprašanjih, o katerih sem v nekaj točkah danes govoril, ne bo bistveno spremenil odnos. Vse te naloge so v dolgoročnem programu odločno in jasno postavljene in tudi nosilci, ki morajo te naloge izvršiti. Ko marsikdo od teh nosilcev izvajanja sprejetih nalog v bistvu zavira, tako ravna pogosto zato, ker smatra, da so vse druge praktične in praktičistične naloge pomembnejše od uresničevanja našega osnovnega kursa. V vsakodnevni praksi je premalo prodrlo spoznanje, da če tega osnovnega kursa ne bomo uresničili, da bo cena zelo težka.

VLOGA DRUŽBENIH SVETOV

Naslednje vprašanje je, ali je upravičena ocena premajhne učinkovitosti družbenih svetov po sprejemu dolgoročnega programa. Mislim, da je ta ocena do neke mere upravičena, samo ne bi rekel po sprejemu dolgoročnega programa, ker sta program sprejela oba zvezna družbena sveta. Ne glede na dolgoročni program ostaja namreč niz problemov, ki zahtevajo tako iz ekonomskega kot drugih vidikov temeljito razpravo, oceno in usklajevanje stališč o možnih in ustreznih rešitvah v republikah, med republikami in avtonomnimi pokrajinami, znotraj stroke in med strokami in med njimi in družbenopolitičnimi organizacijami itd. Tako da to vprašanje ne bi povezoval samo z dolgoročnim programom, ampak širše, z vlogo in odnosom do družbenih svetov.

Mislim, da so družbeni sveti za mnoge odgovorne tako v zvezi komunistov kot za mnoge oblastvene organe, danes še vedno nek organ, ki pač obstaja, če ga pa ne bi bilo, bi bilo ravno tako dobro. Mnogi organi in posamezniki v zvezi komunistov in tudi drugi politični dejavniki ne vidijo v družbenih svetih tisto možnost, za katero so družbeni sveti tudi ustanovljeni, to je da obravnavajo ključne probleme družbenoekonomskega razvoja in družbene ureditve in se tako vključujejo v njihovo reševanje. Ne vidijo, da lahko delo svetov in sodelovanje v delu svetov, skupaj s prenašanjem stališč svetov nazaj v svoje organizacije in forume, pomaga pri reševanju problemov in da celo postane ključni sestavni del procesa iskanja najbolj ustreznih rešitev. Delovanje svetov je lahko hkrati dragocena pomoč tudi za organe oblasti, da se izvele iz parcialnega in pragmatističnega reševanja posameznih problemov in da svoje ukrepe dejansko v celoti oprejo na strokovno in znanstveno dogane osnove, na liniji samoupravne družbenoekonomske perspektive, ali da vsaj popolnoma svoja stališča in jih tudi prepričljiveje dokumentirajo, ko prihajajo z njimi v Skupščino oziroma tja, kjer se o njih odloča.

Zelo veliko oklevanje je recimo glede ustanavljanja družbenih svetov pri upravnih organih v republikah, avtonomnih pokrajinah in v federaciji. Kardelj je glede vloge teh svetov, še preden je napisal Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja zelo jasno opredelil, kaj je njihova vloga, namreč da je to dejanska ena od oblik, da se organi državne uprave povežejo s samoupravno bazo in da bodo dejansko tudi delovali kot organi baze. Na ta način bi delovanje svetov pri upravnih organih omogočalo tudi izvršnim svetom, da se bodo pred zborni zbori občinskih in republiških oziroma zvezne skupščine, tudi

sami pojavljali v večji meri kot organi samoupravne baze.

DOLGOROČNI PROGRAM EKONOMSKE STABILIZACIJE DAJE OSNOVE ZA OBLIKOVANJE PLANSKIH DOKUMENTOV

Še nekaj besed o vprašanju, kakšna je povezanost uresničevanja dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije s pripravo in sprejemom dolgoročnega programa plana družbenoekonomskega razvoja od leta 1986 do 1995 oziroma 2000 in srednjeročnega plana od leta 1986 do 1990. Kdorkoli pozna dolgoročni program ekonomske stabilizacije, ve da program daje osnove za izdelavo tako dolgoročnega kakor tudi srednjeročnega družbenega plana. Jasno je opredeljeno tudi, da dolgoročni program ne more zamenjati dolgoročnega plana, ampak obratno, zahteva, da se na podlagi skupnih usmeritev, ki jih vsebuje dolgoročni program in ki veljajo za Jugoslavijo kot celoto, izdela za Jugoslavijo kot celoto dolgoročni plan.

To pa z drugimi besedami pomeni, da mora vsak gospodarski subjekt predvsem pa občine, republike in pokrajine, za sebe izdelati svoje dolgoročne plane, kar lahko samo olajša usklajevanje razvojne politike v tistih elementih, ki jih zahteva razvoj Jugoslavije kot enotnega gospodarskega področja, da bi na tej osnovi zagotovili optimalno izkoriščanje lastnih potencialov in okrepili naš položaj pri nastopanju v ekonomskih odnosih s tujino. Po drugi strani to lahko olajša usklajevanje stališč glede ukrepov ekonomske politike, ki morajo zagotavljati ustvarjanje takega položaja delavcev v samoupravnih organizacijah in skupnostih, ki jih bo spodbujal in prisiljeval k drugačnemu ravnanju, predvsem, da se bodo zaradi svojih lastnih interesov vključili v uresničevanje temeljnih ciljev in nalog razvojne politike Jugoslavije kot celote, oziroma razvojne politike republik in avtonomnih pokrajin, pa tudi posameznih panog in vseh dejavnosti, s katerimi so v sistemu planiranja medsebojno povezani in soodvisni.

V dolgoročnem programu ekonomske stabilizacije smo postavili zahtevo, da je treba že v prvi fazi uresničevanja programa, torej ne da bi čakali na izdelavo dolgoročnih planov, ampak takoj pristopiti k izdelavi dolgoročnih programov razvoja za spremembo tehnološko tehnične osnove za rekonstrukcijo našega gospodarstva in materialnih osnov družbenih dejavnosti, dalje, energije, prometa in kmetijstva. To so področja, na katerih je treba takoj izdelati dolgoročne usmeritve skupaj s konkretnimi nalagami. To delo poteka, med drugim je že bil sprejet dogovor o strategiji tehnološkega razvoja, ki je sicer po svoji vsebini precej splošen, vendar daje neko skupno osnovo za nadaljnje delo na tem področju. Dogovor o dolgoročnem razvoju energije je v fazi usklajevanja, so pa še velike razlike v stališčih in bo verjetno trajalo še nekaj časa, da bo prišlo do uskladitve stališč. Kar zadeva promet, se zdaj usklajujejo elementi družbenoekonomskih osnov v železniškem prometu, kar se bo potem odrazilo v veliki meri tudi na druge prometne dejavnosti. Tudi v kmetijstvu se programi še usklajujejo.

Element, ki je s tem neposredno povezan je razčiščevanje finančne situacije gospodarstva. Mi moramo razčistiti medsebojne obveznosti, ki obstojijo v republikah in pokrajinah, med njimi in v Jugoslaviji kot celoti med posameznimi organizacijami združenega dela in tako priti do dejanskega stanja, kar zadeva finančno situacijo vsakega nosilca gospodarskih odločitev. To bo potem podlaga, da vsak subjekt ve s kakšnimi sredstvi dejansko lahko računa, potem ko bo izvršil vse svoje obveznosti, skupaj z obveznostmi do osnovnih nosilcev našega razvoja v na-

slednjih petih letih. Treba je videti v kakšnem položaju se bo znašel potem, ko bo poravnal svoje finančne obveznosti za pokrivanje izgub in različne obveznosti do drugih organizacij združenega dela in koliko bo še sposoben s svojimi sredstvi uresničevati razvojne programe oziroma koliko bo moralo k temu prispevati ostalo združeno delo, seveda če in kolikor je zainteresirano, da bi se ti razvojni programi uresničili. S takimi obveznostmi je treba vsekakor računati, ko gre za nosilce infrastrukturnih dejavnosti, za določene materialno-denarno-bilancne probleme in za nosilce naših izvoznih oziroma zunanjetrgovinskih in pa plačilno-bilancnih odnosov.

To prav tako pomeni tudi razreševanje odnosov znotraj vsake republike in avtonomne pokrajine in razreševanje odnosov med njimi. Popolnoma jasno je namreč — o tem sem že velikokrat govoril, zato bom samo ponovil, vi pa boste to z razumevanjem sprejeli — da imajo obveznosti na podlagi nekaterih investicij in nekatere druge obveznosti kot so tečajne razlike, do katerih je prišlo v posameznih organizacijah združenega dela na podlagi dosedanjega takšnega ali drugačnega načina financiranja raznih objektov, načina poslovanja itd. tak obseg in karakter, da jih gospodarstvo v posameznih republikah enostavno ne more rešiti. Zdaj se je treba odločiti, kako rešiti problem obveznosti, ki izvirajo iz tečajnih razlik ali so nastale na drugih osnovah. Pri tem ne gre samo za odnos nasproti tujini v devizah. V tem pogledu smo probleme že začeli reševati, resda na način, ki je bil sicer takrat edino mogoč, ki pa nosi v sebi mnoge karakteristike socializiranja posledic slabega poslovanja posameznih subjektov. Zdaj gre tudi za dinarski izraz zadovoljevanja v tujini in obveznosti, ki dospevajo na tej podlagi. Prav tako gre za dinarske obveznosti v organizacijah združenega dela, ki delajo z izgubo ali so pretirano zadolžene, pa za obveznosti iz investicij, ki ne dajejo učinkov ali pa jih začnejo dajati šele po dolgih letih, medtem pa dospevajo v plačilo obveznosti.

Nemogoče si je predstavljati, da bi lahko sprejeli družbene plane republike in avtonomnih pokrajin, pa tudi ne družbeni plan Jugoslavije in da bi ti plani bili postavljeni na realne osnove, dokler se ta celotna problematika ne razvzloži. Ta proces pa poteka zelo počasi. In eden od razlogov za počasnost pri spreminjanju položaja delavca in ustvarjanju pogojev, da se bo delavec zaradi lastnega interesa uveljavljal kot temeljni nosilec odločanja o dohodku je prav oklevanje pri razčiščenju finančne situacije in nakopičenih medsebojnih obveznosti. Vsak pa okleva pri tem iz različnih pozicij, predvsem vsak računa kako bo sam ob raznih prelivanih prišel boljše in ceneje skozi. Brez prelivanja tega procesa namreč ne bomo mogli izpeljati. Zato se tudi nobenemu kaj posebno ne mudi, kar ima seveda težke posledice in to je tudi ena glavnih in utemeljenih kritik dosedanjega delovanja predvsem finančnih organov, da vprašanje urejanja finančnih odnosov premalo odločno rešujejo.

Seveda se s tem v zvezi nujno postavlja tudi vprašanje celotnega financiranja razširjene reprodukcije, financiranja vključno s sedanjo vlogo Narodne banke in v tem pogledu ustvarjanja pogojev, da bodo organizacije združenega dela dejansko — tako kot smo zapisali v protinflacijskem programu — dobršen del investicij samofinancirale iz svojega dohodka oziroma amortizacije ali z združevanjem dela in sredstev s svojimi poslovnimi partnerji itd. Dokler na področju financiranja investicij ne bomo v bistvu spremenili položaja, tudi razčistili sedanjo situacijo, toliko časa je seveda vsaka izdelava dolgoročnega plana do 1990. leta ne realna oziroma bi bil to spisek želja; ki ne bo imel konkretnih nosilcev obveznosti, ki jih bo zahtevalo uresničevanje take razvojne politike.

Glede vprašanja, kakšne spremembe so potrebne v zakonu o temeljnih sistema družbenega planiranja, bi navedel samo dva momenta, o katerih smo pred kratkim razpravljali tudi na seji komisije za uresničevanje dolgoročnega programa. Komisija, ki je bila v okviru obeh zveznih družbenih svetov zadolžena za proučitev te problematike, je pri svojem delu podcenjevala nekatere probleme. Prvič, podcenjena je bila pripomba, čeprav je bilo v tem pogledu nekaj narejeno, da je sistem planiranja, kakor ga ureja sedanji zakon tako kompliciran, da dejansko zakon ni izvedljiv, zlasti glede na množico samoupravnih sporazumov, ki jih širši Jugoslavije mora sklepati v vsaki organizaciji združenega dela, tako kot je, ne glede na meje, v procesu reprodukcije povezana in odvisna. To pripombo bi bilo treba vsekakor proučiti. Seveda pa se na to navezuje ponovno obilna kritika samoupravnega sporazumevanja in samoupravnega sorazuma o temeljnih pla-

nov, posebno še v temeljnih organizacijah združenega dela. S tem se hkrati ponovno odpira tudi celotna problematika vloge temeljne organizacije združenega dela v zvezi z odločanjem o investicijah, odnos do delovne organizacije in njene vloge itd. Skratka, prisotne so tendence, da bi se s spremembo zakona o temeljnih sistema planiranja in o družbenem planu Jugoslavije, v nasprotju z dolgoročnim programom ekonomske stabilizacije spremenil položaj temeljne organizacije združenega dela v sistemu družbenega planiranja.

Poseben vidik tega problema je tudi planiranje dohodka med delavci delovnih skupnosti skupnih služb in delavci temeljnih organizacij združenega dela. V zakonu o temeljnih sistema planiranja bi morali opredeliti nekatere enotne skupne osnove za planiranje teh odnosov, da bi se v planih realizirala vsebina odnosov kot jih določata ustava in zakon o združenem delu. Gre seveda samo za temeljne skupne določbe, sicer pa se ti odnosi urejajo s samoupravnimi akti samoupravnih organizacij in skupnosti samih, razen nekaterih zadev, ki jih urejajo zakoni republik oziroma statuti občin. V ta okvir spada tudi konkretizacija določila 113. člena zakona o združenem delu, ki zavezuje občino, da vsaj enkrat na leto pride pred delavce v organizacijah združenega dela s celotnimi svojimi zahtevami, tako da imajo organizacije združenega dela možnost, da se seznajajo s programi in da uskladijo svoja stališča do teh programov in drugih zahtev v občini. Hkrati pa morajo glede na prevzete obveznosti uskladiti tudi svoje plane in svoje obveznosti, ki jih imajo glede bruto osebnih dohodkov in razširjanja materialne osnove dela, upoštevajo tudi prevzete obveznosti za združevanje dela in sredstev oziroma skupna vlaganja.

Drugi kompleks, ki tudi ni dovolj obdelan in se ga je do zdaj podcenjevalo, in je glede na zahteve dolgoročnega programa v tem smislu treba dopolniti veljavni zakon, je planiranje osnovnih pororcev. Najprej v temeljni organizaciji združenega dela tako kot se v njej postavlja ta problem prav v zvezi s problematiko pridobivanja dohodka, njegovega razporejanja in delitve na bruto osebni dohodek in akumulacijo v skladu z doseženimi rezultati, ki se merijo s kazalcem akumulacije v primerjavi z vložnimi sredstvi. Imamo, recimo izrazito izvozno organizacijo združenega dela, ki dobro posluje, ki pa ji, ko se odbijejo od njene dohodka bruto osebni dohodki in različne obveznosti povezane z bruto osebnimi dohodki ostane le 2—3 % glede na vložena sredstva, kar je seveda zelo malo. Taka organizacija združenega dela mora prej ali slej zastati v svojem razvoju, in priti v položaj, da pošluje z izgubo.

Ce hočemo ustvariti tudi zakonu o temeljnih sistema planiranja podlago za dolgoročno planiranje v organizacijah združenega dela in v republikah, s tem v zvezi pa tudi v Jugoslaviji v celoti, potem moramo te elemente vgraditi v zakon o planiranju. Seveda pa mora zakon tudi pokazati kako se vzpostavlja zveza med delitvijo dohodka na bruto osebne dohodke in akumulacijo v organizacijah združenega dela in osnovnimi porporci delitve dohodka v merilu Jugoslavije kot celote oziroma v merilu republike in avtonomnih pokrajin na osebne dohodke oz. potrošnjo in akumulacijo.

To so elementi, ki bi morali po mojem mnenju priti do izraza v noveli zakonu o temeljnih sistema družbenega planiranja, in ga predlagatelj v tem smislu tudi pripravljajo. Seveda pa ni izključeno, da ne bo Skupščina SFRJ predložila predlog vendarle vseboval nekatere elemente, ki po svojem bistvu pomenijo zmanjševanje vloge delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela, kot odločujočega dejavnika v družbenem planiranju. To se bo seveda videlo šele, ko bo izdelano končno besedilo novele zakona. Na to opozarjam, ker nam izkušnje govore, da pri organih, ki pripravljajo zakone pogosto ni niti dovolj znanja niti dovolj poslušanja za ta vprašanja in s tem tudi ne dovolj jamstev, da bodo tudi iz teh vidikov pristopali k izdelavi svojih predlogov.

Naslednje vprašanje se nanaša na vlogo delegatskega skupščinskega sistema pri uresničevanju družbeno-ekonomskega razvoja in pri uresničevanju dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije. Mislim, da ni treba, da vam jaz o teh stvareh govorim. Bolje bi bilo, če kasneje eventualno postavite kakšno konkretno vprašanje ali pa opozorite na določen problem, o katerem bi se bilo treba pogovoriti.

HITREJŠI RAZVOJ MANJ RAZVITIH REPUBLIK IN SAP KOSOVO

Kako urejati v bodoče hitrejši razvoj manj razvitih republik in SAP

Kosovo in se opredeliti do kriterijev glede razvitosti iz vidika uresničevanja dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije. To je tema, ki se od kongresa do kongresa prestavlja in bi po sklepu XI. kongresa ZKJ morala biti že zdavnaj rešena. Vendarle je dejstvo, da se od 1978. leta pogledi na rešitev tega vprašanja niso bistveno približali. Glede samih kriterijev so stališča do neke mere usklajena in bo na tej podlagi verjetno moč najti skupne rešitve. Ko pa gre za praktično vprašanje, ki presega zgolj teoretično plat tega problema, namreč kdaj se katera republika ali avtonomna pokrajina preneha obravnavati kot manj razvita, pa prihaja do velikih razlik v stališčih. Gre za problem tkm. mejnih vrednosti, o katerem so stališča še vedno zelo različna. S to problematiko se je najprej ukvarjala posebna delovna skupina v okviru zveznih družbenih svetov. Potem se je to delo nadaljevalo v okviru skupščinske komisije, ki je pripravila predlog, ki pa ni bil sprejet.

Zdaj smo v položaju, ko je treba vztrajati na razčiščenju nekih idejnih vprašanj. Temu se ni mogoče odpovedati, ker smo pred tem, da se brez tega tudi v konkretnih vprašanjih, ki so sporna, ne bomo mogli konkretno opredeliti. Smatramo, da so lahko izhodišča za to skupna vlaganja, ki so se že doslej uveljavila, in ki jih zdaj vsi tudi sprejemajo kot eno od oblik, ki izpopolnjuje dosedanje delo sklada federacije za pospeševanje gospodarskega razvoja manj razvitih republik in SAP Kosovo. To izhodišče lahko bistveno pomaga, da presežemo dileme in kotraverze, ki obstajajo na tem področju. Skupna vlaganja so v dosedajni praksi pokazala dobre rezultate, po svojem obsegu pa še vendarle niso prevladujoči način in s tem tudi ne povsem prepričljiv argument, zlasti za manj razvite republike in SAP Kosovo.

Zato imamo še vedno opravka s poskusi, da vsak najde za sebe kriterije in take mejne vrednosti, ki mu omogočajo, da bo čim dlje zadržal položaj manj razvitega območja. Osebo mislim — to sem povedal tudi na eni od zadnjih sej zveznih družbenih svetov — da je celotna razprava o teh vprašanjih nujno jalova toliko časa, dokler ne bomo razčistili finančne situacije manj razvitih republik in SAP Kosovo, ob tem pa tudi razvitih republik, vsaj nekaterih. Mogoče za Slovenijo to ne velja v taki meri, čeprav se tudi pred Slovenijo z vso neodložljivo nujnostjo postavlja zahteva, da se rešujejo IMV, INA Lendava, Gorenje, in še nekatere investicije se bodo tu pojavile. Dogovoriti se bo treba, katere investicije je treba v prihodnjem razdobju financirati zato da bi izvršili potrebno rekonstrukcijo našega gospodarstva, da bi se usposobili, da gremo v korak z razvojem po svetu.

Se težji je položaj v drugih republikah, zlasti v manj razvitih. Črna gora, recimo po kriterijih, ki so sedaj predlagani, ne bi bila manj razvita. Potem položaj na Kosovu, pa tudi v Makedoniji in deloma še v Bosni in Hercegovini. Brez dvoma pa je vsaj kar zadeva Makedonijo, Črno goro in Kosovo težko načelno govoriti o kriterijih in mejnih vrednostih, dokler se ne razčisti finančna situacija v zvezi z vsemi obveznostmi, ki izvirajo iz sedanje strukture gospodarstva in njihovega sedanjega stanja. Razumljivo je namreč, da bo vsak skušal prek kriterijev in mejnih vrednosti reševati v tem trenutku svojo situacijo in svoje interese uveljavljati kot sistemske rešitve. Na to pa je nemogoče pristati, ker sistemskih rešitev ni mogoče vezati na trenutne situacije, in s sistemskimi rešitvami reševati probleme, ki so sedaj akutni, čeprav bo njihovo reševanje trajalo več let.

Kot dober prispevek k razpravi o kriterijih in mejnih vrednostih se mi je ravno zato zdel predlog, ki ga je dal Kosta Mihajlovič, s katerim se sicer že dolga desetletja nisva videla, in sva bila zelo pogosto na drugačnih pozicijah v celi vrsti vprašanj. Ob tej priliki pa sem postal pozoren na njegov predlog oziroma razmišljanje, ki izhaja iz občin in pozicije občine, kot samoupravne skupnosti in temeljne družbenopolitične skupnosti in kjer se na prvi ravni kažejo rezultati in posledice razvitosti in nerazvitosti. Drugače povedano, kar je v njegovem predlogu bistveno — vsi rezultati razvitosti, ki so nesporni; tudi v najbolj nerazviti občini, tudi na Kosovem se vendarle kažejo najbolj neposredno v položaju v občini. Ta položaj pa je danes povsod v Jugoslaviji bistveno drugačen, kot je bil pred npr. petimi ali desetimi leti. V doslej pripravljenih gradivih o kriterijih in mejnih vrednostih se pa vloga občine izgublja.

K. Mihajlovič smatra, da mora biti občina izhodišče in podlaga za ugotavljanje stopnje razvitosti republike, ker se razvitost republike najbolj pokaže prav na položaju občin. Namesto jugoslovanskega poprečja predlaga kot osnovo poprečje Srbije

kot republike, ki je v nekaterih kazalcih, o katerih so se vsi strinjali, pod jugoslovanskim poprečjem. Menim, da bi s tako izhodiščno mejno vrednostjo lažje prišli do skupnega stališča, seveda če se bomo pri iskanju skupnega stališča lahko osvobodili pritiska trenutnih interesov, ki jih ima vsak in jih tudi uveljavlja pri reševanju tega problema. Hkrati bi tak pristop lahko predstavljal tudi sistemsko ustrezno rešitev, ker bi tudi komun, kot osnova našega političnega sistema, ki mora zato enotno delovati v vseh republikah in avtonomnih pokrajinah vsaj v svojih osnovnih opredelitvah prišla v večji meri do izraza. Nekateri imajo sicer pomisleke do takih razmišljanj, osebo pa mislim, da je morda vendarle v takem pristopu možnost, da najdemo izhod iz sedanje situacije in pot za ustrezno sistemske rešitve.

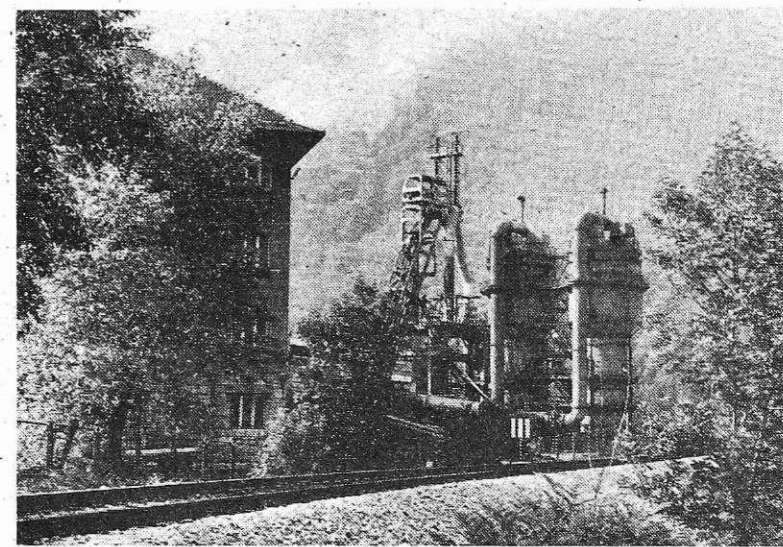
O problemih razširjene reprodukcije in minulem delu sem že govoril, resda bolj na splošno, če pa kdo meni, da je treba o tem reči nekaj več, naj postavi vprašanje. Rekel bi samo to, da smo imeli v Sloveniji nekaj dobrih poizkusov, da bi se širše analizirala praksa, ki je že v nekaterih organizacijah združenega dela. Pri tem mislim predvsem na Marksistični center pri CK ZKS in njegovo sekcijo za družbenoekonomske odnose. Videl sem tudi, da v sindikatih to problematiko skušajo vključiti v dogovor o skupnih osnovah in merilih za razporejanje dohodka in delitev osebnih dohodkov. Zaenkrat pa to delo še ni dalo otipljivih rezultatov. Bila so hvalevredna posvetovanja, na primer, v Podravki v Kopivnici pred letom in pol in podobno, vendar konkretnih rezultatov in predlogov še ni.

Zakon o razširjeni reprodukciji in minulem delu je po svoji zasnovi ši-

rok, ni kazuističen kot bi temu rekli pravniki, ne spuša se v podrobnosti, zato pa postavlja vsak subjekt pred nalogo, da najde na podlagi v zakonu opredeljenih splošnih načel, napotil in usmeritev, konkretnim razmeram najbolj ustrezno rešitev. Mislim, da je vsebina zakona v tem smislu tudi edino mogoča. Seveda pa je treba v okviru tega in na tej podlagi razviti ustrezno dejavnost in mobilizirati vse znanje in izkušnje, da se za pogoje konkretne dejavnosti in njene tehnološke in tehnične strukture ter odnosov, potem tudi najde ustrezne rešitve za nagrajevanje po minulem delu, in sicer tako za delavce kot tudi za kriterije, ki so dani za delitev dohodka na podlagi minulega dela med organizacijami združenega dela.

Nekateri obravnavajo ta zakon kot investicijski zakon. Zakon dejansko vsebuje veliko tovrstnih elementov, ampak mislim, da mu to ni v škodo. Vsebuje pa osnove, za katere bi bilo dobro da jih upoštevajo vsi subjekti v Jugoslaviji, prav zato, da bi dobili podlago in možnost za medsebojna primerjanja doseženih rezultatov. Prav gotovo je v zakonu niz rešitev nedorečenih, mogoče tudi vprašljivih kar zadeva njihovo izvedljivost, ampak kot sem že povedal, rešitve je treba v praksi preizkusiti, ne pa njihovo uporabo odlagati, ne da bi pri tem nudili boljše rešitve. V glavnem se ta zakon, ki naj bi s 1. januarjem v celoti stopil v veljavo, ne uporablja prav zato, ker organizacije združenega dela niso do tega roka izvršile vseh potrebnih priprav, ki jih sam zakon in njegova uporaba zahteva.

PRIPOMBA: Podnaslove smo oblikovali na uredništvu Železarja.)

Železarski globus

ITALIJA

Iz razpredelnice je po italijanskih podatkih razvidna rast svetovne proizvodnje elektro jekla v odstotkih glede na celotno proizvodnjo surovega jekla.

leto	%	leto	%
1971	14,7	1977	18,3
1972	16,1	1978	19,5
1973	16,3	1979	21,0
1974	16,9	1980	22,0
1975	17,1	1981	22,4
1976	17,7	1982	23,2

NEMŠKA DEMOKRATIČNA REPUBLIKA

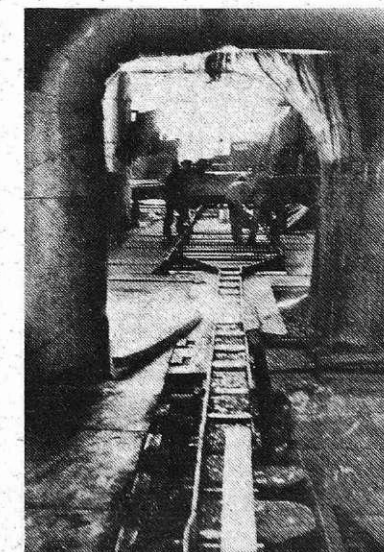
V železarni Maxhütte-Unterwellenborn so preizkusili na plavzu s premerom talilnika 5,6 m in koristno prostornino 580 kub. m dodajanje rjavega premoga v prahu namesto mazuta skozi pihalice. Dosegli so zelo ugodne rezultate in specifično porabo 74 kg premoga na tonno grodlja. Tako je 0,55 kg koksa nadomestil kilogram vpihanega premoga. Zaradi dobrih rezultatov bodo vpeljali ta način dodajanja premoga, imenovan KOSTA, tudi na plavzu v železarni Eisenhüttenstadt.

ŠPANIJA

Pristop Španije v Evropsko gospodarsko skupnost, ki je že v pripravljalnem obdobju naletel na težave pri poljedelstvu, tudi na področju železarstva najbrž ne bo potekal brez problemov. Komisija EGS za jeklo je že pozvala špansko vlado, naj predloži podroben program za prestrukturiranje železarske industrije te dežele. Ta komisija želi na vsak način preprečiti, da bi španska železarska industrija prinesla v Evropsko skupnost za premog in jeklo (EGKS) prevelike proizvodne zmogljivosti in bi s tem ponovno razmajala napore za prestrukturiranje v ostalih deželah EGS, ki so jih že izvedle. Po podatkih, ki jih je dobila komisija, zajema španska železarska industrija okoli 200 podjetij s približno 80.000 zaposlenimi.

ŠVICA

Švicarsko podjetje Sulzer je razvil novo vrsto jekel, ki se odlikujejo predvsem z znatno boljšo oblikovalnostjo pri veliki trdnosti. Ta nelegirana jekla imenujejo superplastična in vsebujejo 1,3 do 1,9 % ogljika. S pomočjo posebne obdelave med proizvodnim postopkom dosežejo njihovo super plastičnost pri normalni temperaturi in dobro žilavost ter trdoto. Ta jekla so posebno primerna za izdelavo kompliciranih in preciznih kovaških utovorov, razno pločevino za preoblikovanje in toplotno obdelane dele, ki imajo ob dobri žilavosti tudi visoko obrambno trdnost. Poleg tega nudijo ta jekla konstrukterjem možnosti za konstruiranje in izdelavo večjih in bolj zapletenih strojnih delov iz enega kosa.

IBIZA — LJUBKI BELI OTOK
SREDOZEMLJA

POGLED NAZAJ — KONEC POPOTOVALNIH RAZVAD

Ko smo posedli, je posadka, že omenjeni »kapetan«, ki je bil hkrati krmar in morar — sprevodnik in privezovalec oz. odvezovalec, dvignila sidro in ob oglašujočem lajanju močnega ladijskega motorja poglala nabito polno plovilo v velikem loku iz zaliva na mirno odprto morje, v smeri komaj vidne zelenosti

ve obale, šest kilometrov oddaljene Cala Basse.

Med potniki, večinoma so bili Skandinavci in Britanci (Nemci pridejo na Ibizo šele naslednje mesece v sezoni), sem bil edini Jugoslovian. Poleg mene se je zadovoljno smehljaj postalani Šved, ki ga je monotonno ropotanje motorja kmalu zazibalo v spanec. Očitno ga je utrudila pretekla noč, saj se mu je, kot se na-

katerim njegovim rojakom, poznalo, da so ga morali imeti precej pod kapo. Bledi v obraz kot bohinski sir so si še kar naprej ponujali steklenice s pijačo. Navsezadnje jih človek lahko razume, če ve, da v njihovi domovini ne pridejo kar tako poceni do alkoholnih pijač.

Nekaj manj kot pol ure je trajala vožnja do kamnitega pomola, kamor je krmar večje prisionil našo ladjo. Pogled se odpre na polkrožno nizko obalo sive mivke, po kateri so v dolgih vrstah zvršeni raznobarni ležalniki in kot pisani cvetovi veliki senčniki. V prijetnem borovem logu, ki obdaja plažo, so nedolgo tega postavili gostinci lesene paviljone za okrepčevalnice in izposojevalnice kopalskih rekvizitov. Pravzaprav nič posebnega, sama improvizacija — pa vendar izredno donosna. Res je tudi, da si lahko turisti tukaj nabavijo razen okrepčilnih jedi in pijač v vsega drugega, kar rabijo na plaži, do ležalnikov, senčnikov, raznih plovil, žog, balincev, tudi maže in olje za sončenje. Lahko kupijo razglednice, spominko, sončna očala in revije za čitanje v vseh svetovnih jezikih. Za Jugoslovane, ki smo predstavljali zanemarljivo majhen odstotek gostov, ni bilo nič. Danes pa še toliko manj, ker naših ljudi ni več med turisti na Ibizi.

Ker nisem imel namena ostati na plaži in se vdajati razkošju sredozemskega sonca, sem iz radovednosti obšel celotno plažo in raziskal okolico zanimivih skalnatih čeri in zalivov, kjer sem naletel na domačine, ki so se po suhem pripeljali z avtom na vikend. V zavetju skal so si na pesku postavili ognjišče in si pripravili nedeljsko kosilo. Drugi, razporejeni kot osamljeni strelci, so z vrh pečin lovili ribe in nepremično zrl v bistro vodo. V gozdu na jasih in okoli majhnih lesenih vikendic so posedale družine. Eni so kartali, drugi jedli, tretji ob pijači brenkali na kitari in prepevali. To so bili večinoma industrijski oziroma luški delavci z družinami, kajti drugi si nedeljskih izletov zaradi dela s turisti tudi v predsezoni ne morejo privoščiti.

Ladje iz San Antonija so celo dopolne polne turistov pristajale na obali Cala Basse in se hitro prazne vračale po nove potnike, željne kopanja.

Tudi sam sem se po dobri uri vrnil z eno od praznih ladij. Bil sem edini potnik, zato sem si lahko izbral najprimernejše mesto, od koder sem opazoval okolico. Prazno plovilo je seveda neprimerno hitreje rezalo valove in še enkrat prej prispelo v San Antonio kot natovorjeno v Cala Bas-so.

Z ladje je lep razgled na majhne otočke ob zahodni obali Ibize. V srebrnolesketajoči površini morja se blizu obale kot velika morska pošast dviguje otoček Conejera z velikim svetilnikom, ki usmerja izredno gost morški promet v luko San Antonija.

Morje v velikem zalivu je krotko, a lahko sem si predstavljaj, kako neprijetno bi se počutil, če bi nas zajela burja v tej majhni barki. Med potjo smo se srečali vsaj z desetimi ladjami, ki so vozile polne na Cala Basso. Plovba se mi je zdela kar prijetna, škoda le, da se je tako hitro končala. Bil je to moj zadnji dan bivanja na Ibizi. Morda se me je prav zaradi tega polotil občutek otočnosti, ali nekaj takega. Kot bi vedel, da je s takšnimi potovanji odslej za dolgo časa konec.

Konec

Naš sto novincev pride v RAD-lager Josef Ressel, trop VI sestavljajo mladi graškega in marburškega učiteljska. Werner je odšel na fronto. Novi trupfiter je štirioglati sudetski folksdojčar. Oberformanu Kriharju dodeli VA-1. Krihar je skoraj analfabet. Ne zna odpisovati svojemu dekletu. VA-1 mu pomaga. Pred tedni ga je še mrcvaril in šikaniral, zdaj pa pride tako.

Jazzovski Dunajčan se je sprl s hauptformanom gizdalincem. Skodelico mu zaluča na butico. Teden dni zapora za Dunajčana. Predzadnji dan je VA-1 dežurni na straži. Samo en krožnik juhe brozge mu da več, kot je predpisano, pa je ogenj v strehi! VA-1 mora pred oberfeldmajstra. Mrzle grožnje. Dodelitev trop VII, kjer se nahajajo zaostali nesposobnejši in mrki tipi. Ime »Kazensko gnezdo« nosi ta trop. Hendlinga tudi ni več. Zdaj je vseokrog nevarnost. Piber se poredko pojavi. Stalno ga pošiljajo na ordonančne poti. VA-1 pa odgovarja za nemogočo drhal VII. tropa. Skuša na vse načine. Ne uspe. Pritisk. Stalne posebne komande. Nikoli ni miru. Tudi v sobi se godijo svinjarije. Kradejo in se toležejo. Grožnja vsakemu, ki bi kaj izdajal. Ponoči mu »dajo koco«, to se pravi: skrivaj te sredi spanja zavijejo v koco in nabi-jejo to nezavesti. Ne vidiš in ne slišiš storilcev. Drugo jutro si na pol ubit. Če pridejo na fronto, bodo podavili formane in trupfiterje, to sedi. In če bodo dobili orožje še prej, pride še marsikdo na vrsto. Zadnji naboj pa sebi! Kriminalna krutost. Kurbirski trupfiter Unteraicher z Dunaja pride samo mimogrede in se vselej na novo izklozja s podlimi namigi z babami. VA-1 leži zbit in ne more vstati za apel. Ne izda ničesar. »Koca« ga je spravila na sanitetni revir. Drhal VII. tropa potaknejo po drugih tropih. Trupfiter VI. tropa pri VA-1: — Vsak čas pride soderbeful. Rusi so že blizu Gradca. Mi gremo v »alpenfestung«. Werwolf! Zdaj bomo še mi partizani kot na Balkanu in v Rusiji za našo fronto. Če vse gre k vragu, je samo še moja »nulahtarca« zame rešitev.

Dogodki prehitevajo same sebe. Odhod. Nov cilj: starodaven grad Mosham blizu Mauterndorfa. Sušlja se, rajhsmaršal je tukaj. Kdo ve, kaj je »alpenfestung«? Nobene pošte več. Komaj je VA-1 spoznal Peter-nela iz celovške strani, že ga ni več. Ustrelili so ga. Reklo se je, nezgoda je bila. Pa menda ne zato, ker je spregovoril nekaj slovenskih besedi z VA-1, tako za šalo, ko mu je cigareta podaril.

VALENTIN POLANŠEK

28

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

V gradu vrvež. Od vseh strani skupaj nametane enote RAD-mladin-cev. Tudi ostanki z vzhodnoštajerske strani Fürstenfelda, Riegersburga, Feldbacha. Skrhana, skoraj starčevska postava se ugnezdi na slami poleg VA-1. Ali se mu blede ali govori v sanjah? Ponoči slovensko žebra. Zjutraj se izdavi: Iz celjske okolice je. Starec ni. Kaj pa? Še sedemnajst let mu ni celih. Ruski T 34, ti so ga postarali. Koliko njegovih tovaršev je šlo v nič. Sami so enega zasmodili, ker so nespretno streljali s pancerfaustom na sovjetske tanke. Kadil bi, pa ne more tiho držati cigarete. Tako živčno zdelanega človeka še ni videl VA-1. Težava je bila z njim. Drugo noč se je podelal. Na podstrešje z njim, kjer je bilo zasilno sanitetno bivališče. Dizenterija je mučila številne bedake. Hrana je bila za pse. Poljska kuhinja je stala na dvorišču. Zdrobov močnik bi še bil, samo okus je imel po petroleju. Kako so prevažali ropotijo, da so vreče polili s smradljivcem? Nikogar niso kaznovali. Težje primere dizenterije so sedaj prepeljali v lačaret, ki je bil nameščen v nekdanjem otroškem vrtcu v St. Margerethen im Pinzgau, »gruppenhäftlinge« je obetaženo pisalo na stavbi. Vse polno apatičnih obrazov. Tujih. Nihče ne govori. Je govorjenje prepovedano? Dvonedstropni pogradi povsod. Drugo poldne šele zine sosed velikan poleg VA-1: — Zadnjo noč niso nikogar več odnesli.

VA-1 je takoj ovohal bližino smrti.

19.

SENCA KLJUKASTEGA KRIŽA se vse bolj razkosava, čim svetlejšje leze pomlad leta 1945 v deželo...

Od nekod pride razburljiva vest: Dunaj so zasedli Rusi! In dodatek: Neki Renner je ustanovil že provizorično avstrijsko vlado!

VA-1 in še nekateri odstranijo s kap Hitlerjevega orla. Pa pride povelje: Takoj k oberstfeldmajstru!

Javi se v bojni opremi s šlemom na glavi. Medtem je previdni Celjan pritrdil kovinasto kokardo na kapo. Tudi s to se mora javiti pred berlinsko nevarnostjo. Pretkana študentovska laž ukani komandanta. Degradiran. Drugače ničesar ne. Z italijanske fronte umikajoče se kolone prek Katschberga. Zaporne straže naj bi jih zadrževale. Vojaška policija in RAD naj bi zadrževala frontne leve? Reipp s svojo stražarsko enoto in z mitraljezom vred zgine. Dva dobijo dan navrh v Tamswegu. Premi sod! Kri poldeneva. Tudi od pasjega vremena. Dezerterstvo vseeno na dnevnem redu.

Na apelu za 8. maj prebere neznani feldmajster: »Na čelu junških branilcev prestolnice rajha je padel firer«...

To je bilo pred štirinajstimi dnevi!

(Dalje prihodnjič)

PETER PAVLOVEC

26

ČLOVEK IMA
TAKOJ KAMEN V ROKI

PAS ZA HLAČE

Ej moj dragi oče, v srcu mislim, da sem poštenjak od nog do glave. Pa vendar sem kradel, če je bila to prava krajca, pa ne vem. Morda boš ti znal bolje oceniti moje dejanje. Zavedam se sicer, da nisem prav ravnal in da tega, kar sem storil, ne bi smel storiti. Toda življenje je pač življenje in včasih storimo kaj nepremišljenega tudi iz protesta proti grdobijam, ki se dogajajo okoli nas. Nekaj takšnega sem storil jaz in moram ti povedati, da nisem občutil ob tem dejanju greha in ga še sedaj ne občutim. To bo kratka zgodba, vendar upam, da boš izluščil iz nje grdobijo nekega posameznika.

Delal sem spet v nekem skladišču. Moj šef sicer ni bil gospod, kot mnogi doslej. Veš, bil pa je hlapček, ritka, neznačaj-než. S takšnimi mi je včasih še težje delati kot z gospodi.

Nekoga dne je prišel v skladišče naš referent. Bil je v lepi sivi obleki. Nosil je belo srajco z rdečo kravato. Skratka, bil je urejen človek. Žal pa je imel že zelo izrabljen pas za hlače in tega je pokazal mojemu šefu.

»Lepo prosim, če bi lahko dobil pas za hlače. Poglejte, tale je že ves scufan!« je dejal referent in mlo pogledal mojega šefa.

Moj šef se je začel izmotavati. Rekel je, da ima prepoved dajati komurkoli kaj iz skladišča in da se mora tega držati.

»No ampak en pas za hlače pa vendar ni ne vem kako veliko?« je rekel referent.

»Zelo težko, zelo težko, tovariš Grmič.« je cinal moj šef.

»No ampak en pas za vašega referenta se bo pa že našel!« je rekel tovariš Grmič.

»Kakšne posebne izbire nimamo, saj veste da smo boljše pasove razprodali.« je rekel moj šef.

»Dajte mi pač takšnega, kakršnega imate. Nisem izbirčen,« je rekel Grmič.

Moj ljubi šef je začel brskati po policah in končno pokazal referentu navaden, sicer usnjen pas. Pas je bil res čisto navaden, z navadno zaponko. Bil je bolj delavski pas.

»Če hočete? Tega vam lahko dam.«

»Seveda, dober in močan pas je. Vzel ga bom.«

Potem je naš referent povabil mojega šefa čez cesto — seveda na pijačo. Odsla sta, ker se moj šef nikdar ni branil iti čez cesto. Rad je pogledal v kozarček in Bog mu odpusti. Čez eno uro se je vrnil že kar preveč dobre volje. Veš oče, tudi jaz sem imel scufan pas za hlače, pa se nisem upal prositi šefa, naj mi da pas. Vedel sem tudi, da če bi ga prosil za pas in bi mi ga šef dal, bi ga moral povabiti čez cesto. Za to pa nisem imel denarja.

Minila sta dva meseca in naš referent Grmič je na splošno presenečenje postal direktor našega tozda. Kmalu nato nas je obiskal. Bil je v isti sivi obleki, kot takrat ko je prišel za pas. Toda takrat je bil le referent, sedaj pa je bil direktor. Moj šef je ob tem obisku pokazal svoj skoraj neverjeten hlapčevski značaj in mlo rečeno, bilo ga je kar mučno poslušati, ko je kar naprej govoril: »Čestitam gospod direktor. Ja gospod direktor. Bomo tako naredili, gospod direktor.« Kar naprej je gonil tega gospoda direktorja, da je bilo tudi direktorju Grmiču nerodno.

Direktor je imel odprt suknjič in videl se je tisti delavski pas, ki mu ga je moj šef dal pred meseci z veliko mujo, ker pač takrat še ni bil direktor. Tudi moj šef je zagledal ta pas.

»Gospod direktor, tale pas pa ne pristaja k vaši lepi sivi obleki in tudi k vašemu položaju ne.«

»Dober je, dober. Nisem natančen pri oblačenju.«

»Ni dober, gospod direktor, ni dober.« je rekel moj šef in

skočil do police in prinesel najlepši in najdražji pas, kar smo jih imeli. »Tale bo pravšnji za vaš položaj. Takoj ga zmenjajte, gospod direktor!«

Direktor je res izvelkel pas in si nadel novega. Bilo mu je sicer nerodno, toda kaj je hotel, ko ga je pa moj šef naravnost prisilil. Moči pa tudi ni imel, da bi se temu uprl in rekel, da to ni pravilno. Potem je direktor povabil mojega šefa čez cesto. Dve debeli uri ga ni bilo nazaj in ko je prišel, je bil že kar krepko nadelan in je kar naprej hvalil novega direktorja, kako krasen človek je in da takšnega še nismo imeli. »Z njim se bo dalo delati, fantje! To je človek, fantje!« je rekel moj šef in že je odbrzel nazaj čez cesto.

Ej moj dragi oče, vidiš, takole se je hotel moj šef prikupiti novemu direktorju. Pa reci, če ni to hlapčevstvo najnižje vrste? Potem pa pomisli, kako se takšno hlapčevstvo stopnjuje po položajih, saj veš, tja navzgor. Tudi to je neke vrste krajca, ki pa se tolerira in zaradi takšne krajce le malokdo nastrada. Grdobi-je so to, oče. Podle grdobije. Čez kakšen mesec dni se je moj pas dokočno izrabil. Ker je bilo proti koncu meseca in nisem imel denarja za nov pas, sem se spomnil, da je moj cenjeni šef dal že dva pasova Grmiču, pa to še ni bilo vse. Kdorkoli je prišel, samo da je nekaj predstavljal, da ni bil od raje, je dobil vse, kar je hotel in to zastoj. No, najbrž je moj šef vseeno kaj pobasal v svoj žep, o tem najbrž ni dvoma.

Pa sem vzel pas in si ga vdol okoli hlač. Vzel sem tistega navadnega — delavskega. Bil je najcenejši in sem mislil, da tako ne bom kdove kako oškodoval podjetje. Žal pa je v tem trenutku prišel mimo moj ljubi šef in me videl. Pravzaprav videl je pas.

»Kaj pa mislite Gašper? To je vendar krajca!« je rekel šef.

»Skomignil sem z rameni in mu pokazal moj izrabljen pas.«

»Tako pa ne gre Gašper?« Potem je šel k telefonu in povedal direktorju Grmiču, da sem ukradel pas. Pa sem bil v kaši. Oče. Jaz sem kradel, on pa ni. O grdobije. On je kradel vsaj dvakrat na teden, ko je imel kdo izmed boljših ljudi kakšno potrebo.

Šef mi je rekel, da moram naslednji dan zjutraj ob sedmih iti k direktorju na razgovor.

Nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Na julijski seji medobčinskega sveta SZDL za Gorenjsko v Kranju je bila težiščna tema razprav namenjena stabilizacijskim naporom in razvoju gorenjskega gospodarstva, ki ga tarejo številne težave. Radovljjski delegati so ponovno opozorili na neupoštevanje zahtev in interesov občanov, ki so se množično na vseh zborovanjih izrekli zoper načrtovano zaježitev Save pri Radovljici. Postavili so vprašanje, zakaj noben republiški pristojni organ ničesar ne krepa, ali sporoči, zakaj se nadaljuje s projektiranjem tega za ljudi, gospodarstvo in zlasti turizem v tem delu Gorenjske, nesprejemljivega posega v naravo.

Kljub počitniškemu času so v nekaterih osnovnih organizacijah zveze komunistov v radovljjski občini začeli sklicevati se stanke, na katerih razpravljajo o predlogih sklepov 13. seje CK ZKJ. Ti predlogi so bili objavljeni v prilogi časopisa Komunist in drugih občilih.

Javne razprave o osnutku sprememb in dopolnitev prostorskega dela družbenega plana občine Radovljica za obdobje 1981—1985 bodo osnovne organizacije sindikatov organizirale sočasno z obravnavo periodičnih obračunov za prvo polletje 1984. Pисne pripombe na osnutek morajo vse osnovne organizacije sindikata poslati na občinski svet ZS Radovljica do 17. avgusta.

Komisija za sodelovanje z drugimi družbenopolitičnimi skupnostmi in tujino pri občinski skupščini Radovljica je na prvi seji med drugim predlagala, da bi za izvajanje raznih programov sodelovanja v poletnem dopustniškem času kazalo v naprej načrtovati dopuste za izvajalce kulturnih in športnih programov. To velja zlasti za člane kulturnih skupin, ki v poletnih mesecih nastopajo na raznih proslavah in turističnih prireditvah. S tem bi se izognili težavam zaradi odsotnosti kulturnih delavcev in članov kulturnih skupin.

S. 1. julijem je po daljšem obdobju priprav začela z delom delovna skupnost strokovnih služb SIS družbenih dejavnosti občine Radovljica. Zaenkrat je zaposlenih za vseh devet SIS 11 delavcev. Skupne službe vseh SIS so sedaj združene na enem mestu v stavbi na Kopališki c. 10 v Radovljici, kjer je tudi sedež Centra za socialno delo in Vzgojnovarstvene organizacije Radovljica.

Vsakoletna narodopisna in zabavna prireditev »bohinjska kmečka ohceta« je bila tudi letos dobro pripravljena in obiskana. Že v petek, 20. julija zvečer so domači kulturniki prikazali vasovanje na prireditvenem prostoru Pod skalco. V soboto, 21. julija je bila osrednja svatovska prireditev z ohcetjo, na kateri so tujim in domačim obiskovalcem pokazali stare ženitovnanjske navade, nato pa so se zavrteli ob poskočnih vižah veselih godcev.

Za letošnjo kmečko ohceta na Bledu, ki bo spremljana s številnimi prireditvami od 1. do 5. avgusta je ocenjevalna komisija Turističnega društva Bled izbrala letošnji par. Med štiri-

rimi prijavljenimi pari sta največ pogojev izpolnila nevesta Bernarda Primožič, 24-letna delavka iz Trzica in ženin Boris Kunčič, 26-letni kmet s Prnikov nad Gorjami.

Na slavnostni seji republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije, so v počastitev vstaje slovenskega naroda podelili 20. julija nagrade in plakete RO ZZZ NOV in druga priznanja. Med nagradenci iz vse Slovenije je tudi krajevna skupnost Bled, ki je prejela priznanje za razvoj SLO in družbene samozastite. Priznanja je najbolj prizadevnim posameznikom, organizacijam in skupnostim podelil republiški sekretariat za LO Slovenije.

V Bohinjski Bistrici so od 15. do 22. julija z raznimi gasilskimi vajami, tekmovanji in kulturnimi prireditvami proslavili stoletnico svojega gasilskega društva. Slavnostna seja je bila v dvorani doma Joža Azmana 20. julija, 21. julija so pokazali gasilci vaje z najsodobnejšo opremo, v nedeljo, 22. julija je bil najprej promenaadni koncert godbe iz Gorij, nato slavnostna povorka in zborovanje gasilskih enot, na katerem so razvili prapor in podelili priznanja. Častitljivo obletnico, s katero se ponašajo bohinjski gasilci pa so sklenili kot se spodobi s pravo gasilsko veselico.

Od 20. do 28. julija so v Gozdni šoli Zveze tabornikov Slovenije v Bohinju organizirali lokostrelski tečaj za taborniške vaditelje, učitelje in sodnike. Na programu tečaja so bile tudi praktične vaje in teorija osnov lokostrelstva.

V družbenem centru Lesce je bil 19. julija ustanovni občni zbor športnega društva invalidov radovljjske občine. Sprejeli so pravilnik in druge ustanovitvene akte, program dela in izvolili vodstvo društva. V radovljjski občini je zaenkrat okoli 40 invalidov, ki se ukvarja z eno ali več športnimi dejavnostmi.

Kulturno prosvetno društvo Veriga Lesce je v okviru rednega sodelovanja s slovenskim kulturnim društvom Zarja iz Železne Kaple na avstrijskem Koroškem, ki traja že trinajsto leto, pripravilo otvoritev likovne razstave petih članov likovne sekcije KPD Veriga, ki se predstavljajo s 15 deli. Otvoritev je bila v hotelu Obir 27. julija zvečer. Dva dni pozneje, v nedeljo, 29. julija pa so v Železni Kapli nastopili člani folklorne skupine KPD Veriga s prekmurskimi in gorenjskimi plesi. Kapeljčani bodo vrnili obisk jeseni.

Izvršni svet OS Radovljica je izrekel soglasje sekretariatu za notranje zadeve OS Radovljica za zvišanje pristojbin za vozniške izpite pri izpitnem centru Jesenice. Odslej znašajo stroški izpita iz predpisov o varnosti cestnega prometa 180 din. Za preizkus znanja za voznike delovnih strojev, motokultivatorjev in koles z motorjem je treba odšteti 156 din, za izpite za kategorijo »A« 342 din, kategorijo »B« 426 din, kategorijo »C« 516 din, kategorijo »D« 1.320 din, kategorijo »E« 516 din in za traktor 342 din.

V prvih petih mesecih letos je bilo v primerjavi z enakim obdobjem lani v LIP Bled skupaj nekaj manj bolezenske odsotnosti delavcev. Podatki od januarja do maja kažejo, da je bila odsotnost do 30 dni lani 5,56 % vseh zaposlenih, letos pa

4,16 %. Nad 30 dni je болоvalo lani 3,13 %, letos pa 2,29 % delavcev. Skupaj število je lani болоvalo v LIP Bled 8,69 % vseh delavcev, letos pa 6,45 %. Le v TOZD Podnart je bilo letos za 0,85 % več bolezenske odsotnosti nad 30 dni kot lani.

Odbor za izbor nagrajencev pri Izobraževalni skupnosti Radovljica je razposlal razpis za Žagarjeve plakete. Izobraževalna skupnost jih bo letos prvič podeljevala zaslužnim delavcem in skupinam za uspehe v vzgojnoizobraževalnem delu v občini. Po pravilniku, ki so ga sprejeli na junijski seji skupščine te skupnosti, podeljujejo letno največ deset plaket. Predloge bo odbor sprejemal do 15. avgusta.

Že v juliju so na Bledu v okviru investicijskih obnovitvenih del v Hotelsko turističnem podjetju Bled zaključili z obnovo gostišča Mlino, ki spada pod hotel Lovce. V prenovljenem objektu je 34 ležišč, 80 restavracijskih sedežev in 150 sedežev na terasi. Dela še nadaljujejo na ureditvi kleti z vinoteko, edino te vrste na Bledu. Celotna nalozba je veljala okoli štirideset milijonov din.

Turistična sezona je tudi v Bohinju v polnem razmahu kljub razmeroma muhastemu juniju in ne dosti boljšeju juliju. Namesto kopanja v jezeru, ki se noče in noče dosti segreti, je na njegovi gladini vedno dovolj veslačev in deskarjev. Hoteli so domala povsem zasedeni, za avgust pa imajo že v naprej sklenjene rezervacije. V kampu je bilo julija v poprečju okoli 400 gostov, prav toliko tudi v zasebnih turističnih sobah. Turistično ponudbo so izpopolnili s številnimi kulturnozabavnimi prireditvami, ki so zelo dobro obiskane.

V kampu Šobec so letos za svoje goste, ki jih je bilo v juliju od 1700 do 2000 na dan, organizirali kulturne, športne in druge razvedrilne prireditve. V sredah so v kampu folklorne prireditve, v petkih popoldne odbojarski turnirji, zvečer pa nastopi glasbenih skupin. V sobotah organizirajo skupinske izlete z lastnimi vozili po bližnji in daljši okolici na Gorenjskem, popoldne pa nogometne tekme med gosti in domačini. Člani brodarskega društva Sava iz Ljubljane tudi letos skrbijo za plovbo po Savi do Podnarta, s katero so uspešno privabliali goste že lanske poletje. Pohvaliti velja, da uprava kampa skrbi tudi za sprotno obveščanje gostov o vseh prireditvah in zanimivostih na Bledu, v Radovljici in bližnji okolici.

Fotokino klub Radovljica je 13. julija odprl v svoji fotogaleriji Pasaža v radovljjski graščini razstavo fotografij kandidata mojstra Fotozveze Jugoslavije Janeza Juvana, člana fotosekcije Delo iz Ljubljane. Zanimivo je, da se razen z umetniško fotografijo avtor ukvarja tudi s poezijo. Član je tudi kranjskega fotokluba Janez Puhar. Doslej je sodeloval že na več kot dvestotih razstavah doma in na tujem in prejel že 54 raznih nagrad in priznanj.

V francoskem mestu Vinon je bilo evropsko prvenstvo v jadrarnem letenju, ki je spet pomenilo uveljavitev tovarne Elan Begunje. V standardnem razredu se je izkazal Švicar Simon Leutenegger z Elanovim letalom DG-300. Zasedel je odlično tretje mesto. Letošnji evropski prvak in klubskem razredu Ivo Šimenc, član ALC Lesce, pa je z letalom DG-101 Elan dosegel med 27 tekmovalci dobro 15. mesto.

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

SEDANJE STANJE IN BODOČI RAZVOJ SVETOVNE ŽELEZARSKÉ INDUSTRIJE

Svetovna gospodarska recesija je pustila tudi v železarski industriji in gradnji njenih naprav globoke sledove. Analiza vzrokov jasno kaže, da v bližnji prihodnosti ni mogoče računati na večjo rast porabe jekla. V preteklih letih je glede na takšno stanje železarska industrija ukrepala z ustavljanjem obratovanja zastarelih in modernizacijo svojih naprav. Na takšni osnovi bodo lahko železarne ponovno obratovalne uspešno in ekonomično. Tako razmišlja o tej situaciji generalni sekretar Mednarodnega instituta za železo in jeklo (IISI) Leonhard J. Holschuch.

SEDANJA SITUACIJA

Poraba jekla v industrijsko razvitih deželah zahodnega sveta je dosegla leta 1974 420 milijonov ton, preračunano na surovo jeklo. Leta 1983 se je ta količina znižala za skoraj eno tretjino, na 302 milijona ton. Proizvodnja surovega jekla se je v teh desetih letih zmanjšala za 18 %. Vzrokov za takšen razvoj je bilo več, vendar jih je mogoče razdeliti na tri glavne kategorije: ciklična nihanja, razvojne pojave in strukturne spremembe.

CIKLIČNA NIHANJA

Ta nihanja so bila v vseh obdobjih tipična za železarsko industrijo in bodo tudi v bodoče vplivala na njen razvoj. Spreminjanje povpraševanja po jeklu in s tem tudi proizvodnje ima lahko različne vzroke.

Jeklo je v glavnem industrijski material, ki šele v nadaljnji predelavi, pogosto v več stopnjah, pride do končnega uporabnika. Zaradi te velike razdalje med proizvodnjo in končno uporabo nastane na dolgi poti do jekla tisto rahlo spreminjanje celotnega gospodarskega razvoja, ki ima za posledico različne ravni proizvodnje. Pri tem ima pomembno vlogo stanje zalog, ki jih držijo na raznih postajah te dolge poti in se spreminjajo zaradi ciklusa proizvodnje ter poslovnih pričakovanj. Vsi poskusi zaviranja železarskega ciklusa do danes niso uspeli, ker so bili predragi. Pomisliti je treba samo na proizvodnjo polproizvodov na zalogo, kar je zelo drag podvig.

Tudi v bodoče je treba računati na ta ciklična nihanja. Pri tem je važna ugotovitev, da je železarski cikel tudi sam podvržen določenim spremembam. Medtem ko je obstajala v povalnem obdobju do približno sredine 70. let lepa pravilnost okoli 48 mesecev od ene do druge konice, je postala v zadnjih letih bolj neredna. Po letu 1975 je bila v železarski industriji zahodnega sveta recesija, leta 1976 majhen vzpon, leta 1977 spet recesija, leta 1978 pričetek vzpona, ki ga je leta 1979 zaključila omejena vendar zelo zaželjena konica povečanega povpraševanja. Po letu 1979 je šlo dejansko samo navzdol; druga naftna kriza, potem kratka in slaba oživitve konjunktura po globoki recesiji v letu 1975, kakor tudi vrsta drugih činiteljev z daljnosežnim vplivom so povzročili novo krizo pri porabi jekla in ta se je končala šele v letu 1983.

RAZVOJNE POSEBNOSTI

Navedena ciklična nihanja nimajo danes, kot je bilo v prejšnjih obdobjih za železarsko industrijo, navzgor naravnani

trend, temveč vsaj v industrijsko razvitih deželah plosko potekajočo razvojno linijo. Ta splošni trend je v svojem bistvu posledica dolgoročnih vplivov, med katerimi je treba na prvem mestu omeniti razvojne posebnosti.

V času razvoja od predindustrijskega do visoko industrializiranega gospodarstva se je znatno spremenila specifična poraba jekla. V zgodnjih stopnjah industrializacije se je hitro večala poraba jekla na enoto vrednosti bruto socialnega proizvoda, kajti izgradnja infrastrukturnih in industrijskih naprav je zahtevala velike količine težkih železarskih izdelkov. Ko je dosežena določena osnovna opremljenost s proizvodnimi sredstvi, cestami, železniškim omrežjem, pristanišči in podobno, se ponovno nekoliko zmanjša potreba po jeklu in krivulja porabe postane bolj sploščena. To pomeni, da poraba jekla na enoto socialnega proizvoda pada. Vzrok za to je, ker pri nadaljnjem gospodarskem razvoju narašča pomembnost tistih sektorjev, povezanih z naraščanjem socialnega proizvoda, pri katerih je poraba jekla sorazmerno majhna. Istočasno pa je poraba jekla na področju investicij v glavnem omejena na nadomeščanje in vzdrževanje obstoječih industrijskih naprav. Poleg tega se poraba jekla za posamezne proizvode tudi zmanjšuje; na eni strani zaradi tehničnega napredka v sami železarski industriji, ki proizvaja lažje in večjim tehničnim zahtevam prilagojene izdelke in na drugi strani zaradi bolj učinkovite industrije, ki železarske izdelke uporablja z večjim izplenom ter varčnostjo.

Podoben učinek je viden tudi pri materialih, ki jeklu konkurirajo. Tudi njihov tehnični napredek ne zaostaja za jeklom in ga skuša izpodrinuti na mnogih področjih uporabe. Pojavlja se tudi vedno novi materiali, ki zahtevajo zaradi konkurenčne sposobnosti mnogo naporov železarske industrije. Vendar to nadomeščanje ni enosmerna cesta. Jeklo ne brani samo svojega položaja na tržišču, temveč je z razvojem kvalitetnejših in novih vrst jekel posego celo na področje uporabe aluminija, plastike, stekla in drugih materialov, za katere je kazalo, da jih jeklo ne more več izpodrinuti.

STRUKTURNE SPREMEMBE

Naslednji dolgoročno delujoči proces je prilagajanje strukturnim spremembam, katere se že nekaj časa dogajajo v svetovnem gospodarstvu. Kot posledica procesa industrijskega zorenja se je na splošno upočasnila gospodarska rast, kar je prisililo domačo in mednarodno ponudbo ter povpraševanje k prilagajanju temu procesu. Znatno povečanje stroškov za energijo, drage zahteve za izboljšanje zaščite okolja in nazadovanje povečanja produktivnosti so v preteklosti, posebno še v 60. letih, znatno zmanjšale povečanje rasti. K temu je treba prišteti še znake zasičenosti, ki so se pokazali v visoki življenjski ravni, ki je vplivala na povpraševanje po trajnih porabnih dobrinah ter pri gradnji stanovanjskih zgradb.

Poleg dejstev, ki so v prvi vrsti splošne gospodarske narave in imajo le posreden vpliv na železarsko industrijo, obstaja vsaj ena sprememba v gibanju gospodarstva, posebej še v industrijsko razvitih deželah, ki neposredno vpliva na povpraševanje po jeklu. Posledica počasnejše gospodarske rasti je tudi zaostajanje v gradnji industrijskih naprav in infrastrukturnih objektov, torej nazadovanje vseh vrst investicij. Ob upoštevanju dejstva, da sta približno dve tretjini porabe jekla v industrijsko razvitih deželah vezani na investicije, postane jasno, da pomeni krčenje investicijske dejavnosti tudi zmanjšanje porabe jekla. Poleg tega se je tudi struktura izdatkov za investicije bistveno spremenila, in sicer v korist investicij, ki potrebujejo manj jekla za povečanje produktivnosti, kot je to primer povečane uporabe elektronike, ali pa nadomestitev zasta-

relih naprav, za kar je tudi potrebno manj jekla. Vzporedno s tem pa je veliko manj investicij z veliko porabo jekla, kot je to potrebno pri povečanju zmogljivosti in izgradnji infrastrukture.

Te spremembe v dolgoročnem razvoju gospodarstva so postale vedno bolj očitne v času nastanka gospodarske recesije v sredini preteklega desetletja. Proces prilagajanja tej situaciji in iskanje ustreznega ravnotežja traja že okoli deset let. V tem obdobju je prišlo večkrat do sprememb zaradi vpliva konjunktura in zato lahko računamo, da bo takšna situacija trajala še nekaj let.

PREDVIDENA PORABA JEKLA

Glede na te precej nezanesljive izglede v zvezi z gospodarskim razvojem je danes še težje kot prej izdelati zanesljivega predvidevanja o višini in zemljepisni razporeditvi bodočega povpraševanja po jeklu. Ker je življenjska doba sodobnih železarskih naprav med 15 in 20 leti, ni mogoče v železarski industriji načrtovati investicije vsaj brez približnega predvidevanja o bodoči porabi jekla. To pomeni, da se morajo načrtovalci investicij že danes ukvarjati s porabo jekla predvideno ob koncu tega stoletja.

Najnovejša prognoza IISI, ki je bila izdelana jeseni leta 1983, predvideva, da bo poraba jekla v industrijsko razvitih deželah do konca tega stoletja stagnirala. Pri tem seveda upošteva tudi ciklične odmike navzgor in navzdol.

Za dežele v razvoju je to predvidevanje nekoliko bolj optimistično, čeprav bodo gospodarski in predvsem finančni problemi zadnjih let imeli za posledico kasnejše procesa industrializacije. Tako se bo gibal rast porabe jekla v teh deželah okoli 3 do 4 % na leto, v primerjavi s skoraj 10 % v letih 1971—1980 in 6 % v letih 1961—1970.

V zadnjem času je vedno več mnenj strokovnjakov, da ima tudi naglo povečanje železarske proizvodnje v deželah v razvoju svoj delež pri težavah v industrijsko razvitih deželah. Res je, da je delež teh dežel pri proizvodnji surovega jekla v svetu narastel s 6 % v letu 1974 na 16 % v letu 1983. Toda te številke v odstotkih varajo. Ob zmanjšanju proizvodnje surovega jekla v industrijsko razvitih deželah po letu 1971 za 121 milijonov ton, je proizvodnja v deželah v razvoju narastla le nekaj čez 30 milijonov ton. V istem obdobju pa se je poraba jekla v deželah v razvoju povečala za približno enako količino z 68 na 95 milijonov ton. Če ne upoštevamo določeno izgubo nekdanjih izvoznih tržišč in prodaje ob dampinških cenah, potem ni mogoče pripisati vseh težav železarske industrije v industrijsko razvitih deželah povečanju proizvodnje v deželah v razvoju.

Zaenkrat ne kaže, da bi lahko navedena predvidevanja popravili. Tako dolgo pričakovano povečanje konjunktura, ki je prišlo iz ZDA in Kanade in je sedaj doseglo Evropo, bo brez dvoma pozitivno vplivalo na položaj železarske industrije tudi v prihodnjih letih. Vendar to ne bo dosti spremenilo pričakovane strukturno prilagojene manjše porabe jekla in kaže, da je za potrebe do leta 1990 na razpolago dovolj proizvodnih zmogljivosti.

Svetovna gospodarska recesija je znatno zaostila mednarodno konkurenco na področju prodaje železarskih izdelkov. Posledica tega je, da se srečujejo železarne s popolnoma novimi problemi, ki jih v mnogih primerih ne obvladajo. Ukrepi, ki so jih uvedle železarne in vlade nekaterih dežel, so pripomogli k določenemu izboljšanju stanja. Pametno struktuirana in stanju prilagodljiva industrija ima brez dvoma dobre izglede za dvig ekonomskega položaja, seveda pod pogojem, če predvidevanja porabe jekla v bodoče ne bodo doživljala večjega nihanja v negativni smeri.

VPLIV ZNIŽANJA OZIROMA ZVIŠANJA PLANIRANIH STROŠKOV NA POSLOVNI REZULTAT V PRVEM POLLETJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

na dinarjev, stroški predelave pa višji za 137,2 milijona dinarjev. Planirane izpene na vložku so presegali v TOZD Valjarna debele pločevine, Hladna valjarna Bela, Hladna valjarna Jesenice, Žičarna, Jeklovlek in Elektrode. Na nivoju delovne organizacije so bili stroški iz tega naslova nižji od načrtovanih za 66,3 milijona dinarjev. Doseženi bremepisi so stroške vložka zvišali za 18,5 milijona dinarjev. Znižanje stroškov za 541,7 milijona dinarjev pa je bilo zaradi manjše porabe kovinskih in nekovinskih dodatkov v TOZD Jeklarne in sprememb v zalozah nedokončane proizvodnje. Nižje cene nabavljenega vložka so stroške znižale za 201,2 milijona dinarjev. Dodatni stroški pri uporabi tujega vložka so znašali 26,5 milijona dinarjev.

Planirane stroške v prvem polletju so presegle naslednje temeljne organizacije: Plavž, Valjarna bluming-štekel, Profilarna, Vratni podboji in Vzdrževanje.

V TOZD PLAVŽ so v prvem polletju presegli načrtovane stroške za 76,2 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili v skupnem znesku višji za 27,9 milijona dinarjev. Zaradi večje porabe rud in sprememb v asortimentu vložka je bilo zvišanje v vrednosti 29,8 milijona dinarjev. Nedoseženi asortiment proizvodnje je vplival na nižjo vrednost proizvodnje in s tem na zvišanje stroškov v višini 1,9 milijona dinarjev. Zaradi višje doseženih dobropisov od načrtovanih pa so dosegli znižanje stroškov v vrednosti 3,8 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 48,3 milijona dinarjev zaradi nizke proizvodnje (remontov plavža 2) ter višjih stroškov remontov in fiksnih stroškov v aglomeraciji.

V TOZD JEKLARNA so dosegli za 190,8 milijona nižje stroške od načrtovanih. V SM jeklarni so za načrtovanimi stroški zaostali za 119 milijonov dinarjev. Zaradi manjše porabe domačega surovega železa ter manjše porabe kovinskih in nekovinskih dodatkov so bili stroški nižji za 295,6 milijona dinarjev. Boljši asortiment proizvodnje je vplival na višjo vrednost proizvodnje in s tem na znižanje stroškov v višini 23,5 milijona dinarjev. Interne reklamacije so stroške vložka zvišale za 70 milijonov dinarjev, nedoseganje planiranega izplena pa za 11,6 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 118,5 milijona dinarjev zaradi večje porabe zemeljskega plina, višjih stroškov remontov, transporta ter obremenitev valjarn za valjanje izmečka.

V elektro jeklarni so načrtovane stroške presegli za 46,4 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili nižji za 216,4 milijona dinarjev, vendar je bila tudi vrednost proizvodnje nižja, in sicer za 188,3 milijona dinarjev, saj je bilo izdelanih okrog 3.000 ton manj nerjavnih jekel. Na znižanje stroškov vložka je vplivala manjša poraba kovinskih dodatkov in sprememba v asortimentu vložka. Doseženo znižanje v višini 267,6 milijona dinarjev pa so zmanjšale interne reklamacije in nedoseganje planiranega izplena. Zaradi nedosežene planirane proizvodnje ter višje porabe pomožnega materiala in mazuta so bili stroški predelave višji za 74,5 milijona dinarjev.

Nižje stroške od načrtovanih so dosegli na kontilivu, in sicer za 74,2

milijona dinarjev, v oddelku predelave taliniških odpadkov (PTO) za 42,9 milijona dinarjev ter v kamnolomu za 1,1 milijona dinarjev. Na kontilivu je bilo znižanje stroškov zaradi preseganja načrtovane proizvodnje, v PTO oddelku pa zaradi velike količine izkopanega starega železa in prodaje žlindre tujim naročnikom. V kamnolomu so znižanje stroškov dosegli zaradi večje proizvodnje dolomita.

V TOZD LIVARNA so imeli za 17,1 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Spremenjeni asortiment vložka je vplival na znižanje stroškov v vrednosti 26,5 milijona dinarjev, nižja vrednost proizvodnje (manj zahteven asortiment proizvodnje) pa je stroške zvišala za 9 milijonov dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 0,4 milijona dinarjev zaradi višjih stroškov vzdrževanja in energije v jeklolivarni.

V TOZD VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL so dosegli za 481,6 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih. Nedoseganje planiranega izplena na blumingu za 0,9 odstotnih točk ter na šteklu za 0,7 odstotnih točk je stroške vložka zvišalo za 126,7 milijona dinarjev. Za 20 milijonov dinarjev višje stroške so imeli zaradi nižje doseženih dobropisov za odpadke, interne reklamacije pa so stroške vložka zvišale za 29 milijonov dinarjev, 92,1 milijona dinarjev zvišanje stroškov vložka pa je zaradi dvakratnega valjanja. V skupnem so bili stroški vložka višji za 267,8 milijona dinarjev. Tudi predelavni stroški so bili višji za 213,8 milijona dinarjev zaradi nižje dosežene proizvodnje od načrtovane, višjih stroškov materiala na delovni nalog, višjih stroškov energije ter slabše doseženega asortimenta proizvodnje.

V TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV so imeli v prvem polletju za 182,2 milijona nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem znesku nižji za 164,8 milijona dinarjev. S preklasifikacijami so stroške vložka znižali za 13,8 milijona dinarjev, nižje cene gredic iz kontiliva so stroške znižale za 148,5 milijona dinarjev, interne reklamacije pa dodatno za 1,6 milijona dinarjev, 0,9 milijona dinarjev nižje stroške pa so dosegli zaradi višje doseženih dobropisov za odpadke. Stroški predelave so bili nižji od načrtovanih za 17,4 milijona dinarjev, zaradi večje proizvodnje od načrtovane, nižjih stroškov za osebne dohodke, stroškov orodja, materiala za popravilo in vzdrževanje ter stroškov energije.

V TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE so dosegli za 5,1 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem nižji za 11,7 milijona dinarjev. S preseganjem planiranega izplena za 0,3 odstotne točke so stroške znižali za 5,8 milijona dinarjev. Nižje doseženi dobropisi pa so stroške vložka zvišali za 2,9 milijona dinarjev. Ostalo znižanje je nastalo zaradi sprememb asortimenta v zalozah nedovršene proizvodnje. Stroški predelave so bili višji za 6,6 milijona dinarjev zaradi nižje dosežene proizvodnje od načrtovane, višjih stroškov materiala na delovni nalog, stroškov za specifično orodje ter višjih obremenitev Remontnih delavnic.

V TOZD HLADNA VALJARNA BELA so dosegli za 469 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem

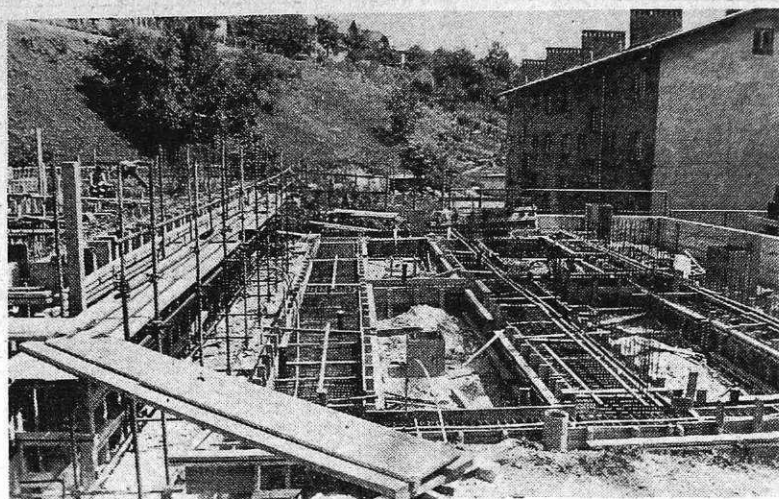
znesku nižji za 418,3 milijona dinarjev, in sicer zaradi boljšega izplena (za 2,1 odstotne točke) v vrednosti 119,4 milijona dinarjev, znižanje v višini 149,9 milijona dinarjev pa so dosegli zaradi nižjih planskih cen nabavljenega tujega vložka v primerjavi s plansko ceno domačega vložka. Glede na razmerje med plansko vrednostjo nabavljenega vložka in dejansko nabavno vrednostjo tega vložka bi bila omenjena razlika manjša za 54,7 milijona dinarjev. Dodatnih stroškov pri predelavi nabavljenega vložka niso imeli. Interne reklamacije so stroške vložka znižale za 79,7 milijona dinarjev, znižanje v višini 69,3 milijona dinarjev pa je nastalo zaradi nenamenskega koriščenja vložka. Stroški predelave so bili nižji od načrtovanih za 50,7 milijona dinarjev zaradi manjše porabe in večje proizvodnje.

Nižje stroške od načrtovanih so imeli tudi v TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE, in sicer za 109,3 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili v skupnem nižji za 88,6 milijona dinarjev in to zaradi boljšega izplena v vrednosti 24,1 milijona dinarjev, internih reklamacij v vrednosti 8,3 milijona dinarjev in sprememb v zalozah nedovršene proizvodnje za 26,6 milijona dinarjev. Znižanje za 29,6 milijona dinarjev pa so imeli zaradi nižjih cen nabavljenega vložka v primerjavi s plansko. Pri proizvodnji s tujim vložkom so imeli za 17,6 milijona dinarjev dodatnih stroškov. Stroški predelave so bili nižji za 20,7 milijona dinarjev zaradi manjše porabe.

V TOZD ŽIČARNA so dosegli za 115,1 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. S preseganjem planiranega izplena so stroške znižali za 32,9 milijona dinarjev, 7,7 milijona dinarjev znižanje pa so dosegli zaradi manjše porabe cinka in internih reklamacij. Znižanje stroškov vložka za 16,7 milijona dinarjev so dosegli zaradi nižjih cen nabavljene žice, 9,3 milijona dinarjev znižanja pa je nastalo zaradi sprememb v zalozah nedovršene proizvodnje. Izpad proizvodnje oz. dodatni stroški predelave tujega vložka so znašali 8,9 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili za 48,5 milijona dinarjev nižji od načrtovanih zaradi manjše porabe.

V TOZD PROFILARNA so imeli v prvem polletju za 3,9 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem nižji za 4,7 milijona dinarjev. Znižanje stroškov vložka v višini 6 milijonov dinarjev je nastalo zaradi nižjih cen nabavljenega vložka. Nastalo znižanje pa je zmanjšalo nedoseganje planiranega izplena (za 0,1 odstotne točke) v vrednosti milijon dinarjev in internih reklamacij v višini 0,3 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili za 8,6 milijona dinarjev višji od načrtovanih zaradi nedoseganja načrtovane proizvodnje, visokih stroškov materiala na delovni nalog, stroškov energije ter visokih stroškov Remontnih delavnic.

V TOZD VRATNI PODBOJI so dosegli za 0,2 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem znesku nižji za 0,3 milijona dinarjev. Znižanje stroškov vložka v višini 0,6 milijona dinarjev je nastalo zaradi priznanih reklamacij, to znižanje pa je zmanjšalo nedoseganje planiranega izplena (za 0,5 odstotne točke) v vrednosti 0,3 milijona dinarjev. Stroški prede-

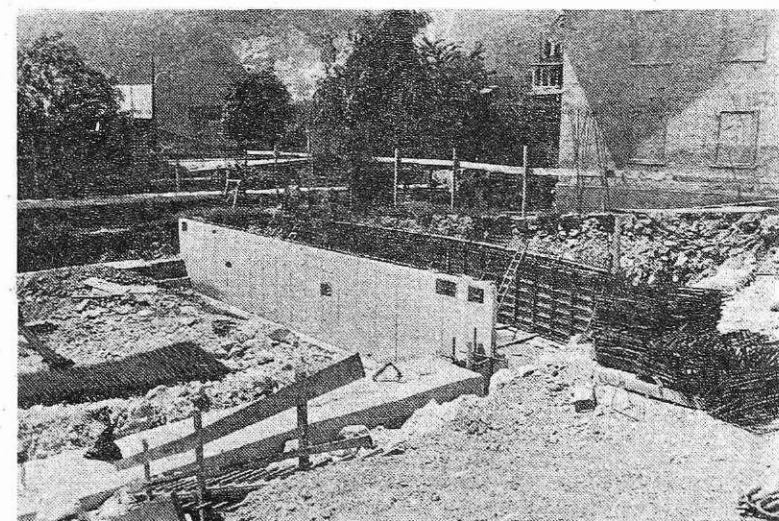

Temelji za nov stolpič na Kejžarjevi cesti (foto I. Kučina)

lave so bili za 0,5 milijona dinarjev višji od načrtovanih zaradi visokih stroškov pomožnega materiala.

V TOZD JEKLOVLEK so imeli za 22,1 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. S preseganjem planiranega izplena (za 1,5 odstotnih točk) so stroške vložka znižali za 13,5 milijona dinarjev, zaradi nižjih cen nabavljenega tujega vložka pa so dosegli za 12,8 milijona dinarjev znižanja. Glede na razmerje med plansko vrednostjo nabavljenega vložka in dejansko nabavno vrednostjo bi bila omenjena razlika manjša za 2,5 milijona dinarjev. Dodatnih stroškov predelave pri nabavljenem vložku niso imeli. Zaradi preklasifikacij vložka iz slabše kvalitete v boljšo in zaradi slabšega asortimenta proizvodnje od načrtovane so dosegli za 3,4 milijona dinarjev višje stroške. Stroški predelave so bili za 0,8 milijona dinarjev višji od načrtovanih zaradi večje porabe zemeljskega plina, višjih stroškov vzdrževanja in slabšega asortimenta proizvodnje.

V TOZD ELEKTRODE so dosegli za 77,1 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Na vložku so dosegli znižanje stroškov zaradi preseganja planiranega izplena (za 2,2 odstotnih točk) v vrednosti 15,3 milijona dinarjev. Znižanje v višini 27,8 milijona dinarjev je nastalo zaradi razlike med plansko ceno doma izdelane Emone in plansko ceno kupljene Emone Zagreb. Zaradi porabe surovine Potaša za izdelavo vodnega stekla, ki je vložek za oploščene elektrode (v kalkulaciji ta surovina ni zajeta), pa so dosegli zvišanje v višini 13,3 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili nižji od načrtovanih za 47,3 milijona dinarjev zaradi doseganja načrtovane proizvodnje, manjše porabe in neobračunane licence.

Gradnja nove kino dvorane na Jesenicah (foto I. Kučina)

V TOZD ŽEBLJARNA so imeli za 3,9 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem znesku višji za 4,4 milijona dinarjev in to zaradi nedoseganja planiranega izplena v vrednosti 3,6 milijona dinarjev, zaradi dražjega vlečenja žice v Elektrodi Zagreb za 0,5 milijona dinarjev, ostalo zvišanje v vrednosti 0,3 milijona dinarjev pa je nastalo zaradi razlike v ceni izdelave žičnikov v ŽE-CE Karlovac in v Žebljarni. Stroški predelave so bili nižji za 8,3 milijona dinarjev zaradi manjše porabe.

V TOZD STROJNE DELAVNICE so dosegli v prvem polletju za 14,9 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih zaradi preseganja plana izdelavnih ur.

V TOZD REMONTNE DELAVNICE so plan izdelavnih ur presegli. Za načrtovanimi stroški pa so zaostali za 5 milijonov dinarjev zaradi nižjih stroškov za osebne dohodke.

V TOZD VZDRŽEVANJE so načrtovane stroške presegli za 9,4 milijona dinarjev zaradi večje porabe. Največje zvišanje stroškov je pri materialu na delovni nalog in stroških za higiensko tehnično zaščito.

V TOZD ENERGETIKA so zaostali za načrtovanimi stroški za 9,4 milijona dinarjev zaradi večje proizvodnje električne energije v lastnih elektrarnah, večje proizvodnje pare in manjših porab materiala.

Za načrtovanimi stroški so zaostali tudi v TOZD TRANSPORT, in sicer za 3,8 milijona dinarjev zaradi nižjih stroškov za osebne dohodke, stroškov energije in materiala za popravila in vzdrževanje.

Stroški vseh treh delovnih skupnosti so bili višji od načrtovanih (višje cene nabavljenega materiala v centralnih skladiščih).

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

PRIHODNOST JAPONSKE ENERGETSKE POLITIKE

Japonska vlada je pred kratkim objavila desetletni načrt razvoja energetike. Do konca gospodarskega leta 1993 naj bi podvojili število jedrskih elektrarn in tako skoraj tretjino celotne električne energije pridobivali v teh elektrarnah.

Desetletni načrt predvideva, da se bo v gospodarskem letu 1993 povečala potreba po električni energiji na 143,4 milijonov kW, kar je za 41 % več kot ob koncu marca letos. V desetih letih bodo morali zgraditi nove elektrarne s skupno močjo 67,7 milijonov kW. Te ocene predvidevajo, da bo poprečna letna rast japonskega narodnega gospodarstva v prihodnjih desetih letih dosegla 4 %, potrebe po električni energiji pa se bodo letno povečevale med 3 % in 3,5 %. Največji del povečanja proizvodnje električne energije bo v prihodnjih letih odpadel na jedrske elektrarne. Zato bodo njihovo število v tem obdobju povečali s sedanjih 25 na 52.

Nove jedrske elektrarne bodo nadomestile termoelektrarne na mazut, ki so sedanje najpomembnejše proizvajalke elek-

tro energije. Leta 1993 bo imelo 52 jedrskih elektrarn skupno moč 44,73 milijona kW in bo to predstavljalo 33 % celotne moči vseh elektrarn. Danes v japonskih jedrskih elektrarnah pridobijo 20 % celotne električne energije. Iz načrta ni razvidno, kakšen izkoristek obratovanja je predviden predvsem za jedrske elektrarne, kajti v preteklih letih je bilo pri tem precej nihanj. V letih 1982 in 1983 je bil izkoristek 70 %, leta 1981 in 1980 61 % in leta 1979 celo samo 49 %.

Utekočinjeni zemeljski plin naj bi do leta 1993 postal za elektrarne drugi najpomembnejši vir primarne energije. V termoelektrarnah, ki danes uporabljajo zemeljski plin, pridobijo 16 % celotne električne energije. Ta delež bo narasel leta 1993 po predvidevanju desetletnega načrta na 22 % in šele na tretjem mestu bodo v tem letu termoelektrarne s pogonom na mazut, v katerih danes pridobivajo 36 % vse električne energije. Po desetih letih bo ta količina padla na 16 %. Delež termoelektrarn, ki uporabljajo premog, je danes samo 8 %. V letu 1993 se naj bi povečal na 12 %. Hidroelektrarne dosegajo danes 16 % celotne električne energije, leta 1993 pa, bo njihov delež 13 %.

Desetletni načrt razvoja elektro gospodarstva je podrejen dolgoročnim načrtom Japonske za čim manjšo uporabo nafte kot vira osnovne energije. Cilj japonske energetske politike je zmanjšati porabo nafte do najkasnejše sredine prihodnjega desetletja vsaj na 50 % ali še več celotnih potreb po energiji. To naj bi dosegli z uvozom utekočinjenega plina in premoga in s povečano izgradnjo jedrskih elektrarn.

Tako načrtovanje je med velikimi industrijsko razvitimi deželami zahodnega sveta izjemno. Še v tekočem gospodarskem letu se bo povečalo število obratujočih jedrskih elektrarn na 28, gradijo še 13 novih, za sedem jedrskih elektrarn pa so načrti že skoraj pripravljeni. Z veliko intenzivnostjo razvijajo tudi nov reaktor. V preteklem letu je vlada odobrila gradnjo prototipa z močjo 280 MW. Pripravljalna dela so v polnem teku in z gradnjo bodo pričeli v prihodnjem letu. Do sredine prihodnjega desetletja načrtujejo tudi pričetek obratovanja integrirane naprave za obogatitev in ponovno pripravo urana.

Japonska vlada je lahko tudi izkoristila ugodno vzdušje, ker nasprotovanje gradnji jedrskih elektrarn v tej deželi še zdaleč ni tako razširjeno in ostro kot v mnogih zahodnoevropskih deželah. Vendar je kljub temu mogoče opaziti naraščajočo nelagodnost v zvezi z gradnjo novih objektov. Vsakoletne ankete vlade o tem vprašanju kažejo, da se večina Japoncev sprašuje, kako bo z naraščanjem pomena jedrske energije. V nekaj letih se je zelo povečalo število Japoncev, ki naraščanje jedrskih elektrarn spremljajo z mešanimi občutki. Nasprotovanja se zaostrujejo, predvsem takrat, ko je treba najti lokacijo za gradnjo nove jedrske elektrarne. Prebivalci Japonske se sicer strinjajo z vlado, ko gre za povezavo med gospodarsko rastjo države in vedno večjo uporabo jedrske energije, vendar je zelo malo tistih, ki bi hoteli živeti v neposredni bližini jedrske elektrarne. Zato se težave in nasprotovanja pri izbiri novih lokacij za gradnjo teh elektrarn vedno večje in težje rešljive.

POVEČANJE POKOJNIN S 1. OKTOBROM

Prav gotovo bo ena osrednjih točk dnevnega reda prihodnje seje skupščine Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji, ki bo predvidoma 18. septembra, razprava o učinkih izrednih ukrepov (sprejetih na zadnji seji) za izboljšanje gnotnega položaja upokojujencev z najnižjimi pokojninami, gnotnega položaja upokojujencev na sploh, še posebej pa o predlogu za letošnje drugo usklajevanje pokojnin med letom.

Kot je znano, se morajo po določbah novega statuta skupnosti pokojnine med letom uskladiti najmanj trikrat, in sicer 1. julija, 1. oktobra in 1. decembra, vsakokrat z veljavnostjo za nazaj od 1. januarja dalje, če družbeni dogovor ne določa drugače.

Usklajevanje pokojnin s 1. julijem je že bila izvedena (pokojnine so bile tedaj povečane za 7 %), še pred tem pa je bila opravljena odmera pokojnin od nove najnižje pokojninske osnove in ugotovljeni novi zneski varstvenega dodatka glede na novo določeno najnižjo pokojnino za polno pokojninsko dobo. Popolnih podatkov o tem, kako so sprejeti sklepi vplivali na višino pokojnin, še ni na voljo, ker jih nakazujejo različno (ene za naprej, druge za nazaj). Na voljo pa so nekateri delni podatki, ki kažejo na to, da so sprejeti ukrepi dali pričakovane učinke. Navedli bomo le nekatere osnovne podatke: povprečna starostna pokojnina znaša okoli 17.017 din (pred tem 15.805 din), povprečna invalidska pokojnina znaša okoli 13.700 din (pred tem 12.393 din), povprečna družinska pokojnina pa 11.481 din (pred tem 10.387 din). Vse tri vrste pokojnin so večje od prejšnjih zneskov za več kot 7 %, kar je posledica učinkov nove odmere pokojnin od nove najnižje pokojninske osnove in novih zneskov varstvenega dodatka. Nova odmera je zajela približno 42.000 upokojujencev, ki po novem prejema pokojnino odmerjeno od nove najnižje pokojninske osnove. Le-ta se je do sedanjega povečala od najmanj 7,1 % do največ 16,2 %. O tem, za koliko se je, oziroma se bo povečalo število upokojujencev varstvenega dodatka, pa je težko sklepati, ker je pravica odvisna od individualne vloge, ne pa samodejno od dejstva; da upokojenec uživa nižjo pokojnino od najnižje za polno pokojninsko dobo.

Podrobno informacijo bo odbor za plan in finance skupščine skupnosti obravnaval v začetku avgusta, objavljena pa bo tudi v delegatskem gradivu za sejo skupščine.

Odbor bo oblikoval tudi predlog za usklajevanje pokojnin s 1. oktobrom. Pri tem bo upošteval razpoložljive uradne statistične podatke (ti so na voljo za prvih pet mesecev letošnjega leta) in ocene, ki izhajajo iz analize o izpolnjevanju srednjeročnih razvojnih usmeritev 1981-1985, oziroma kot jo krajše imenujejo, iz »majske analize«, ki jo je pripravil zavod SR Slovenije za družbeno planiranje in je objavljena v Poročevalcu skupščine SR Slovenije štev. 20/19. 6. 1984.

Uradni statistični podatki za prvih pet mesecev letošnjega leta so naslednji: povprečni osebni dohodek

vseh zaposlenih je znašal v maju 25.241 din (v primerjavi z enakim mesecem lani se je povečal za 47,9 %), povprečje osebnih dohodkov vseh zaposlenih v obdobju januar-maj je znašalo 23.148 din (v primerjavi z enakim obdobjem lani 46 % več), v primerjavi s povprečjem, doseženim v celem lanskem letu, pa se je povečal za 26,8 %. Iz »majske analize« pa izhaja, da bodo osebni dohodki v letošnjem letu večji za okoli 44 % v primerjavi s povprečjem, doseženim v lanskem letu.

Navedeni podatki in stališča skupščine skupnosti o postopnem prehodu na sistem usklajevanja pokojnin po določbah novega zveznega zakona bodo podlaga za predlog za usklajevanje pokojnin s 1. oktobrom 1984, ki ga bo sprejel odbor za plan in finance. Stališča skupščine skupnosti predvidevajo, da naj bi se v letu 1984 pokojnine usklajale najmanj za polovico ocenjenega povečanja nominalnih osebnih dohodkov zaposlenih v letošnjem letu. Predlog bo prav tako objavljen v delegatskem gradivu za sejo skupščine.

(Vzajemnost 7/84
z dne 26. julija)

PONOVNO SE JE IZKAZALA SOLIDARNOST

Ni dolgo tega, kar smo v časopisih prebrali vest, da je v noči od 13. na 14. julij vas Poljšico zopet obiskal »rdeči petelin«. To pot je gorelo pri Mariji Justin, po domače pri Mavernu na Poljšici.

Krajani Poljšice in širšega okolja Gorij se še dobro spominjajo 8. decembra 1982, ko je gorelo pri Bizjaku-Stancarju, potem 10. marca 1983 pri Francki Ambrožič-Bobku in 12. maja 1983 še pri Golobu-Tomašku in sedaj, po dobrem letu dni presledka, še pri Mavernu. Vsi požari so bilo v neposredni sosesčini v vasi Poljšica. V prvih treh primerih so gorela poslopja, v katerih ni bilo stanovalcev, pri Mavernu pa je nastal ogenj na severovzhodni strani gospodarskega poslopja (skednja), ki je bilo neposredno povezano s stanovanjsko hišo in so bili v nevarnosti tudi stanovalci. Kljub hitremu posredovanju gasilcev iz Gorij, Podhoma in Rečice pri Bledu ni bilo moč kaj dosti rešiti, obvarovali pa so bližnje sosednje stavbe.

In tako kot v vseh prejšnjih požarih se je tudi to pot izredno izkazala solidarnost vasi Poljšice in tudi drugod. Že isti dan, to je 14. julija, je bilo pogorišče očiščeno, takoj naslednje dni pa se je začela obnova, betoniranje nosilnih plošč in nadzidava. Deseti dan po požaru so že betonirali zadnjo, vrhno ploščo. S potrebnim gradbenim materialom in opaznimi

ploščami je hitro priskočilo na pomoč obrtno gradbeno podjetje »Bledgrad« z Bleda, kjer je lastnica pogorelega poslopja že več let zaposlena. Zidarji tega podjetja in vaščani Poljšice so v enem dnevu pozidali celotno nadstropje, tesarji so že drugi dan, v nedeljo, 22. julija, postavili vse potrebne opaze za betonsko ploščo, ki je bila zabetonirana že naslednji dan. Vse je potekalo kot po tekočem traku. Hitro in izdatno denarno pomoč je dal tudi kolektiv in sindikat Knjigovoznice Radovljica, kjer je zaposlena hči oškodovancev.

Kljub vsemu pa leži nad vasjo zla slutnja in strah. Ni brezskrbnega spanja, vaščani so redkobesedni in s sklonjenimi glavami hodijo po vasi, v kateri se nekaj takega ni dogajalo več kot 300 let! Kako boleče je, če te sredi noči prebudi iz spanja sirena, kajti starejši se niso pozabili zadnje vojne, ko so ti zlovesči signali napovedovali najhujše zlo. Koliko časa bo vse to trajalo, se sprašujejo vaščani Poljšice. Na to ne ve nihče odgovoriti! Vsekakor pa te nesreče opozarjajo, da bodo gasilci morali razmisljati o gradnji še enega vodnega bazena v Grabnu!

Jože Ambrožič

PRIJETNE POČITNICE V CRIKVENICI

V nedeljo, 15. julija, smo se v zgodnjih jutranjih urah odpeljali z mrzlih Jesenic proti Crikvenici. Do slovensko-hrvaške meje nas je spremljalo hladno in megleno vreme, nato se je pokazalo sonce in po nekaj kilometrih tudi morje. Skozi gosto naseljeno Reko smo po jadranski magistrali, ki pelje ob morju, kmalu prispeli do doma železarjev v Crikvenici.

Rezultati tekmovanja:

NAMIZNI TENIS — otroci (deset sodelujočih): 1. Andrej Koman, 2. Peter Brkič, 3. Klemen Razinger.

STAREJŠI (sedem sodelujočih): 1. Marjan Rekar, 2. Vojko Mencinger, 3. Dragan Barešič.

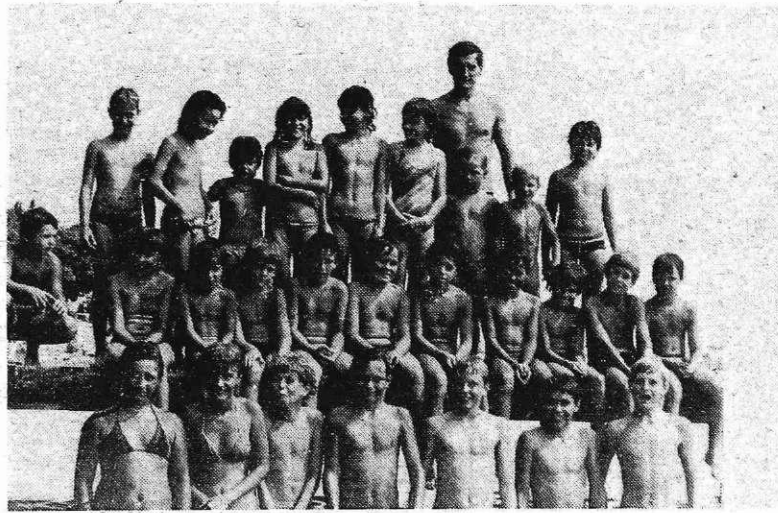
BALINANJE (18 parov): 1. Majda in Franci Rebernik, 2. Majda in Bine Mlakar, 3. Francka in Tonček Kelih.

ŠAH (štirje sodelujoči): 1. Marjan Polanc, 2. Tonček Kelih, 3. Evgen Talar.

PLAVANJE (22 sodelujočih v starosti od 8 do 12 let): 1. Peter Brkič, 2. Andrej Koman in Urška Noč, 3. Klemen Razinger.

PLAVALNA ŠOLA (8 sodelujočih): 1. Aleš Kenig, 2. Gašper Ravnik, 3. Tanja Vister.

Ksenija Dolenc

Otroci naših železarjev v počitniškem domu v Crikvenici (foto Dolenc)

V poletnih dneh ob meji v Ratečah (foto B. Blenkuš)

DVE KULTURNI PRIREDITVI ZA PRIČETEK PRAZNOVANJA OBČINSKEGA PRAZNIKA

V počastitev občinskega praznika Jesenic — 1. avgusta, so v petek, 27. julija, ob 20. uri v dvorani amaterskega gledališča Tone Čufar Jesenice nastopili plesalci folklorne skupine kulturno umetniškega društva Kosta Abrašević iz pobratenega Valjeva.

Vsako gostovanje kulturnih in športnih skupin iz pobratenega Valjeva razveseli občane Jesenic. Spomini na težke dni, ko je precejšnje število Jeseničanov preživelo okupacijske dni v Valjevu in okolici, nas prevzamejo s posebnimi občutki hvalečnosti, prijateljstva, tovarištva in simpatij. Ta čustva so Jeseničani potrjevali na vseh srečanjih s pobrateni Valjevčani, kar je prispevalo tudi k utrditvi pobratenih vezi pri mlajših generacijah. Tako naj bi bilo tudi ob gostovanju Valjevčanov za praznik Jesenic.

Dobro uro in pol pred nastopom mladih folkloristov iz pobratenega Valjeva je bila v razstavnem salonu DOLIK na Jesenicah odprta skupinska razstava likovnih del članov likovnega kluba RELIK pri DPD Svoboda-center iz pobratenih Trbovelj in likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, tudi v počastitev občinskega praznika Jesenic. V uvodnih govorih Joža Varla, predsednika DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice in Srečka Mlinariča, predsednika Izvršnega sveta Skupščine občine Jesenice, smo slišali prisrčne besede dobrodošlice članom RELIKA iz pobratenih Trbovelj. Sicer je to najmanj, kar se mora izreči ob takih priložnostih. Toda tudi to je dovolj, da se potrdijo in še bolj okrepijo pobratene vezi, trajno in redno sodelovanje na kulturnem področju pobratenih občin Trbovelj in Jesenic.

Vendar je bilo ob nastopu folkloristov iz Valjeva pozabljeno tudi na tako skromne besede dobrodošlice. ORGANIZATOR JE ZATAJIL? Simpatični in prisrčni Valjevčani pa so vseeno v »odprti sri« prikazali veliko vrhunskih folkloristov prvih, čeprav jih ni nihče pozdravil, jim zaželel dobrodošlice, povedal, zakaj smo se odločili, da proslavljamo naš praznik PRAV TE DNI, nihče jim ni povedal kaj o našem prijateljstvu do njih in kako cenimo njihovo bogato kulturno dejavnost... Nihče se jim ni zahvalil za njihov imenitni nastop. Po »finalnem« plesu je šopek na oder prinesel in ga izročil plesalki neznan moški, tudi neprimerno obleden za tako priložnost. Ob takih priložnostih, posebno pa še ob praznovanju, bi moral biti pozdrav izraz odnosov dveh pobratenih občin, ki so ju povezala najtežja leta naše zgodovine.

V dveurnem programu so folkloristi iz Valjeva izvedli 17 plesov narodov in narodnosti naše socialistične skupnosti. V prvem delu so izvedli plesne odlomke iz opere Jakova Gotovca, ples iz Srbije, Lindžo, pastirski ples, ples iz Hrvaške, Bela krajina in Vranjsko svito. V drugem delu programa pa so nadaljevali z naslednjimi plesi: Obrenovac, Tarantela, Glamoč, plesi iz Slovenije, Biljana, Čikoši, vlaški ples in ples iz Vojvodine. S takim programom so na najboljši način prikazali bogato kulturno dediščino in tradicijo naših narodov in narodnosti, kot tudi to, da imajo v naši socialistični samoupravni Jugoslaviji vsi narodi in narodnosti neomejene možnosti za negovanje in razvijanje nacionalnih kultur in umetniške ustvarjalnosti. Prav to neomejeno možnost so valjevski ljubitelji kulture izkoristili in združili v zelo kvaliteten in dinamičen nastop. Kulturno umetniško društvo Kosta Abrašević namreč z nekaterimi skupinami sodi v sam vrh jugoslovanske amaterske dejavnosti in med njimi je tudi folklorna skupina, ki žanje uspehe doma in v tujini. Posebno so nas navdušili najmlajši — pionirji s svojim nastopom. V okviru društva Abrašević deluje na-

mreč folklorne šola, v kateri vadi in pridobiva širša znanja iz folklorne in osnovna znanja iz glasbe čez 200 pionirjev. To je zagotovilo za kontinuirano delovanje folklorne skupine in njeno kvaliteto rast.

Rezultate tako organiziranega dela so mladi folkloristi iz Valjeva prikazali domala po vseh večjih mestih Jugoslavije, gostovali pa so tudi v številnih deželah vzhoda in zahoda. Povsod so poželi številna priznanja. Tokrat so k nam prišli z gostovanja po Istri in Slovenskem primorju. Pripravljajo pa se na gostovanje po vseh večjih mestih Francije. Vse, kar so izvedli na nastopu na Jesenicah, je neke na meji vrhunskih dosežkov. Tehnika plesov, gibi, skoki, elastičnost, muzikalnost, fizična pripravljenost so elementi, ki krasijo vse člane folklorne skupine iz Valjeva. Kot že rečeno, so največjo pozornost izzvale prav plesne točke pionirjev in pionirk (plesi iz Srbije, Hrvaške, Slovenije in Vlaški plesi). Po deset in več parov je nastopalo kot eden, usklajeno s številnimi zelo zahtevnimi ritmičnimi in fizičnimi elementi. Tudi starejši fantje in dekleta (skoraj vsi nekdanji člani slovite pionirske folklorne skupine, ki je pred leti uspešno gostovala po državah ZDA), so svoje točke izvajali na najvišji ravni. Le tu in tam so jih navdušeni aplavzi polne dvorane »sprostili« in jih »speljali« v trenutno improvizacijo, ki je prešla še v večjo atraktivnost.

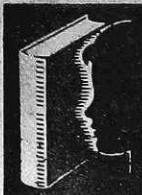
Plesne točke je uspešno spremljala in spodbujala glasbena skupina: violina, dve harmoniki, dve kitari, saksofon in bas, ki je imela tudi dve samostojni točki.

Program folklorne ansambla iz Valjeva je bil živahen in temperamenten. Osnovni motivi večine prikazanih plesov temeljijo na značilnih ljudskih segah, zgodovinskih dogajanjih, ljudskih navadah. Vsekar so nastopajoči izražali izreden temperament, ljubečost, prisrčnost in privlačnost. Ustvarili so vzdušje, kakršno gledalci pričakujejo in v kakršnem uživajo.

V uvodu smo že omenili nekatere organizacijske pomanjkljivosti te praznične prireditve, na koncu tega prispevka pa bi radi dodali še nekaj, kar marsikatero obiskovalca moti. Gre za NEKULTURNO DOŽIVLJANJE KULTURE! Nekateri gledalci spremljajo program z nepotrebnimi vzkliki, žvižganjem, s ploskanjem med petjem in plesom. Na take »navade« niso vsi ljudje navajeni, zato bi bilo dobro in zaželeno, da se nekateri v IZLIVU SVOJIH ČUSTEV zadržijo v mejah NAVAD, ki jih je večina sprejela kot kulturno obnašanje na javnih kulturnih, umetniških in drugih prireditvah.

Pa še to. Zaradi gradbenih del pred zgradbo gledališča je vhod v zgradbo skozi vhodna vrata radia Triglav Jesenice. Prehod do prostora pred gledališko dvorano je ozek, pa še zaseden z omarami. Pred začetkom predstave se v prostore gledališča še nekako pride, kar ljudje prihajajo posamezno, toda po končani prireditvi nastanejo problemi. Tokrat je gneča v neosvetljenem hodniku, na stopnicah in v prostoru pred izhodom izzvala veliko pikrih pripomb na račun organizatorja prireditve. Organizatorji prireditve bi morali izprazniti hodnik, ga osvetliti in hkrati osvetliti tudi zunanje stopnice, ker lahko pride do nezaželenih poškodb.

F. Robert

NOVOSTI NA POLICAH JESENIŠKE KNJIŽNICE

Manfred GREGOR: Most. Roman. Založba Obzorja 1984. (Ljudje in vojna)

Romani o drugi svetovni vojni so bili od nekdaj moja slabost. Most pa se v marsičem razlikuje od večine tujih romanov s to tematiko, ki so jih pri nas prevedli, in ki so bili v glavnem uglašeni na razpoloženje, ki veje že iz Remarqueovega romana **Na Zahodu ni novega**. Ti romani so bili navadno precej obsežni, polni ljudskega nasprotovanja uradnim državnim mitom, napisani v sočnem jeziku. Most je razmeroma kratko in tudi sicer asketsko napisano delo. Samo v neki točki se približuje zasnovi romana **Na Zahodu ni novega**: tudi tu gre za skupino mladih ljudi, ki doživljajo nekakšen ognjeni krst.

Sicer pa je ta kratki roman podoben nekakšni legendi o herojih: zgodbi o bitki pri Termopilah ali pa sklepnim spevom **Pesmi o Nibelungih**. Znano je, da so Nemci v zadnjih tednih vojne novačili tudi starčke in nedorasle dečke. Skupina takih brambovcev naj bi branila most v manjšem nemškem mestu. Na pobudo in ukaz nekega generala, ki je hotel zaščititi umik razpadajoče nemške armade, se je na mostu znašlo sedem šestnajstletnikov. Bili so sošolci. Kot pomoč so jim dodelili še vod starčkov, ti pa so jo mahnilo lepo domov, tudi poveljnik je nekam zginil. Klapa mladostnikov je bila torej postavljena v nekakšno sanjsko heroično situacijo.

Ali je heroična zgodba te vrste sploh mogoča po vsesplošni stremnitvi, ki je sledila prvemu in drugemu svetovnemu klanju? Je bilo mogoče že pred 1958. letom (takrat je roman menda izšel v izvirniku) napisati junaški roman o žrtvovanju na strani nacistične armade?

PETA RAZSTAVA SLIK RUDOLFA ARHA NA LIPANCI

V soboto, 28. julija, so v Blejski koči na planini Lipanca (1633 m) pod pokroviteljstvom Planinskega društva Bled odprli 36. samostojno in peto razstavo slik v tem gorskem razstavišču člana likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice **RUDOLFA ARHA**, neutrudljivega slikarja naše gorenjske krajine. Tudi tokrat predstavlja 18 svojih risb v kredni kombinaciji flomaster — krede na temo »štori in korenine«.

Razstava slik Rudolfa Arha v tem »najvišjem« razstavišču bo na ogled do 31. avgusta.

Neizkoriščene možnosti za razvedrilo (foto I. Kučina)

Očitno pa gre za delo, ki je z umetniške in tudi z etične plati zelo pretehtano in ki mu je povsem tuja otipliva tendenčnost. Fantje, ki sestavljajo klapo — ki so dejansko »skupinski« glavni junak zgodbe — so kajpak šli skozi šolo Hitlerjugenda, tako ali drugače so bili polni nacističnih idej. Ker jih je poveljnik zapustil, bi se bili sicer lahko odločili, da odidejo domov. (Slišali so oficirjevo mnenje: »Doma vas čakajo starši, vi pa bi se radi igrali vojaške«.) In vendar ostanejo na mostu. Verjetno jih k temu ni nagnila nacistična vzgoja, pač pa ideali, ki so jih pobrali iz indijanaric. Tudi se mi ne zdi nemogoče, da je avtor sledil izpričanemu dogodku.

Avtorjev odnos do tega je karseda zrel in prečiščen. Skupino mladincev — »klapo« vsekakor prežema nekakšna germanska zavest o zvestobi. (Tudi Nibelungi so nemara branili slabo stvar.) Avtor teh mladcev ne jemlje niti s posmehom niti s poveljevanjem. Zdi se, da v vsakem med njimi spoštuje njegovo posebno človečnost, enkratnost, ki naj bi se ohranila v izjemni situaciji — ali, ki se je v tej situaciji šele lahko izkristalizirala?

V vsakem razmišljanju o vojni in o vojaštvu, o militarizmu in protivojnem humanizmu — o kakršnih koli otenkih protivojnih razpoloženj tiči temeljno vprašanje o vojni kot igri — in vojni kot preprosti uporabi sile, torej kot brezdušni tehnologiji (najbolj brezdušni vseh tehnologij). Vojna je lahko humana ali (nekoč) viteška, dokler je tudi igra: dokler so

mogoče iluzije o svetu, ki ni zgolj tehtnica moči. Prav druga svetovna vojna je bila nekakšna preokretnica v tem pogledu: v tem času so bile za večino človeštva dokončno pokopane iluzije o viteškem vojskovanju. Pisatelj, ki je vseeno hotel spregovoriti o nekem očitnem junaštvu, se je moral torej zateči v deški (napol otroški) svet. Šestnajstletniki, ki so se znašli na tistem mostu, niso bili samo mrtva straža nacistične armade, pač pa predvsem mrtva straža stoletnih iluzij o junaštvu.

Rekel sem, da gre avtorju za nekakšno človeško jedro, ki naj bi tičalo v slehernem izmed teh mladincev: za nekaj, kar je pravzaprav ostalo nedokanjeno — neomadeževano od nacistične ideologije. Morda je avtorjeva zadnja (na prvi pogled neopazna) misel ta, da je skupno tveganje zbrisalo z njih krivdo, s katero jih je zaznamovala pripadnost sistemu? Tik pred koncem pride do nekakšnega preobrata, v katerem je izkazano, da zadnja preživela mladinka izstopata iz vojske, na katere strani sta se hočeš-nočeš borila. Vse dotlej se zdi smrt njunih tovarišev grozljivo nesmiselna. Vsi skupaj so se torej borili za nekaj, kar nima z nacizmom nobene zveze, preprosto za most, ki je sestavni del njihovega mesta, njihovega sveta?

Vsekakor roman priča o globoki potrebi, ki so jo čutili Nemci že kmalu po končani vojni, da nekako odreagirajo vse to, kar je ostalo po vesoljnem potopu, ki je šel čeznje, po mori nacistične dediščine.

Marko Hudnik

PET OBČINSKIH PRIZNANJ »1. AVGUST« ZA LETO 1984

Na včerajšnji razširjeni slavnostni seji zbora združenega dela, zbora krajevnih skupnosti in družbenopolitičnega zbora Skupščine občine Jesenice ob letošnjem občinskem prazniku so bila podeljena tudi letošnja občinska priznanja »1. avgust«, ki so jih prejeli:

PIHALNI ORKESTER JESENIŠKIH ŽELEZARJEV ob 110-letnici delovanja železarskih godb, katerih tradicijo nadaljuje, za doseženo kvaliteto raven in velik prispevek k razvoju glasbene kulture v občini in na širšem območju.

Korenine sedanjega pihalnega orkestra segajo v leto 1874, ko so v Bohinju na pobudo Nikolaja Bernarda ustanovili prvo kovaško godbo, ki je po požaru, ki je leta 1908 uničil Zoisove fužine, nadaljevala delo na Jesenicah. Iz teh zametkov so se med obema vojnama na Jesenicah razvile tri godbe na pihala, ki so z okupacijo naše domovine prenehale delovati. Okupatorju je sicer s prisilo uspelo za nekaj časa formirati tovarniško godbo in ob njej mladinsko, ki pa sta po novem odhodu godbenikov in dirigenta v partizane prenehali

delovati. Po osvoboditvi sta godbeno tradicijo nadaljevali dve godbi, ki pa sta se leta 1968 na pobudo sindikalne organizacije Železarne Jesenice združili in nadaljevali delo v enotnem in kvalitetno okrepljenem **PIHALNEM ORKESTRU JESENIŠKIH ŽELEZARJEV**.

Jeseniški godbeniki so mnogo nastopali v ožji in širši domovini pa tudi v zamejstvu. Predvsem v zadnjih šestnajstih letih so dosegli tudi izreden kvaliteten razmah in popestrili svoj repertoar oziroma glasbeno literaturo, ki jo izvajajo. Njihov neprecenljiv prispevek je tudi v tem, da s svojo programsko politiko ohranjajo in razvijajo našo revolucionarno tradicijo. Njihovo obsežno delo ilustrira podatek, da imajo poprečno letno 95 dnevni vaj in okrog 55 nastopov. Ob letošnjem jubileju je orkester izdal tudi prvo samostojno gramofonsko ploščo.

Za svoje delo je orkester prejel številna priznanja, med drugim: red zasluga za narod s srebrnim vencem, Gallusovo plaketo, gorenjsko Prešernovo nagrado, srebrni znak Osvobodilne fronte, Čufarjevo plaketo občine, več priznanj ZZB NOV, kot najboljši amaterski ansambel Jugoslavije v letu 1979 pa so prejeli zlati kip Koste Abraševiča. Na tekmovanjih pihalnih orkestrrov so osvojili tudi zlato in bronasto plaketo, poleg številnih drugih nagrad in priznanj.

PLANINSKO DRUŠTVO JESENICE za dolgoletno delo in množično vključevanje delovnih ljudi in občanov v svojo aktivnost ter uspešno gradnjo in vzdrževanje planinskih postojank.

Lansko leto so jeseniški planinci praznovali 80-letnico delovanja planinske organizacije v jeseniški občini. V vsej svoji bogati in pestri zgodovini so bili buditelji slovenske narodne zavesti, pospeševalci množičnega gorohodstva, alpinizma, varstva narave in drugo.

Planinsko društvo Jesenice sodi prav gotovo med najuspešnejše in najbolj množične družbene organizacije v jeseniški občini. Danes ima 2.085 članov, od tega 327 pionirjev in 212 mladincev. Vrsta vodnikov uspešno vzgaja novi rod planincev in alpinistov. V okviru društva uspešno delujeta mladinski odsek, alpinistični odsek in gorska reševalna služba. Z organizacijo množičnih izletov društvo privablja vedno več delovnih ljudi in občanov v naravo, mladinski odsek pa s svojimi pohodi in izleti tudi neguje in razvija tradicije naše narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije.

Stalna in zelo pomembna dejavnost društva je vzdrževanje in obnavljanje ter gradnja novih planin-

skih postojank, s katerimi tudi dobro gospodarji. Med njihove velike uspehe v zadnjih letih sodi izgradnja koč pod Spičko in na Golici.

Jeseniški planinci tudi uspešno sodelujejo z drugimi slovenskimi planinskimi društvi, kakor tudi s slovenskimi planinci v Avstriji in Italiji.

Za svoje delo je društvo doslej prejelo že več družbenih priznanj.

JELA LEŠTAN za dolgoletno delo in izjemne uspehe pri razvoju osnovnega šolstva s prilagojenim programom v jeseniški občini.

Nagrajenka, ki je končala višjo šolo za specialne pedagoge in visoko šolo za defektologe v Zagrebu, je prišla na Jesenice leta 1958. Že v šolskem letu 1958—1959 se je v občini začela sistematična skrb za delo z otroki z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Prvi kombiniran oddelk 1. in 2. razreda, ki ga je vodila Leštanova je začel delovati pri osnovni šoli na Koroški Beli. Že naslednje šolsko leto pa je bila imenovana za upraviteljsko ustanovljeno posebne osnovne šole na Jesenicah, ki je bila pozneje preimenovana v osnovno šolo Polde Stražišar, ki je do leta 1966 delovala v različnih stavbah na Jesenicah, nato pa je došla sedanje prostore v adaptiranem prejšnjem otroškem vrtcu. Postopoma je tudi naraščalo število oddelkov, učencev in učiteljev.

V vseh teh letih je bila organizacija in vodenje vzgojnoizobraževalnega dela za otroke z motnjami v telesnem in duševnem razvoju organizacijsko in strokovno vezano na ime Jele Leštan, ki se je vsa razdajala za razvoj in napredek tega šolstva. Vzporedno s tem si je tudi prizadevala za razvoj otrok in mladoletnikov, ki so ostali na taki stopnji razvoja, da jih ni bilo mogoče vključiti v program osnovne šole s prilagojenim programom. S tem namenom je bil leta 1978 odprt razvojni oddelk za srednje prizadete predšolske otroke, leto pred tem pa tudi oddelk za delovno usposabljanje za srednje prizadete otroke. Leta 1980 smo na Jesenicah dobili tudi delavnice pod posebnimi pogoji, v katere se vključujejo duševno prizadeti varovanci, stari nad 15 let, ki jih ni mogoče vključiti v združeno delo. Vsi trije oddelki delujejo pri osnovni šoli Polde Stražišar, ko jo je vodila nagrajenka.

Jela Leštan aktivno deluje tudi v Društvu za pomoč duševno prizadetim in v Skupnosti socialnega skrbstva, kjer je že drugo leto predsednica skupščine.

IVO ŠČAVNIČAR za dolgoletno in vidno družbenopolitično delo pri razvoju gospodarstva in samoupravnih organov v občini.

Nagrajenec je že vsa leta po osvoboditvi aktiven delavec na najrazličnejših področjih družbenopolitičnega, gospodarskega in kulturnega življenja ter ustvarjanja. Opravljal je najrazličnejše funkcije v SKOJU, sindikatu, zvezi komunistov in samoupravnih organih jeseniške železarne. Takoj po prihodu na Jesenice, pred več kot tridesetimi leti, se je vključil v delo in prevzel najrazličnejše odgovornosti v razvoju črne metalurgije in aktivno deloval med ljudmi v prizadevanjih za večje delovne uspehe in s tem za boljše življenje.

Pri svojem delu se je Ivo Ščavničar stalno usposabljal in izpopolnjeval, ker se je zavedal, da brez tega ni uspešnega delovanja in napredka ter ustvarjalne graditve naše socialistične samoupravne družbe, pri čemer ves čas zelo zavzeto sodeluje.

Pomemben je njegov prispevek pri razvoju občine Jesenice, ki se odraža predvsem v njegovi prizadevnosti in uspešnem uveljavljanju modernizacije dela in s tem večje produktivnosti. Deloval je pri uveljavljanju sodobnih metod računalniške tehnike in spoznanja, da je nadaljnji razvoj mogoč le z več znanj in z vključevanjem znanja v proizvodnjo. Tako široko poznavanje možnosti razvoja gospodarstva in njegovo uveljavljanje se kaže tudi v času, ko je opravljal funkcijo predsednika Izvršnega sveta Skupščine občine Jesenice. S svojimi organizacijskimi sposobnostmi je veliko prispeval k uveljavljanju medsebojnega povezovanja posameznih proizvodnih programov in s tem k razvoju posameznih gospodarskih dejavnosti. Veliko je tudi prispeval k pripravljanju planskih usmeritev in njihovega izvajanja.

JAKA TORKAR, akademski slikar, za dolgoletno vidno delo na področju likovne ustvarjalnosti in njegov vsestranski prispevek k dvigu splošne kulturne ravni v občini in širši družbeni skupnosti.

S svojo strokovno sposobnostjo, zavzetostjo in izredno domiselnostjo je akademski slikar Jaka Torkar ustvaril številne osnutke za spomenike in spominska obeležja narodnoosvobodilne borbe, od katerih je mnoga z veliko umetniško prepričljivostjo tudi uresničil. Med take sodijo spomenik petim talcem v parku talcev na Koroški Beli, spomenik talcem v Mostah in spomenik padlim borcem na Pristavi. Poleg tega je avtor velikega reliefa v sejni sobi Skupščine občine Jesenice in velikega reliefa na mrljskih vezicah na Blejski Dobravi, poleg nekaterih z veliko umetniško pronicljivostjo izdelanih spominskih plošč.

Nagrajenec je tudi avtor poprsnih kipov Josipa Broza-Tita in Edvarda Kardelja, ki sta nameščene v sejni sobi občinske skupščine in delavskem domu Julke in Albina Pibernik na Javorniku, avtor poprsnih kipov štirih herojev železarjev, dr. Čeha in drugih. Uvaljavil se je tudi kot imeniten portretist in avtor številnih značk, plaket in diplom. Izredno natančen in poln je pri izdelavi zahtevnih panoramskih slik za različne prospekte, nič manj pa kot ilustrator knjig in slikanic. Ob taki vsestranski angažiranosti se je manj uveljavil kot slikar, kjer pa je prav tako odličan mojster.

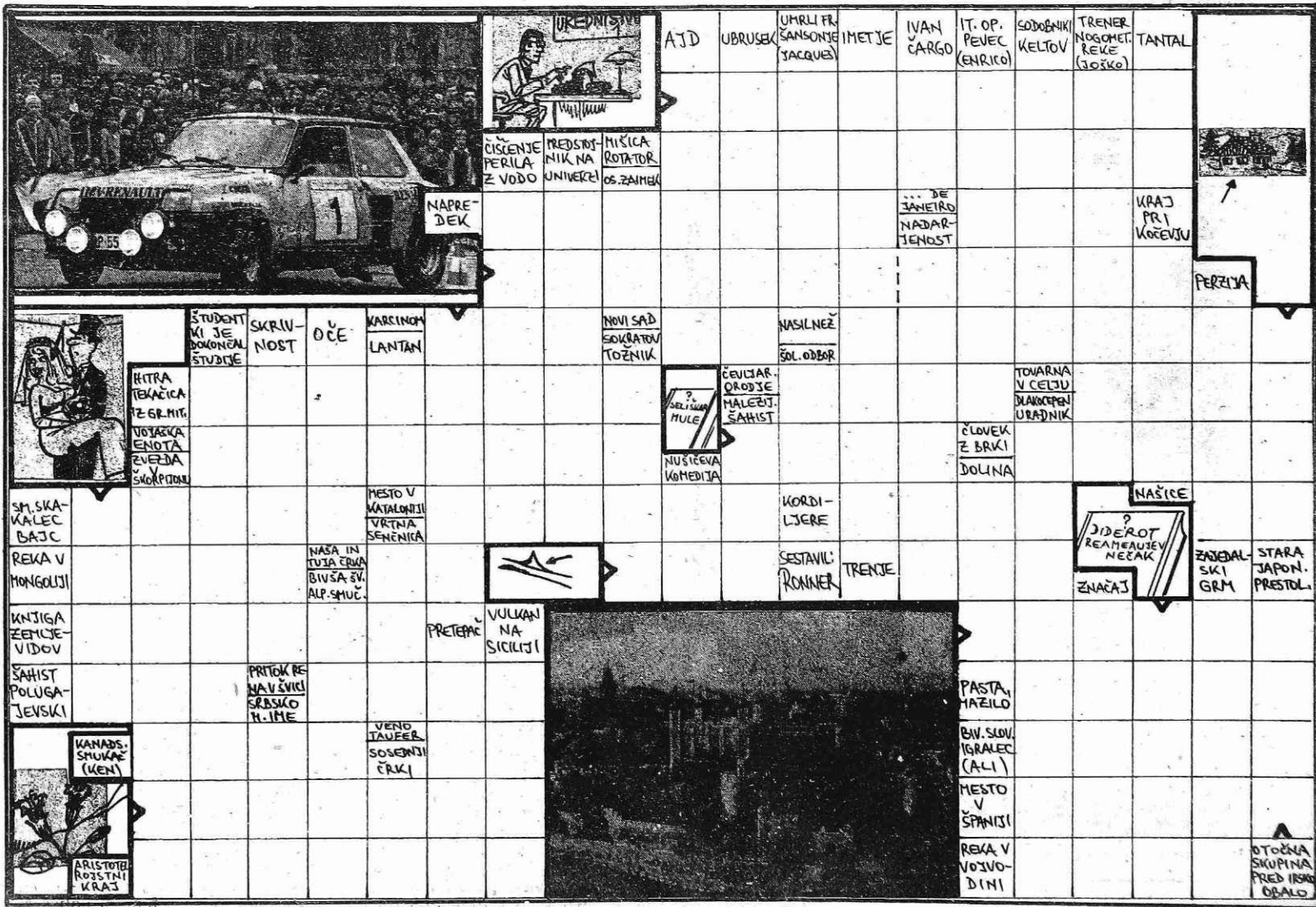
Akademski slikar Jaka Torkar je nekaj časa deloval tudi kot likovni pedagog na šolah, njegov velik delež pa je tudi pri usposabljanju likovnih samorastnikov v okviru jeseniškega DOLIKA, v katerem še vedno aktivno deluje.

Jaka Torkar je doslej za svojo umetniško ustvarjalnost prejel Čufarjevo plaketo jeseniške občine in Prešernovo nagrado gorenjskih občin in še druga priznanja.

K čestitkam nagrajencem se v imenu bralcev pridružuje tudi naše uredništvo.

Sredi Rateč (foto B. Blenkuš)

OB 40-LETNICI VDORA PREŠERNOVCEV NA JESENICE IN USTANOVITVE JESENIŠKO-BOHINJSKEGA ODREDA

Ob 40-letnici vdora VII. SNOUB France Prešeren na Jesenice in 40-letnici ustanovitve Jeseniško-bohinjskega odreda so se v soboto, 28. julija, zbrali na Jesenicah borci obeh enot. V prvem delu slovesnosti v parku v Podmežakli je takratni in osmi komandant Prešernove brigade Janko Prezeli-Stane po priložnostnem govoru, v katerem je opisal dogodke pred štiridesetimi leti, odkril spominsko ploščo v spomin na veliki podvig prešernovcev, nato pa so udeleženci odšli v povorki na čelu s prapori in pihalnim orkestrom Jeseniških železarjev v športno halo, kjer je bil drugi del prireditve s kulturnim programom.

Borce obeh partizanskih enot, predstavnike družbenopolitičnega življenja republike, regije in občine ter domačine je najprej pozdravil predsednik občinskega odbora ZZB NOV Stane Križnar. Med prešernovci je še posebej pozdravil Pierra des Moukina, Francoza, ki je bil ob vdoru Prešernove brigade na prisilnem delu v jeseniški železarni in se je ob napadu na taborišče 19. julija 1944 priključil borcem te brigade. O dogodkih pred štiridesetimi leti je spregovoril eden od komandantov Prešernove brigade Janko Prezeli-Stane.

AKCIJA NE BI BILA IZVEDLJIVA, ČE JESENICE NE BI BILE DELAVSKE, ZAVEDNE ...

Sedma slovenska narodnoosvobodilna udarna brigada France Prešeren je 15. julija 1944 dobila od IX. korpusa ukaz, da krene na Gorenjsko, je začel obnavljati dogodke tistega poletja komandant Prezeli. Čeprav je bila pred nami dolga, težka in tudi nevarna pot, je nadaljeval, smo bili nekoliko zadovoljni, kajti večina borcev je bila Gorenjcev iz okolice Bohinja in Jesenic. Šli smo v domače kraje, kar nam je dalo morale in borbena duha. Vedeli smo, da gremo na Jesenice, kjer je bilo precej nemške policije in vojske s protiletalsko enoto, ki so z reflektorji in orožjem obvladovali pobočja ob mestu, predvsem pa Mežakle. Naša naloga je bila, da ponoči vdremo v delavsko taborišče v Podmežakli, kjer je bilo okrog tristo delavcev na prisilnem delu v železarni, predvsem Primorcev in Francozov ter nekaj Italijanov, da jih osvobodimo in mobiliziramo v naše enote.

Vedeli smo, da je bila naša naloga težka in zelo pomembna tako v vojaškem kot političnem pogledu. To seveda ne bi bilo izvedljivo, če Jesenice ne bi bile takšne, kot so bile, delavske, zavedne, da niso že vsa leta okupacije organizirano delovale proti okupatorju. Razen tega pa smo v brigadi imeli veliko Jeseničanov, ki so teren poznali, v pomoč pa nam je na Pokljuko prišlo tudi nekaj domačih aktivistov, ki so nam opisali položaj na Jesenicah in nudili ostalo pomoč pri izdelavi podrobnega načrta za vdor na Jesenice.

Zaradi lege Jesenic in nemškega zavarovanja je bilo nemogoče, da bi se na Jesenice spustil po bregovih Mežakle, je naprej opisoval dogodke takratni komandant prešernovcev. Zato smo se odločili, da ukamimo nemško obrambo in se Jesenicam približamo v mrtvem kotu, kamor nemški reflektorji in topovi ne sežejo. Tako se je en bataljon prek Radovne in Mojstrane ob Savi približal v Podmežaklo, druga dva pa prek Poljan prav tako do Save in ob njej do taborišča. Seveda smo bili pripravljeni tudi na morebitne zasede in da se v boju prebijemo do taborišča. Določili smo enote za zaščito, za izvedbo mobilizacije in določili čas za umik, ne glede na morebitni nemški napad, in sicer po isti poti, kot smo prišli, da izkoristimo mrtvi kot in da se z mobiliziranci umikamo skozi Radovno na Pokljuko.

»Pozno zvečer 19. julija 1944.« je nadaljeval Prezeli, »so bile pod nami Jesenice razsvetljene. Slišalo se je ropotanje strojev iz tovarne, vsake toliko časa pa so se Jesenice zaradi izliva žarečih žlindre na nasip osvetile kot podnevi. Neopaženo smo se spuščali v dolino. Na Jesenicah ni nihče pričakoval brigade, Nemci pa si niti zamisliti niso mogli, da bi lahko enota, ki šteje nekaj sto mož, neopaženo prodrla v mesto, saj so bili prepričani, da niti kurirji niti aktivisti ne morejo neopaženo skozi Jesenice. Toda to noč so se prevarali, njihova obramba je bila matirana, kajti brigada je prišla na Jesenice tam, kjer nihče ni tega pričakoval. Brigada ni presenetila samo nemške obrambe, ampak tudi francoske, italijanske in slovenske prisilne delavce, ki v začetku niso vedeli, kaj se dogaja in kaj se od njih zahteva. Počasi, tudi zaradi težav z jezikom, smo jim le razložili, da smo Titovi borci, da morajo z nami in da ne bodo več delali za Nemce.

Vse je potekalo po načrtu. Napekost pa se je povečala, ko so se naše zasede spopadle z nemškimi patruljami, na kar smo seveda lahko raču-

nali, kajti nemogoče je, da bi taka enota ostala neopažena. Postalo je nevarno, predvsem za mobiliziranje in terenske delavce, ki so nas vodili, kajti na Jesenicah je bil dan splošni alarm in Nemci so začeli streljati z vsem orožjem, kar so ga imeli. Protiletalske granate so letele prek nas v celih snopih, toda bili smo v mrtvem kotu, kakor smo predvidevali. Toda strah je med nekaterimi novinci naredil svoje. Bežali so in z njimi tudi nekaj mobiliziranih delavcev ravno v smeri, kjer ne bi smeli in kjer je bilo najbolj nevarno, v pobočje Mežakle, ki je bilo osvetljeno z žarometi in ki so ga Nemci obstreljevali z mitraljezi in protiletalskimi topovi. To je tudi med delavci naredilo zmedo in mnogi so se porazgubili in vrnili na Jesenice. Toda komandirji enot in vodstvo akcije so obvladali težke trenutke in se po končani akciji z borci umikali v dogovorjeni smeri.

S to akcijo nam je uspelo mobilizirati okrog sto delavcev, predvsem Francozov. V tej akciji so padli štirje borci, eden pa je bil ranjen. Vse enote so se v jutranjih urah vrnile na Pokljuko, kjer smo ocenili našo akcijo. Že takrat smo ugotovili, da je vdor na Jesenice imel izredno pomembno moralno politično pomen, ki je imel velik odmev na Jesenicah in Gorenjskem. Bil pa je tudi velik udarec za Nemce, ki jim do takrat niti na misel ni prišlo, da je mogoče vdor tolikšnega števila partizanov na same Jesenice.

USTANOVITVE JESENIŠKO-BOHINJSKEGA ODREDA

Dober mesec za to uspešno akcijo, 30. avgusta 1944, je bil v vasi Bukovje v Predjamu določen tretji bataljon Prešernove brigade, da se vrne na območje Bohinja kot jedro novega Jeseniško-bohinjskega odreda, je nadaljeval Janko Prezeli. Za prvega komandanta tega odreda je bil postavljen Franc Jernej-Milčič, ki je bil do takrat načelnik štaba Prešernove brigade. Ena od nalog novega odreda je bila mobilizacija in politično delo na terenu. Iz tretjega bataljona okrepljenega s prostovoljci in mobiliziranci je v septembru nastal prvi in nekaj dni za tem še drugi bataljon odreda. Tako formiran odred je obvladal območje Jelovice, Bohinjske doline, Pokljuke in Gorenjske doline. Poleg političnega dela na terenu so enote začele izvajati tudi vojaške akcije. Nemci si brez večje enote niso upali več na teren, odred pa si je občasno ustvaril celo svobodno območje v Bohinjski dolini.

Kljub dobro zastraženi progi Jesenice-Bohinjska Bistrica so minirali odreda na progi, ki je Nemcem zelo veliko pomenila zaradi oskrbovanja enot v Italijo, povzročali veliko zastojev. Po odhodu komandanta Jernejca v štab korpusa je bil na njegovo mesto imenovan načelnik štaba Janc Ceferin-Golob. Odred je z vojaškimi in političnimi akcijami nadaljeval, vendar pa je njegova aktivnost pozimi, v kateri je zapadlo precej snega, upadla. Nemci so to opazili in so se kmalu v Bohinjski dolini počutili bolj varne in proste. Tako stanje pa je oslabilo stanje enot na območju Bohinja in zato je znova

prišlo do reorganizacije. Za komandanta odreda je bil postavljen Ivan Leban, nekaj sprememb pa je bilo tudi v štabu odreda. Enote odreda so kljub hudi zimi in visokemu snegu postale bolj ofenzivne in udarne.

Odred je od takrat naprej, je pripovedoval Prezeli, sodeloval tudi v večjih akcijah z drugimi enotami. Tako je ob napadu Prešernove brigade na belogardijsko postojanko Sveti Križ pri Železnikih oziroma nad Selci Jeseniško-bohinjski odred branil in varoval položaje pred prodorom Nemcev iz bohinjske smeri, Jelovice in Kranja. Kasneje je sodeloval pri osvoboditvi Bohinjske Bistrice, s svojimi enotami izvršil udar na Bled, kjer je bil sedež gestapa in svojo borbena pot nadaljeval na Korosko.

Svoj govor je Janko Prezeli-Stane sklenil s kritičnim orisom sedanjega težkega položaja v naši družbi, iz katerega bomo prav gotovo izšli še bolj okrepljeni, če bomo odgovorno varovali in razvijali pridobitve narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije.

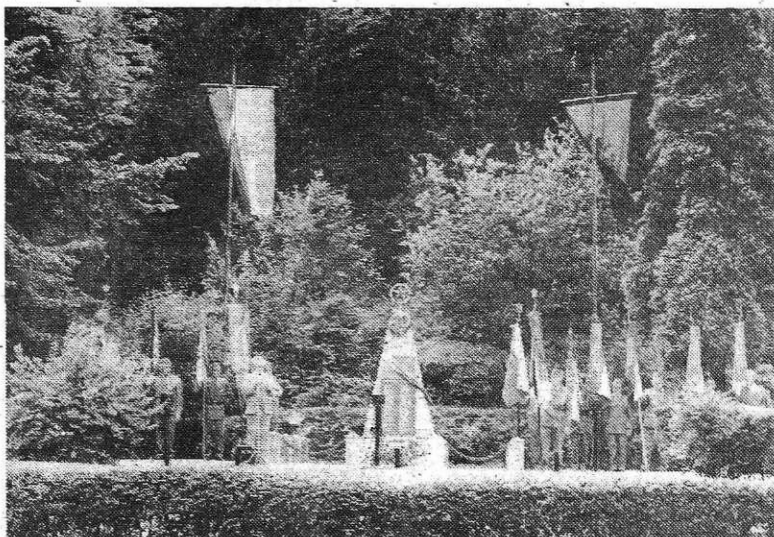
PODELITEV DOMICILA VII. SNOUB FRANCE PREŠEREN

Drugi del jubilejnih slovesnosti se je nadaljeval v športni hali v Podmežakli, kjer je najprej predsednik Skupščine občine Jesenice Franc Brelih prebral odlok o podelitvi domicila jeseniške občine VII. slovenski narodnoosvobodilni udarni brigadi France Prešeren. V imenu borcev se je za to veliko priznanje zahvalil predsednik odbora skupnosti borcev VII. SNOUB France Prešeren Ivan Javor-Igor, ki je skupaj z Avrelijem Tronkarjem tudi podelil priznanja in plakete brigade.

Na slovesnosti je spregovoril tudi polkovnik Spiro Niković, komandant planinske brigade, ki nadaljuje tradicije Prešernove brigade. Sobotice je pozdravil še Francoz Pierre des Moukin in izročil pozdrave tudi ostalih sohranjenih, ki so se julija 1944 priključili prešernovcem.

V kulturnem programu, ki je sledil, so sodelovali vokalni oktet DPD Svoboda France Prešeren Žirovnica-Brezica pod vodstvom Marjana Jemca, recitatorja amaterskega gledališča Tone Čufar Bernarda Gašperčič, Igor Škrli in Borut Verovšek pod vodstvom Vere Smukavec in folklorna skupina Drštva upokojencev Javornik-Koroška Bela pod vodstvom Gabrijele Peternele. Na slovesnosti ob odkritju plošče je sodeloval pihalni orkester Jeseniških železarjev, ki ga je ob odsotnosti Ivana Knifca vodil Vinko Setine.

Sledilo je tovariško srečanje, na katerem je za ples in razvedrilo igral zabavni orkester JLA iz Kranja. Zaradi dokaj neprijetnega okolja se je ples kmalu zaključil, razen tega pa so pričakovali tudi večji odziv domačinov, ki so tokrat precej razočarani. Znova pa se je izkazalo, da hokejska hala v sedanjem stanju ni niti najmanj primerna za kakršenkoli kulturni program ali večjo manifestacijo, ker je skrajno neakustična oziroma bobneča in neprijazna za tovariška srečanja. Ob rob pa velja pripomniti tudi to, da se organizatorji oziroma zadolženi za prehrano in pijačo niso preveč trudili, oziroma so to izpeljali zelo neodgovorno, s tem, da so to prepustili privatniku, ki je po svoje oblikoval cene. Za ilustracijo naj navedemo, da je veljala steklenica piva v paviljonu Gorenjke, ki so ga odprli sami od sebe, 60 dinarjev, v privatnem paviljonu pa 80 dinarjev.

V Podmežakli so ob udeležbi borcev Prešernove brigade in Jeseniško-bohinjskega odreda odkrili spominsko ploščo v spomin na hrabro akcijo prešernovcev in ob 40-letnici ustanovitve jeseniško-bohinjskega odreda — Foto: D. Sedej

V soboto, 4. avgusta, bodo ob 11. uri slovesno odprli obnovljeno in povečano koč na Stolu — na sliki predvojna Prešernova koč

USPEŠEN NASTOP MLADIH PLOVALK IZ RADOVLJICE NA DRŽAVNEM PRVENSTVU

V soboto in nedeljo, 28. in 29. julija, je bilo na Reki državno prvenstvo v plavalstvu — so v absolutni konkurenci dosegli odlično deseto mesto (klub odsotnosti fantovskega dela ekipe); v štafeti 4 x 100 m mešano so bile pete, v štafeti 4 x 100 m in 4 x 200 m kravl pa so bile osme.

V posamični konkurenci je Polona Rob za 10 cm zgrešila zlato medaljo v disciplini 200 m delfin in z dosežkom potrdila

svoj rezultat v zimskem prvenstvu Jugoslavije.

Uvrstitve Radovljicank v prvih treh delih, v katerih sta bila dovoljena največ po dva nastopa v posamični konkurenci: Polona Rob: 2. na 200 m delfin, 6. na 100 m delfin, 7. na 200 m hrbtno, 10. na 400 m mešano in 22. na 200 m mešano; Staša Melik: 13. na 200 m mešano, 16. na 200 m prsno, 20. na 100 m prsno, 25. na 400 m kravl, 31. na 200 m kravl in 33. na 100 m kravl; Urška Praprotnik: 16. na 100 m delfin, 20. na 200 m kravl in 400 m kravl, 22. na 200 m delfin ter 24. na 100 m kravl; Saša Robič: (ena izmed enajstih tekmovalk iz nižjega starostnega razreda, ki so nastopile pri mlajših pionirkah): 16. na 200 m hrbtno.

M. R.

Ekipe Radovljice, ki je na državnem prvenstvu za mlajše pionirje dosegla v skupni uvrstitvi (fantje in dekleta skupaj) med 29 klubov deseto mesto. Z leve proti desni stojijo: Polona Rob (srebrna v disciplini 200 m delfin), Staša Melik, Urška Praprotnik in Saša Robič (foto Robič)

MEDNARODNI PLOVALNI MITING V RADOVLJICI

V okviru praznovanja občinskega praznika Radovljice — 5. avgusta, je bil v soboto, 28. julija, organiziran plavalni miting z udeležbo 12 jugoslovanskih, dveh italijanskih in enega madžarskega kluba, s skupno 116 nastopajočimi, ki so v triinpolurnem tekmovanju izvedli kar 309 nastopov v splošno zadovoljstvo občinstva in 38-članskega sodniškega zbora.

Pozdravnemu govoru predsednika plavalnega kluba je sledila otvoritev, ki jo je opravil predsednik občinske skupščine Radovljice in v boj za uvrstitve se je pognala skoraj kompletna državna reprezentanca v mladinski konkurenci ter odlični člani, slabo pa so bile zastopane članice. Plavalcem in organizatorjem je s svojo prisotnostjo izkazal priznanje tudi zvezni selektor M. Prešeren, ki je pozorno spremljal celotno tekmovanje.

Uvrstitve do tretjega mesta in uvrstitve Radovljicankov:

100 m kravl — člani: 1. Andrej Marenčič (Triglav Kranj), 2. Slaven Sitič (JLA), 3. Robert Fehervari (Madžarska); mladinci: 1. Primož Predalič (Ljubljana), 2. Ziga Martinčič (Ilirija Ljubljana), 3. Nebojša Milič (Ljubljana), 13. Primož Bizjak, 16. Robi Stan, 21. Matjaž Vovk (vsi Radovljica); članice: 1. Vesna Jelen (Celulozar Krško), 2. Zdenka Maček (Radovljica); mladinke: 1. Ina Govedarica (Celulozar Krško), 2. Darja Alauf (Rudar Trbovlje), 3. Ivana Količ (Jadran Dubrovnik), 6. Anita Praprotnik (Radovljica);

100 m prsno — člani: 1. Simon Solar (Triglav Kranj), 2. Bojan Bešter (Triglav Kranj), 3. Igor Veličkovič (Triglav Kranj); mladinci: 1. Jure Samaluk (Ilirija Ljubljana), 2. Andree Tren (Italija I), 3. Aleš Rebec (Radovljica); članice: 1. Vesna Jelen (Celulozar Krško), 2. Francesca Cerling (Italija II), 3. Žuzana Szabo (Senta);

100 m hrbtno — člani: 1. Robert Fehervari (Madžarska), 2. Andrej Marenčič (Triglav Kranj), 3. Igor Veličkovič (Triglav Kranj); mladinci: 1. Primož Predalič (Ljubljana), 2. Ziga Martinčič (Ilirija Ljubljana), 3. Jure Sitar, 11. Primož Bežjak, 12. Matjaž Vovk (vsi Radovljica); članice: 1. Diana Simović (Jadran Dubrovnik), 2. Zdenka Maček (Radovljica); mladinke: 1. Darja Alauf (Rudar Trbovlje), 2. Helena Hedl (Branik Maribor), 3. Mojca Toplak (Celulozar Krško);

100 m delfin — člani: 1. Andrej Marenčič (Triglav Kranj), 2. Slaven Sitič (JLA), 3. Simon Solar (Triglav Kranj); mladinci:

1. Tadej Zebec (Ilirija Ljubljana), 2. Aleksa Vlahović (Jadran Dubrovnik), 3. Peter Zupančič (Rudar Trbovlje), 9. Jani Janc (Radovljica); članice: 1. Diana Simović (Jadran Dubrovnik) — najboljši dosežek v ženski konkurenci — 697 točk po mednarodnih tabelah, 2. Vesna Jelen (Celulozar Krško); mladinke: 1. Vida Kavčič (Ljubljana), 2. Žuzana Szabo (Senta), 3. Paola Pedrotti (Italija II);

100 m mešano — člani: 1. Simon Solar (najboljši dosežek pri moških 705 točk), 2. Robert Fehervari, 3. Janez Bernot; mladinci: 1. Peter Zupančič, 2. Matjaž Nanut (Ilirija Ljubljana), 3. Tadej Zebec; članice: 1. Vesna Jelen, 2. Diana Simović; mladinke: 1. Ina Govedarica, 2. Mojca Toplak, 3. Ana Miletič (Jadran Dubrovnik), 6. Anita Praprotnik (Radovljica);

50 m kravl — člani: 1. Robert Fehervari, 2. Slaven Sitič, 3. Gabor Radnoti (Madžarska), 12. Tadej Markelj (Radovljica); mladinci: 1. Ziga Martinčič, 2. Primož Predalič, 3. Tadej Zebec in Radovljicani: 9. Jani Janc, 11. Aleš Rebec, 14. Jure Sitar, 15. Robi Stan, 18. Primož Bežjak, 25. Matjaž Vovk; članice: 1. Zdenka Maček, 2. Diana Simović; mladinke: 1. Vida Kavčič, 2. Ivana Količ, 3. Ana Miletič, 10. Anita Praprotnik, 17. Tanja Cilenšek (obe Radovljica);

Štafeta 4 x 100 m mešano — moški: 1. Ljubljana, 2. Triglav Kranj I, 3. Triglav Kranj II, 7. Radovljica; ženske: 1. Jug Dubrovnik, 2. Ljubljana, 3. Italija I.

M. R.

KEGLJANJE NA ASFALTU

V petek, 27. julija, je bilo tekmovanje upokojencev v kegljanju na asfaltu v borbah partijah v počastitev občinskega praznika 1. avgusta. Tekmovanja, ki je potekalo na kegljišču hotela Larix v Kranjski gori, se je udeležilo šest ekip upokojencev. Od prvega do tretjega mesta so se uvrstile ekipe: DU Žirovnica, DU Kranjska gora in DU Javornik-Koroška Bela.

Tekmovali so tudi posamezniki (vsak po sto lučaje), najboljši trije pa so bili: Čufar — DU Jesenice, Urban — DU Kranjska gora in Spec — DU Žirovnica.

Po končanem tekmovanju je vodja tekmovanja Tone Grošelj razdelil pokale in medalje za osvojena prva tri mesta.

S. Jauh